

Titulus XIII

Natus non ero. q. s. p. t. n. a. r. non erat in suis opinio-
 nibus. s. p. t. u. s. corrigere semetipsum. cum sibi suis
 set error demonstratus. Non stat q. quotidie
 inter doctores magnos etiam circa diuisa sunt opi-
 niones diuersae. et aliquando contradictorie quas alte-
 ras necesse est esse falsas. Tamen nulla reputat heret-
 tica. donec per ecclesiam fuerit altera determinata.
 His igitur quatuor circumstantiis quis censetur hereti-
 cus. Nunc ad questionem respondendo. Cum ecclesia dete-
 minauerit per ioh. xxij. in ista constitutione. Quia
 ita. q. xps et apoli fuerit aliqua in coeli. et contrarium
 asserere iudicauit esse hereticum. Ideo pro ista deter-
 minatione peruenit asserere christum et apostolos
 nihil habuisse in proprio nec in coeli. s. habuisse solu
 nudum usum facti. in omnibus rebus in quibus est usus
 q. usus talis est illicitus. est hereticum. et ut hereti-
 cus talis est puniendus. Ante hoc ista determinati-
 onem tenere illud. et si est falsum. non in hereti-
 cum. q. non erat declaratum esse contra scripturas. q.
 solus usus nudus facti absque aliquo iure vel do-
 minio est illicitus. Et in hoc per exulatum Aluarus
 q. scripsit librum notabile de planctu ecclesie. Hic
 multum diffuse persequitur istam materiam. tenendo et
 probando modum suo. s. non efficaci christum et apostolos nihil
 habuisse etiam in coeli. Vides enim notum contrarium ei
 fuisse determinatum. vbi submittit sententiam suam cor-
 rectioni ecclesie et determinati ioh. xxij. qui hoc
 determinauit ipse suo contrarium. s. declarando.

Asserunt etiam di. xxviii.

cti fratricelli in libello suo virulento q. papa io.
 xxij. dixit multa heretica in diuersis sermonibus
 suis. quos publice in papatu disseminauit. Et q. di-
 cebat a quibusdam circa finem vite illos reuocasse
 et submittere se in omnibus dictis suis determinati
 ecclesie dicit illi fuisse hereticum. et q. non sufficit re-
 uocatio illa per illum modum. sed vix dixerit primam
 talia que sapienter heresim ignorat. Tamen si dixit
 set ex q. non primus fuit. s. determinati ecclesie se
 submittit. non potest dici ex hoc hereticus. ut patet per b. au-
 gustinum. xx. q. iiij. dicit apostolus. Exemplum in iohannis
 abbate cuius opinio contra patrem lombardum de mate-
 ria trinitatis reprobat ut heretica. ipse tamen non her-
 reticus aduenit. Et hoc ideo q. submittit opuscula
 sua correctioni et determinati ecclesie in fine. De
 patet ex de sum. iii. et fide ca. danamus. Item q. di-
 cit non sufficere tale reuocatio. s. oportet fa-
 cere publice et cum adiuratione solenni. inducentes
 plura. c. vt. i. q. viij. Donati. et c. saluberrimum. et
 c. aduenientibus. Et ex de heresi. Ad abolendam. fal-
 sum est. Nam illa iura loquuntur quoniam error est diuul-
 gatus et ille hoc facultate reuocandi publice. et po-
 lati eorum hoc erigit ad tollendum scandalum infectio-
 nis talis doctrine. que omnia vacant in casu nostro. Dep-
 in illis insistere. dicit non curare. q. successores
 eius non est in illis erroribus secuti sunt. Et hanc
 sententiam quam determinauit de paupertate christi et apo-

stolorum. s. q. habuerit aliqua ut mobilia in coeli.
 quam dicit hereticam. q. ista non reprobat. s. nec
 successores eius s. eam sequitur dicit esse hereti-
 cos. Sed ipsi pessimi homines sunt heretici veri. qui
 asserunt contra determinati catholicam factam per ecc-
 lesiam et dominum papam ioh. xxij. et omnes successores
 eius veros catholicos sumos pontifices. et omnes ali-
 os prelatos ecclesie et doctores vtriusque et magistrat-
 os plurimos in theologia cuiuslibet religionis accep-
 ptam examinata et approbata ut verissima. Et
 facientes scisma ab obia romani pontificis recessi-
 serunt per se sibi aliud caput antipapam vel
 pontius antichristum asserentes penes se veram ecc-
 lesiam catholicam cum sint synagoga sathane. Et cum
 omnis iurisdictio prelatorum ecclesie ut a fonte procedat
 a papa. falso opinantes omnes successores iohann.
 xxij. q. secuti sunt vera determinationem eius factam
 circa dictam materiam. esse hereticos. et per hoc
 sequens dicit esse excommunicatos et suspensos. et omnes
 etiam prelatos q. assentiunt illi determinati. Nec
 debere a talibus accipi sacramenta. nisi baptismum
 in casu necessitatis. nec audire diuina eorum.
 s. a suis pseudo episcopis et sacerdotibus accipi sacra-
 menta. Et dicitur salutare. Et confirmati sunt doctrine
 adhuc habent ostendere unum paruum miraculum
 nisi fumum et cineres cum combusti fuerunt aliqui
 ex eis. Nec mirum q. verax deus nunquam falsitatem
 operibus suis. s. miraculorum approbaret. cum eas des-
 testetur. Postquam autem qui tenuerunt illam determinati
 rationem ioh. xxij. ut verissima usque ad presentem. s. annum.
 M. ccccl. claruerunt variis miraculis in diuersis
 locis. In dicto libello cum eis comburendo asser-
 uerant nos dicere. q. in papam non cadat symo-
 nia. Quod falsum est nosros doctores hoc dicere.
 Sed bene distinguit. b. th. et pe. in. un. et ali. de
 de symonia possumus loqui dupliciter. Primo mo-
 do quo ad penas a iure inflictas contra symonia-
 cos. s. suspensionis vel excommunicationis. Et sic est vix
 q. in papa non cadit symonia. q. nullus penis in-
 ris potest subicere vel ligare. Alio modo quo ad
 peccatum quod mortale est. Et sic in papa potest cadere
 de symonia. q. si ordines vel sacramenta vel alia
 spiritualia offerat per temporalibus appreciate.
 vtiq. symonia committit. Non autem si offerendo ben-
 neficia. reseruet sibi partem fructuum diuersis de
 causis per necessitatem curie et hominum. ut fit in an-
 nuatis. quia non censetur illud symoniacum. Et sic
 omnes nos dicit esse symoniacos. q. falsum est.
 Sed de symonia habes plene in. ii. pre. ti. c. un.
 et de censuris eius in. ii. pre. ti. de excommunicatione. et de
 de suspensione.

Titulus tredecimus de
 tono fortitudinis. Fortitudinis quidditas et ef-
 fectus.

Capitulum primum.

Capitulum Primum

Dest donū cōsilii se-
quit in auctoritate. esa. xi. tonūz forti-
tudinis. de q̄ in ps. cxv. Fortitudo
mea et laus mea dñs et factus ē mihi
in salutē. Hec cū consistat in aggrediēdo multuz
ardua ubi sunt mortis picula in sufferendo eq̄-
numiter molesta. In repellendo p̄ resistētiā
dyabolica tentamēta. que oīa abundabūt ultra
solitū in t̄pibz futuris in p̄secutōne antichristi
p̄pter qd̄ dicit dñs iesus. Erīt tribulatio talis q̄
lis nō fuit ab initio mūdi. vsq̄ ad illud temp̄.
mat. xxij. Et dabūt pseudo p̄phete. s. anticristi
signa et p̄dicia magna. ita ut in errozē inducan-
tur. si fieri pōt. etiā electi. qd̄ erit ad marimā tē-
tationē eoz. Ideo sub isto titulo de p̄secutōne
anticristi ageť. in q̄ maxime necessaria erit virt̄
fortitudinis. de qua in verbis. ps. cxv. quatuor
mōdū elici.

Habitus naturalis. fortitudo mea.

Respectus vel actus rōnalis. laus mea.

Effectus diuinalis. dñs.

Fructus salutaris. factus ē mihi in salutē.

Fortitudo ē quidā .§.I.

habitus qui nobis infundit a sp̄sctō s̄ mūdi
aduersa. ut in eis vtiliter trāseamus. nō defici-
entes p̄pterea a virtute et mandatis dei. Impor-
tat em̄ quandā aī cōfidentia et firmitatē. q̄ requi-
ritur in oībz arduis agendis et in oībz malis su-
ferendis. Dñs et b. Greg. dicit qd̄ fortitudo dat
cōfidentia et trepidanti. differt tñ cōfidentia et fir-
mitas quā dat fortitudo que ē tonū de q̄ agitur
ab ea cōfidentia q̄ dat fortitudo virtus moralis
Actus tñ vtriusq̄ tā tonū q̄ virtutis sunt circa
eandē materiā. Sed differūt in quatuor. In vir-
tute in opere. in q̄ritate et in fine. Et in virtute
quidē. qz fortitudo que ē virtus h̄z mēsurā sui
actus. potentia humanā seu vires h̄ianas. Dñ
ea que sup̄grediuntur vires h̄ianas neq̄ aggre-
dit neq̄ sustinet. Dñ ph̄s dicit. qd̄ fortis est in
stupefacibilis in terribilibz q̄ sunt fm̄ h̄iem
Sed fortitudo q̄ est tonū sp̄sctō h̄z pro mē-
sura sui actus diuinā potentia. de cui⁹ auxilio cō-
fidit. sicut dñs in ps. In deo meo trāsgrediar mu-
ri. i. oē qd̄ posset humane infirmitati obuiare.
Secūdo differūt in ope. qz fortitudo virtus p̄fi-
cit aīaz ad sustinenda quecūq̄ picula. s̄ nō suffi-
cit dare fiducia ad euadenda vel aggredienda
quecūq̄ picula. Sed fortitudo tonū vtrunq̄ fa-
cit qz ipa p̄ficit et in sufferendo quecūq̄ aduersa
et in aggrediendo quecūq̄ ardua. Dñ et dicitur
ecc̄. Liberasti me a rugientibz patis ad escam.
i. demonibz. de manibz querentū aīam meā. et d̄
multis tribulatioibz q̄ circūdederūt me. et in me-
dio ignis nō sum estuatus. Tertio dñt in q̄ritate.
qz fortitudo virtus non se extendit ad oīa

difficilia. Sed fortitudo tonū ad oīa. Ratio h̄z
diuersitatis ē. qz fortitudo virtus innitit facul-
tati seu virtuti h̄iane. q̄ infirma ē respectu potē-
tie diuine. Dñ nō ē vna facultas vel potētia hu-
mana respectu oīm difficultatū. Sed diuerse fa-
cultates sunt ordiate ad diuersas difficultates
et q̄nc̄ ab inuicē sepanť. Nā sunt in delectabili-
bus. ut sup̄andis et cupiscētis prauis. que non
h̄z facultatē ad vincendas difficultates in horri-
bilibz ut piculis mortis. S̄ fortitudo tonū vir-
tur facultate diuina q̄si sua q̄ ad oīa difficilia
sufficiens ē. Iux̄ illud iob. xxix. Pone me iurta-
te et cui⁹ vis manus pugnet s̄ me. qz. s. nil p̄uale-
bit dei virtuti. Et in ps. xv. Diligā te dñe vir-
tus mea. Et merito qz tu es p̄pugnator potēs.
imo oipotēs. gubernator prudens. solator cle-
mēs. remunerator affluens. Securus q̄ p̄cicio
oēs solitudinē et fiducia in eū. cui⁹ nec potētia
vici. nec sapia falli. nec puidencia impediri. nec
beniuolentia fatigari. q̄ min⁹ impleat oēm indi-
gentiā meā et sariet in bonis desiderium meuz.
Quarto differūt in fine. qz fortitudo virtus nō
sp̄ p̄ducit ad finē opis inclinati. qm̄ non subest
potestati h̄is. ut finē opis sui p̄sequat. vel eua-
dat mala seu picula. cū q̄nc̄ opprimat ab eis i-
mortē. Sed fortitudo q̄ ē tonū. h̄z in h̄ie opat̄
qz p̄ducit eū ad vitā eternā p̄ opa fortia q̄ est fi-
nis oīm bonoz op̄ et euasio oīm piculorum.
Et hui⁹ rei infundit quandā fiducia mēti sp̄sctō
scti p̄ tonū fortitudinis. orrariū timorē excludēť
h̄z r̄ho. sup. iij. s̄iaz. dif. xxv.

Q̄ ista fortitudo .§.II.

fit effectus diuinalis p̄z tertio in eo qd̄ dicit ps
cxv. Dñs. s. fortitudo mea. Et ē ibi p̄dicatio p̄
causam. ut dicit maḡ in. i. s̄iaz. Nō em̄ vult vi-
cere ps. qd̄ dñs sit ille h̄itus q̄ ē tonū fortitudi-
nis. qd̄ vtriq̄ accidēs ē. qd̄ pōt adesse et abesse.
i. corrūpi seu deficere p̄ter subiecti corruptionē
S̄ dicit fortitudo qz in nobis causans fortitudi-
dinē ipam. Dñ apls ad phil. iij. Dia possum in
eo q̄ me p̄fortat. ubi glo. b. ambro. Dia possum
et pati et agere in deo q̄ mihi possibilitatem et vi-
res dedit. ut em̄ dñs esa. xvi. Dia opa n̄ra opat̄
es in nobis dñe. s. bona opa. Et p̄ charitatē in-
fusaz a sp̄sctō. Charitas aut̄ oīa suffert. oīa
credit. oīa sperat. oīa sustinet. i. sustinere facit.
Vbi notandū qd̄ duplex ē actus fortitudinis. et
fm̄ qd̄ ē virtus. et fm̄ qd̄ est tonū. Primus ē ag-
gredi ardua. Sc̄s ē sustinere eq̄numiter aduer-
sa q̄ patit. Et licet aggredi ardua et inuadere sit
prius tpe q̄ sustinere et pati laborē in actu. tam̄
sustinere ē essentialis fortitudini. et nobili⁹ et dif-
ficilius et p̄fectius. ut dicit aller. in. iij. ethycoz.
qd̄ recolligit. b. th̄. Qd̄ p̄bat triplici rōe. Prio-
rōne fortioris pugilis sic. Difficilius ē pugna-
re cū fortiori q̄ cū debilitiori. debilis em̄ defacili

Titulus XIII

vincit. Sed qui aggreditur inuadit per modum fortioris, qui vero sustinet per modum debilioris. Sufferendo ergo pugnat cum fortiori, scilicet malo aliquo eum inuadente. Et sicut patiens ferendo ut debilior vincit fortiorē, ergo. Secundo est perfectius et difficilius sustinere quam aggredi ratione peccatis discriminis, sic difficilius est non moueri a malis peccatis quam a futuris, eo quod malum peccatis plus mouet quam futurum. Sed qui aggreditur habet mala ut futura, quod vero sustinet, iam sentit pericula ut presentia vel imminētia, unde dicit sibi occasio maioris timoris et magis desistendi a virtute, ut illa que sentit euadat. Tertio ratione longioris temporis, sic dicitur, alius est diu aliquem manere immobile in difficultatibus, quam subito moueri ad aliquod arduum. Sed aggredi potest homo subito mori. Sustinere autem importat diuturnitatem temporis. Unde philosophus dicit in ethicis, quod quidam sunt periculosi ante pericula. In ipsis autem desistunt vel recedunt. Patientes autem longo tempore imitantur, hoc etiam, beatus Thomas, secunda secundae, quod cxxij. Et liberius papa ait, unde natus leata perseverantia nisi de virtute patientie, que secundum apostolicam doctrinam, omnes qui pie volunt vivere in christo, necesse est ut persecutionem patienter, unde, quod i. super gestum, fortitudo includit patientiam.

Quomodo autem fortis. §. III.

Fortitudo in actu suo sit rationalis seu spiritualis ostenditur scilicet cum dicitur laus mea, quod tripliciter potest exponi. Primo sic. De fortitudine mea in actu suo non me extollo, non me iacto, non me laudo, sed testimonium a quo ea recognosco et sibi ascribo, in cuius confidentia ardua aggredior, unde ipse dauid cum ad singulare certamen contra Holiath vinlier accederet, totus inermis inquit ad eum. Tu venis ad me cum gladio et hasta, ego autem in nomine domini, scilicet filius de adiutorio eius, non fortitudine mea, aggressusque cum eo lapide ex funda iactato que significat fortitudinem, fortis est enim lapis, ex humilitate signata per fundam eum deiecit, i. reg. xvij. Sic et iudas machabeus, fortissimus contra hostes procedens, appollonius feron, nichanorē et alios que plures, confidentes in fortitudine exercitus sui seque laudantes, eos perstrauerunt, humiliati et de dei virtute confisi, orantes et dicentes. Congregati sunt inimici nostri et gloriani in virtute sua. Contendere fortitudinem illorum, ut cognoscant, quia non est alius qui pugnat pro nobis nisi tu deus, ut pater, i. mach. iij. Et ij. mach. vlti. Contra sanfon, quod fortiter dimicauerat contra philisteos infideles mandibula asini mille ex eis occidens, aliquid se glorians et laudans, dicendo. In mandibula asini occidi mille et cetera, humiliatus est spiritus usque ad mortem, ut in periculis actum esse deuenienti ad manus inimicorum. Sed oranti et se humilianti sibi, pusillus est a deo. Secundo potest sic intelligi, fortitudo mea et laus mea domini, id est de fortitudine mea et actibus eius, non quero laudes hominum et gloriā sed dei, ob cuius honorem laudetur fortis

et ardua aggredior. Multi enim fortia gerunt opera, exponentes se periculis mortis, et ipsam etiam am ferentes. Sed quod non ad gloriam dei et laudem, sed sui memoriam volentes mundo relinquere, et ab hominibus laudari habuerunt, nullum fructum sui laboris reportant nisi ventum, quoniam et damnationem eternam. Nil profuit Curio fortissimo romanorum sui ipsius facti magno hiatu terre inuoluit, sciscitantibus quibus de remedio clausure, quod dicitur est a demoniis per idola loquentibus, quod nisi fortissimus Curius in illud chaos descenderet, ut fesset aluaris non clauderet. Ille laudis audis armatus se in illam apturam picit, et in infernum descendit, ut fesset etiam angeli, xvij. de ciuitate dei. Hinc hier. super epistolam ad Gall. Si inquit martyrium fecerim, ut velimus nostras ab hominibus reliquias venerari, et si opinionem vulgi sectantes intrepidi fuderim sanguinem et subas nostras usque ad medicinam propriae credemus. Quicquid operi non tam premium quam pena deditur, et per fidem magis tormenta sunt quam corona victoriae, i. q. i. vide. Ecce contra apostolus dicebat, unde ad thymotheum. Dia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur, que est in christo iesu in gloria celesti. Et sic fortitudo sua erat laus dei quam querebat non sua. Tertio exponitur sic. Dominus fortitudo mea et laus mea, id est fortitudine mea que virtus a deo est mihi, et uigilant apud homines laus mea. Nil pene ita reddit laudabile et gloriosius apud deum et homines sic actus fortitudinis, exponere se morti, et omnia mala sustinere pro honore dei et salute proximi. Unde magis laudat deus, et sancti gloriosi ex patientia quam ex martyriis et artibus eorum constantiter tolerantis. Unde Job ita commendat nisi ex patientia que virtus per fortitudinis est. Et in laudem ipsius patientie sic ait, beatus hiero. in li. de bono patientie. Patientia virtus est nobis cum deo cois. Dicit enim de fortis et patiens per, unde. Que autem gloria est conformis deo fieri. Quanta felicitas est habere in virtutibus quod diuinis laudibus possit equari. Ille innocens iustus, imo innocētia et iusticia inter facinorosos deputat, et testimonium nostris falsitas promittit. Iudicatur iudicatur, et dei sermo ad vltimum tacens efficit. Et cum ad crucem eius confundant sidera, tremiscat terra, et turbent elementa, ille non loquitur nec mouetur, nec maiestatem suam perdit, sed cuncta perseveranter tolerat, ut in eo plena et perfecta patientia consumatur. Porro unusquisque cum nascitur et hospicio huius mundi excipitur, in mundum mittitur a lacrymis, et cum adhuc omnino reus ignarus sit, nihil aliud quam flere nouit. Prudentia naturali lamentatur, mortalis vite percellis que ingreditur gemitus et ploratus in ipso exordio suo rudis anima testatur sudatura. Sic quod diu viuif et laborat, nec sudantibus et laborantibus potest magis alia quam patientie subuenire solatia. Nec aliud magis iustus et iniustus discernit, quam quod in aduersis per impatiētia blasphematur iniustus querit, et patientia iustus probatur. Denique patientia est que nos seruat

Capitulum Primum

deus et commendat. que ira terat. linguam refrenat mentem gubernat. pacem custodit. disciplinas regit. potentiam diuinitatis coercet. inopia pauperum refouet. facit humiles in prosperis. fortes in aduersis. docet delinquentibus cito ignoscere. et delinquentem diu et multum rogare. fidei fundamenta munit. incrementa spei puehit actum dirigit. Celestis charitas que est vinculum fraternitatis. fundamentum pacis. tenacitas et firmitas unitatis. que fide et spe maior est. que opera et martyria preceat. que nobiscum semper eterna manebit. Ipsa charitas. ut ait apostolus. patiens est. i. cor. xij.

Fructus fortitudinis. §. III

nis quarto notat seu utilitas cum addit. Factus est mihi in salutem. i. dñs. et b. p. fortitudinem puer. vlti. **S**uliere forte. i. aiam que inueniet. q. d. difficile est inuenire. **S**ulti enim deficiunt in variis tribulationibus. **A**lii ex diuinitis afflictionibus. plures in grauib; persecutionibus tyrannorum vel aliorum. plurimi in diuersis tentationibus. **N**on si quis inuenit procul et de vltimis finibus patrie eius. i. merces et premium. quod suffert. i. constanter vincit tentationem. in omni tribulatione est tentatio impatientie. **H**ic recipiet coronam vite. **J**aco. i. **C**onfidit in muliere. i. aia forti cor viri sui. i. xpi. q. d. non recedat a fide eius. propter quecumque. **S**polijs non indigebit. i. indumentis virtutum quibus dyabolus expoliat inconstantes. factus est ergo dominus in salutem forti. p. ducendo ad gloriam. **I**nsup fit ei in salutem. ut aliquando non videat dolores sentire. consolationes diuinas menti infundendo. **H**ic sciendum quod circa actum fortitudinis tria sunt consideranda. scilicet. b. thomas scda scda. q. cxxvi. **P**rimum est quod fortis in actu suo principali que est sustinere. potest considerari ex parte corporis. **E**t sic sustinere percussiones. flagella. vulnera. mortem est tristabile et dolorosum. **E**t hoc negare. esset negare eos esse carnales. i. habere proprietatem carnis. **S**i enim habent carnem sensibilem. necesse est lesiva inferant eis dolorem. et tanto magis quanto que est delicatioris complexionis. **P**otest etiam considerari ex parte mentis. et sic fortis habet quod delectetur de actu fortitudinis et de fine eius. i. quod propter deum vel propter proximum illa sustinet. **N**on eleazarus. quod noluit comedere carnes porcinas. ex eo quod erat contra legem dei. dum grauius cederet ait. **D**ñe que habes sanctam scientiam. tu scis quod viros sustineo corporis dolores. i. quo ad sensum carnis. **S**in aiam vero propter timorem tuum libenter hoc patior. ubi macha. vi. **S**ecundum quod notandum est circa actum fortitudinis. quod in dolore sensus impedit mens fortis. ne in propria operatione fortitudinis. i. patiendo delectationem sentiat. **E**o quod vehementia passionis vnius potentie impedit potentiam aliam in actu suo. propter connectionem potentiarum ad inuicem sicut et cum aliquis in intellectum figit ad aliquid. non videt que ante ipsum

sunt. **N**on ergo requiritur quod fortis sentiat delectationem in suo actu. sed sufficit quod non ita tristetur a ratione virtute recedat. **D**ñs et petrus in canonica sua ait. **I**udicium et si optet vos tristari in variis tentationibus ut probatio fidei vestre preciosior sit auro etc. **N**on dicit delectari sed tristari. **E**t. vij. q. i. suggestum. dicit. **N**on vos carissimi a pio mentis proposito afflictionum amaritudo coartet recedere. considerantes quanta pro absolutione nostra creator dominus. et redemptor noster protulerit. quibus uel contumelios se afficiendum tradiderit. **T**ertium quod potest attendi circa actum fortitudinis est quod gratia dei superabundans fortius eleuat animas ad diuina in quibus delectatur. quam corporalibus penis afficiatur. **N**on apostolus ad cor. vij. **S**uperabundo gaudio in omni tribulatione nostra. **H**inc et thiburtius cum super carbones viuos nudis plantis incederet aiebat. **V**idete mihi super roseos flores incedere in nomine domini. **E**t agatha. **E**go in his penis ita delector. sicut qui audit bonum nuntium. aut qui videt amicum diu desideratum. **U**nde aliquando etiam miraculose fit. ut talia aduersa et martyria corpori non noceant. ut patet in martyribus innumeris. qui ex diuersis crucianibus fortiter toleratis euaserunt a morte liberi ut dicere talis possit illud ps. cxvij. **F**ortitudo mea et salus mea dominus. factus est mihi in salutem etiam corporis. **F**it autem in salutem actus fortitudinis non solum sibi. sed etiam plurimis. **M**ulti enim pugnantes fortiter pro patria. et mortem se exponentes. liberauerunt populos suos. ut iudith et machabeus. **E**t. b. ambrosius etiam dicit in li. de offi. **F**ortitudo que bello a barbaris defendit patriam. vel communi defendit infirmos. vel a latronibus socios. plena est iusticia. i. virtute. **x**ij. q. iij. fortitudo. **C**orrespondet autem huic tono beatitudo quarta. ubi dicit math. v. **B**eati que esuritis et sitis iusticie. quod propter ex eo. quod valde virtuosum est quod aliquis non solum facit opera virtuosa que communi opera iusticie dicuntur. sed quod ea faciat eorum quoddam desiderio insatiabili. quod potest significari propter famem et sitim iusticie. **E**t glo. ibi dicit. quod esuritis iusticie spiritu fortitudinis fulcitur. ne in via lateat. **S**icut enim de fortitudine corporali procedit esuries naturalis. et contra ex debilitate corporis fastidium. sic et de fortitudine spirituali. **E**t sicut ex fortitudine corporali est esuries certaminum sic et de tono fortitudinis est esuries iusticie in presenti. et satietas in futuro. **E**surientibus et sitiensibus saturitas est. que laborantibus et certantibus refectio. **I**usticia autem sua unicuique reddit deo sibi et proximo. **H**ec iusticia non plene in nobis impletur. tunc sic deus omnia in nobis. **E**t hic possumus esurire. satiare autem in futuro. ubi hoc tonum habebitur a sanctis. **N**on quidem ad

Titulus XIII

actū illū qui ē in p̄nti. s. patrandi. ibi em̄ nulla penalitas. vñ nec difficultas. S; q̄ adhuc actus l. inimi p̄fectissime virtuti diuine. seu fm̄ bea. r̄p. in. iij. di. xxxij. p̄fui plena securitate ab oī bus laborib; 7 malis. Et sic dñs erit factus i sa- lutem p̄fectam.

De triplici fortitudine. // Capitulum sc̄m.

Pro ampliatione hu- ius materie fortitudinis licz multa sint dicta supra de ip̄a 7 de p̄tibus ei⁹ s. in ti. de fortitudine p̄ totū. 7 in. c. de panētia. q̄ hic nō optet replicare. Alia adhuc ponent per aliū modū. Et q̄ i scriptur̄ frequē agit de forti tudine. sciendū q̄ triplex ē fortitudo.

Fortitudo q̄ est sp̄alis.

Fortitudo q̄ est virtus sp̄alis.

Fortitudo q̄ ē bonitas generalis.

De prima dicitur hic. §. I.

re. ix. **N**ō gloriat̄ fortis in fortitudine sua. In firma hui⁹ mōdi elegit deus vt cōfundat fortia. s; que fortitudo sp̄alis. cū oīs caro feni 7 oīs glo- ria ei⁹ q̄ flos feni. esa. xl. Homo em̄ natus d̄ mu liere breui viues tpe q̄ flos egrediet̄ 7 oriet̄ 7 fugit velud umbra 7 nūq̄ in eodē statu p̄manz **Job. xij. S; 7 hęc fortitudo sp̄alis triplex.** For titudo actionis criminalis. 7 hęc de testāda **For titudo dñatōis mūdialis.** 7 hęc non affectanda **Fortitudo vigoris corp̄alis.** 7 hęc edomāda. **De fortitudine criminali** dicit ps. cvij. **Fortes** q̄ si erūt aiām meā. s. auferre. **Siue** hōmies. siue de mones fortes ad vicia p̄petranda. q̄ nullis la- boribus vel difficultatibus dimittūt. q̄n mala fa- ciant. **Dñ de dyabolo** dicit **Job. xl. virtutes ei⁹ in lūbis eius 7 fortitudo ei⁹ in r̄mbilico vētris ei⁹.** Quia em̄ vt dicit. **b. Greg.** seminariū luxu- rie ē vis in lumbis. vñ. s. dicit̄ semen. 7 i mu lieribus in r̄mbilico. cū dyabolus magis laborez diuersis vīs 7 fraudibus ad inducendū viros et mulieres ad luxuriā q̄ ad alia vicia. **Sanctos** em̄ viros q̄s p̄ alia vicia nō potuit deicere p̄ istū p̄stravit. iō p̄cipue fortitudo ei⁹ dicit̄ eē in lum- bis 7 r̄mbilico. Et esa. v. dicit̄. **De q̄ potēs est;** ad bibēdū vinū. 7 vin fortēs ad miscendā ebri etatē. Et in q̄bus consistat fortitudo viciosa maloz ostēdit. **b. Greg.** in li. moralium. tractās illud iob. vi. **Que ē fortitudo mea.** vbi ait. **Reprobz** for titudo ē transitoria sine cessatione diligere. con tra flagella p̄ditoris insensibiliter p̄durare ab amoze sp̄aliū nec aduersitate q̄escere. ad inanē gloriā cū tērimēto vite p̄ueire. malicie augmē ta q̄rete. bonoz vitā nō lingua 7 moribus. s; etiā gladus impugnare. In semetip̄is sp̄e ponere. iniquitatē q̄ridie sine v̄llo de seculo p̄petrante. An n̄ sunt fortes reprobi. q̄ ad p̄ntis vite p̄cupiaz tot laboribus currūt. tot piculis se audacter obiciūt

p̄ lucris libēter stumelias ferūt. **Ab** appetitus sui libidine nulla victi strarierate. de fisis p̄cul sionibus decrescūt. 7 mala mūditi tolerant. p̄ mū do 7 ei⁹. vt ita dixerim. gaudia q̄retes p̄dit. nec tñ h̄p̄dentes fatigant. vñ 7 q̄i in absinthio im- ebriant. lxx. b. gre. 7 sic fortes sunt ad miscēdas ebrietatē nō vini suavis. s; absinthiaci amarif s̄mi. **Tren. v. c. Inebriaui me absinthio.** De testanda ē ḡ ista fortitudo 7 euitanda. **De** forti tudine dñi sp̄alis q̄ consistit in lato dñio 7 mag exercitu dicit. gen. x. q̄ nemroth cepit eē potēs in terra robustus venator corā dño. i. extirpator 7 oppressor hōim p̄ pyrāmidēz. q̄ p̄o p̄ fortitudi nē suā voluit dñari. de q̄ dicit iosephus q̄ sec hō mnes elatos ad iniuriā dei 7 cōtēptū nemroth filius cham. cū eēt ceteri audacior. ceterisq̄ for- tissimus manu. suadebat nō eē attribuendum deo. s; p̄p̄ris viribus q̄ hōibus felicitas eueniret. **Suadens** hōibus a timore dei recedere. 7 in pro- prijs viribus sp̄em ponere. q̄ eis fuit causa turis edificande vsq̄ ad celū. S; cōfusi linguis de fisis terūt. Et ille nemroth fulmine perit. vel in bello occisus fm̄ alios. **De** attila rege hunoz legi- tur. q̄ cū vicisset 7 subiugasset orbē 7 occidisset thodericū regē vandaloz 7 nerbiū patricium romanoz. q̄ habebāt in exercitu suo quinquies centū milia pugnatoz. q̄ cōfederati erant deum 7 subiugasset 7 depopulatus fuisset romā 7 acq̄ legiam 7 italiā 7 multas alias regiones. **Luzvi- ctor** ad terrā suā redisset 7 nuptias celebrasset in ipsa nocte vino ingurgitatus incalescēs. san- guinē p̄ nares emittēs a vino victus 7 occisus cū eo animā euomuit. **Dis** potētatus. inq̄t sa piens. vita breuis. q̄d paruit in alexandro ma- gno. q̄ postq̄ fortitudine sua 7 exercitū suoz totum orbem subiugauit modico veneno extin- ctus est. in. xxx. anno etatis sue. **Dñ** hui⁹ forti- tudo nō affectanda. s; cōtēnenda. qz vt dicit. **b. Greg.** **Omne** q̄d hic eminet. plus meronibus afficit q̄ hononibus gaudet. di. xij. neri. **Fortitu- do** corp̄alis ad vsum bonū exercenda ē fm̄ illū ps. lvij. **Fortitudinē** meam ad te custodias. i. conseruabo ea vtendo ad tuum honore. **Ad** eo em̄ corpore fortis fuit dauid. q̄ adolescens cū gregem ouium patris custodiret. vsum vel le- onem rapientem ei oues capiebat 7 occidebat. Et ea fortitudine vsum est ad dei laudem. bellā do totus inermis cum funda contra **Holiath** gigantem fortissimū. 7 quem lapide ex funi- da iactato prostravit. 7 gladio eius caput am- putauit. **Nec** tamen de ista gloriandum. quia cito supat **Judas** machabeus fortissim⁹ dicitur q̄. machab. xij. q̄ filis factus ē leoni in op̄ib; suis. i. machab. ij. de leone dī puerbi. xxx. **Leo** forti- tissimus bestiaz ad nullius patēbit occursum. **Qui** tandem post multa plia gloriose imita. et plummas hostiū strages 7 victorias. in bello occi-

Capitulum II

clius est. Hercules fortissimus corpe. a quarta se-
bre co:reptus propter impatientiam in igne seipsum piecit. sicut
son fortissimus fuit. sicut in victa a dahlia fuit.

Secundum genus fortitudinis. §. II.

Fortitudinis quae est virtus specialis potest tripliciter assignari
quod vel est ex acquisitione. vel ex infusione. vel ex to-
ni actione. de prima loquitur philosophus in libro ethice. et tully-
lius et seneca et alij ethnici in libris suis. Sic etiam
diffinit tullius Fortitudo est rationalis terribiliter
aggressio. et eorum status pressio. Macrobius autem
sic Fortitudo est animus supra metum periculi agere.
nihilque nisi turpia timere. vel aduersa vel prope-
ra fortiter tolerare. Et secundum papiam dicitur fortitudo
a ferro ferre. quod facit omnia equanimiter ferre. vel a fer-
ro. quod ipsa facit hominem ferreum et durum ad frangendum.
sicut ferrum comat alia metalla. ita fortitudo
ea que sunt dura vincit et emollit. Causas autem ista
fortitudo ex actibus sicut et alie virtutes morales.
Sicut enim ex frequentibus actibus castitatis et ab-
stinentie. generatur virtus que dicitur castitas vel
abstinentia. ita ex frequentibus aggressionibus arduis
et tolerantibus aduersorum generatur fortitudo. Et ac-
claruerunt antiqui romani. qui pro bono reipublice
multa pericula sustinuerunt et aduersa. ut marcus
regulus et scipiones. qui tamen ex hominum premii glorie
non sunt persecuti. qui nec fidem nec gratiam habuerunt. Se-
cunda fortitudo est ex infusione. Vbi notandum quod
secundum tullium nomen virtutis quibus sit conueniens ad omni-
vitutem. pro quanda tamen excellentia attribuitur et dicitur de
fortitudine. quod vix rufus. ne propter aduersa que frequen-
ter accidunt deficiat. Vnde et sapientia. vii. dicitur.
quod sapientia diuina que gratia infundit sobrietatem. id est tem-
perantiam et prudentiam docet. iustitiam et virtutem.
quibus nihil melius inuicem est hominibus. Appellatur autem virtus
temperantia fortitudinem. Docet autem hanc virtutem. id est fortitu-
dinem non humana sapientia sed diuina. Et in hoc differat a
fortitudine acquisita. Secundum enim materiam circa quam
versatur. id est aggressus difficultatis et tolerantiam malorum
peruenit. Sed in causa et fine differunt. Nam prima causatur
ex actibus multiplicatis. precedentibus ex iuramento
nisi. Sed fortitudo infusa non causatur ex actibus hu-
manis pro. sed ex gratia infusa et diuino lumine. Sed
bene augetur ex actibus postea multiplicatis. Vnde
et multi recepta baptismi gratia. immediate exponen-
bant se ad omnia aduersa. etiam ipsam mortem. non solum
viri sed et tenere puellas. In fine differunt. quod fortis ex
virtute acquisita. fortis agit propter ciuitatem seu
republicam terrenam. sed fortis ex gratia infusa. ardua
aggreditur et tolerat. propter ciuitatem celestem prin-
cipaliter. et sic etiam propter bonum reipublice aliquod.
Et sine ista gratia saluari non potest. vnde et necessaria est
ciuitas. Vnde et beatus in quodam sermone. veritate. ca-
ritate et fortitudine. me multum egere fateor. De-
ficit enim ratio mea pro ignorantia veritatis. Languet
voluntas pro inedia affectionis. Caro infirmatur pro
inopia fortitudinis. Nam ratio minus intelligit

que agenda sunt. voluntas minus diligit intel-
lecta. Et corpus quod corrumpitur aggravat animam. vnde
non quod volumus illa faciamus. hec ille. Sicut ergo ve-
ritas perficit intellectum. caritas voluntatem seu
affectum. ita et virtus fortitudinis sensualitatem
seu affectum. precipue irascibilem et actum. Ad hanc multum
tamen hortatur deus in scripturis ut deuter. xxi. dicitur.
Viriliter agite. et fortamini et nolite timere. ne-
que paueatis ad aspectum inimicorum. Et merito multum
istud commendabile est quod ipsa de seruitute peccati libe-
rat per. li. vii. Qui educit vincit. id est periculis ligatos
in fortitudine. Ipsa de dyabolo triumphat. iudicium
vi. Dicit angelus gedeoni. Vade in hac fortitu-
dine tua liberabis israel de manu madian. id est
demonum. Ipsa deum iustificat et pacat. Esdre. vii.
Gaudium enim domini fortitudo vestra. Sicut rex quilibet
letum amat et gaudet de milite qui viriliter pug-
nat et dura vulnera sustinet. Vnde beatus An-
dreas dicit tyranno egee rumant tormentis. Cato
regi meo ero acceptior. quanto grauiora tormen-
ta pro eo fuero passus. Ipsa enim animas bonis spiritu-
alibus dirigit. puerb. r. et alij etiam temporalibus. Egessit
te o gata et manus remissa. manus autem fortis dicitur
as pat. Ipsa homines confortat ut qui mala non ser-
uiat. Vnde stefanus plenius gratia et fortitudine. ora-
bat pro lapidantibus qui perussiones non sentiret. Et
propterea de eo cantatur. Lapidibus torretes illi duli-
ces fuerunt. Et seneca. Si magnanimus fueris. non
quam iudicabis tibi contumeliam fieri. De inimico
tuo dices. non nocuit etiam si nocendi animus habuerit. et cum
illius in parte tua habuerit vindictam putabis iudicari
potuisse. Nec maius genus vindicandi quam istud hille
Vnde est fortitudo vincit seipsum. Ipsa deum prestat.
puer. x. Vnde fortis dominabitur. et supernum regnum
intrat. Isa. li. Vocabitur in ea fortes iusticie.
plantatio domini ad glorificandum. Quamuis autem ista
fortitudo causetur pro et principaliter a gratia dei multum
tamen alia cooperantur ad actum eius. Et pro fides. ad
heb. xi. Scripsit vicerunt regna etc. Fortes facti
sunt in bello temporalis et spiritualis. ioh. v. hec est victoria
que vincit mundum. id est aduersa mundi fides nostra.
Secundo spes. ad heb. vi. Fortissimum solatium habemus
quod confugimus ad tenendam propositam nobis
spem. Et isa. xl. Qui sperat in domino mutabitur for-
titudinem quod. s. vbi prius erant fortes pro mundo.
postea erunt robustiores pro deo. Tertio dilectio
Lanti. vlti Fortis ut mors dilectio. quod. s. facit
homines fortes ut omnia vincat ardua. quoniam secundum beatus augustinus.
omnia difficultia et aspera leuia prope nulla facit
amor. Quarto timor dei. puerb. xii. In timore
domini fiducia fortitudinis. Job. iij. Vbi est ti-
mor tuus ibi fortitudo tua. Quinto castitas.
Job. xv. Mundis manibus addet fortitudinem.
Et Iudith dicitur. c. xv. Fecisti viriliter et confortatus
est cor tuum. eo quod amaueris castitatem. Narratur
in libro de septem tonis. quod cum Bonifri-
dus de bullione qui primus de francis regnavit

Titulus XIII

uit in hierusalē. cepisset armis antiochia. hirtly
2 syriam occisis 7 expulsis saracenis. cu mirarē
tur oēs eius fortitudinē. eo q nullus saracen^o
poterat ei resistere. nec ictū manus eius sustinē
tpe treuge turchorū ammirari miserit ei munera
vilitates eū 7 querētes. **N**h tāta eēt manibz ei^o
fortitudo. qui corā eis ense suo cindebat eū ca/
put 7 dicerēt quidā q erat virtute ensis sue. ac
cepto ipse **D**ottifridus alio ense a saracenis tra
dito idē fecit de alio equo. **E**t tūc cū querēt vñ
hec ei virtus. cū nō eēt maior alijs hōibz ait. q
nūqz manus sue p̄creauerūt carnes meretrī
cis. nec luxuria fuerāt iniquate. **E**t sic p̄. q ca/
stitas coopat ad fortitudinē 7 corpālē 7 virtua
lem. **S**exto ē exhortatio maior. **N**h 7 dñs mā/
dauit in veteri lege de iure. xx. q appropinquāte
hora belli exercendi 7 inimicos. sacerdos staret
ante acie 7 sic loqueret. **N**olite timere nec for
midet̄ eos. qz dñs de^o vñ i mediocvñi 7 ipse dimi
cabit ostra aduersarios v̄ros. **S**ic iudas macha
beus. q. mach. xv. exhortādo socios ad bellū 7 in
imicos q erāt incōpabilis plēs cū nichonore for
tissimo. dicit ibi q singulos eoz armavit non
hasta 7 clipeo. s̄ sermonibz optimis qbz fortifi
cati victoriā habuerūt. **C**assius etiā narrat de
cladibz iudeoz. q titus cū obsideret hierosoli
maz. hortabat romanos milites ad viriliter di
micandum. ne sub̄cerent victi p̄lo iudeoz
in cōfusione romane p̄bitatis. 7 ne victi 7 occisi
mitterēt̄ in infernū. **P**roposuit̄ eis exēplū
leonide q cū eēt in pugna cū trecētis lacedemo
nibz qbz perat. ostra infinitā multitudinē p̄faz
bellaturus. ait suis. **P**randeamus ante pugnā
in terzis. qz si victi fuerim^o cenaturi sumus i in
feris. **Q**ue exhortatio tm̄ valuit. q ipsi pauci. p̄/
sas vel occiderūt vel fugauerūt. **S**eptimo ē vt cō
sideratio exēplōz eoz q fortiter egerūt inter
que papuū est meditatio p̄i passionis. aptus
ad h̄b. xij. **R**ecogitate cū q talē sustinuit aduer
sus semetip̄z p̄radictionē. vt nō fangemini ai
mis v̄ris deficiētes. **Q**ui p̄posito sibi gaudio su
stinuit crucē cōfusione p̄cepta. **B**reg^o. **S**i passio
p̄i ad memorā reuocet. nil ē tam asper quod
equo aīo nō tolere. **E**t iaco. v. dicit̄ **E**xēplū
accipite eritis mali. i. dure mortis 7 lōganimi
tatis. laboris 7 patiētie p̄xtaz. **E**cce beatifica
mus eos q sustinuerūt patiām iob audistis 7 fi
nem dñi vidistis.

Tertia fortitudo est. §. III

ex tonis spūs sancti oparōe. de q dicit̄ i ps. **S**pi
ritu onis eius ois virtus. i. fortitudo eoz. celoꝝ
vīz aploꝝ 7 sanctorū viroz p̄cedit. **E**t dñs spūs
oris dei. qz a filio dei missus ipse spūs. **F**ili^o autē
dei dicit̄ os p̄ris. qz ipse nobis manifestauit se
creta eius. **Q**uāuis em̄ p fortitudinē virtutes
infusaz q̄s valeat aggredi ardua 7 sustinere ini

gruentia aduersa. tamen adhuc p̄ illud tōnum
fortitudinis magis roborat. vñ dicit̄ de h̄e. dñs.
i. **O**ēs fideles. **C**ū spūs sanctus infundit. s̄ p̄ tonū
eius. cor fidele p̄ prudentiā 7 cōstanciā dilatā.
vt etiā ad ea q nō sunt necessaria ad salutē defu
dando vsqz ad mortē se exponat. nō quidē irra
tionaliter s̄ cū prudentia. vt ad honorē dei. 7
zelū salutis alioꝝ. **I**n quibz autē differat fortitu
do virtus moralis a fortitudine que est tōnum
hales. a isto ti. §. i. **E**t qz fortitudo h̄c tōnum in
ducit ad p̄emptū. vite ob amorē dei 7 ad mar
tyriū a p̄tendū 7 sustinendū. **I**deo aliqua ad
h̄mōi que ponit cyprianus. ad h̄ciam. **I**n li. de
mortalitate sic ait cyprianus. **E**iūs ē mortem ti
mere qui ad christū nō vult ire. **E**t eius ad ip̄m
est nolle ire. q nō credit se cum christo incipere
ḡare. **C**ontēnenda est ois iniuria p̄ntū maloz
rum. fiducia honorū futuroꝝ. **N**on timeat qui
ad sc̄dam mortē de hac morte transibit. **N**on
timeant cui hoc moza longiore cōfert. vt crucia
tus 7 gemit̄ interm̄ differat. **M**ortalitas ista
christi hostibus pestis est. **E**iūs autē seruis salu
tatis excessus. **M**artyriū incipim^o libēter a p̄
tere. dum discimus mortē nō timere. **S**ed for
te opponat aliq̄s. **S** me in p̄nti mortalitate con
tristat. q qui ad tolerantiam passionum tota
me virtute deuoueras. martyrio meo p̄rior dū
morte p̄uenior. **D**ex nō est in tua potestate.
s̄ in dei dignatōe martyriū. **N**ec potes te dice
re p̄didisse. qd nescis an merearis accipere **D**ein
de scrutatoꝝ cordiū deus. q sp̄cipit apud te pat
rat̄ fuisse virtutē. reddet p̄ virtute mercedem
qd sequit̄. h̄t de p̄. di. i. **Q**uid. **A**ps quē marty
riū trēte dicit̄. aimus ad bonū dōctus deo iudi
ce coronat̄. **A**liud ē em̄ martyrio aim deesse. ali
ud aio defuisse martyriū. h̄c ibi. **N**ec deus que
rit sanguinē nostr̄. sed fidē. **N**am nec abrahā
nec isaac. nec iacob occisi sunt. q tm̄ iusticie 7 fi
dei meritis honorari inter p̄farchas p̄mi esse
meruerūt. **N**ō sūt lugēdi ftes n̄i accēssione tot
mimica d̄ seculo liberati cū sciam^o eos non amit
ti. s̄ p̄mitti. 7 occasione nō eē dandā gentibus
vt nos merito ac iure rephendant. illi quos vil
uere apud deū dicimus. vt extinctos ac p̄ditos
lugeamus. **N**ihil em̄ pdest verbis p̄ficere viri
tutē. 7 factis destruere veritatē. **Q**d ergo inter
mōzīm ad imortalitatē morte transgredimur.
nec potest vita h̄i nisi hinc p̄tgerit exire. **N**ō ē
exiūs iste s̄ trāsitus 7 tpālī itinere de arso ad
eterna trāscurrere. **E**iūs ē i mūdo diu velle ma
nere. quē mundus oblectat. quē seculū blandi
ens ac decipiens illecebris terrene voluptatis
inuitat. **D**ozro cū mundus oderit christianum
qd amas q te odit. 7 nō magis segrīs christum
qui te diligit ac redemit. h̄c ille. **I**n epl̄is autē
idem **C**yprianus ad martyres sic ait. **Q**uand
tum vos martyres diuina dignatio honorat

Capitulum II

aut, ut ex vobis iam per martyrum in consuetudine ad coronam processerit per adhuc in carcere claustris et vinculis demoretur ad meritorum titulos ampliores, tormentorum tarditate proficiens, habitura tot mercedes in celestibus primis quod nunc dies numerant in penis. Posuerunt copedes pedibus vestris, et membra felicia ac dei templum infamibus vinculis ligauerunt. Sed ornamenta sunt ista non vincula, nec pedes vestros copulat ad infamiam, sed clarificat ad coronam. O pedes felicitatis victi, qui non a fabro sed a domino resoluuntur, et iterum saluari ad paradisum diriguntur. O pedes in seculo ad penis ligati, ut sint spiritus apud dei liberi et celeriter ad christum glorioso itinere cursuri. O martyres sancti quibus vos laudibus predicat, quibus vos votis precoribus exornat. Non cessistis supplicibus, sed potius supplicia vobis reseruit. Steteritis voce libera, mente incorrupta virtute diuina, armis quod secularibus nudis, sed armis fidei armati. Steteritis serui dei torti, tortoribus fortiores et pulsantes ac laniantes ungulas pulsata ac laniata membra vicerunt. Inexpugnabilem vitam suam supere non potuit seuius diu plaga reperta, quam rupta copage viscerum torquentur in seruos dei non iam membra sed vulnera. Fluebat sanguis qui incendium persecutoris exstingueret, qui flamas et ignes gehene glorioso cruore sopirit. Exempla gloriosa fortitudinis vobis spiritus sancti in veteri testamento. Tolerantia passionum illius venerabilis et fortissime mulieris, rebecca, qui ab antiocho rege non solum mortem in se sustinuit, ne contra legem dei carnes vicinas ederet, sed et septem filios videns per varia et aspera tormenta cruciari, eos ad instantiam alabat, ut habet, quod maeh, dicit, ibi vide. Qui satis ridet in nouo testamento martyrium sancte felicitatis cum septem filiis, que fuit romana, et ibi passa martyrium cum filiis. Quid de b. vincencio, qui assumptus ex eculeo atque ad patibulum raptus, moxas carnificum arguendo ad penam alacriter pererat. Et in tormentis ad datianum tortore aiebat. Hoc est quod spiritus optavi et votis omnibus exquisiui.

Extendit Aug. in. §. III.

quinto li. de ciui. dei. c. xvij. quod cum multi ex romanis antiquis infidelibus sustinuerint multa aduersa, et ipsas mortem fortiter per gloria mundi, multo magis fideles omnia tormenta debent sufferre per vera gloria celi sic dicent. Consideremus quantum contempserint, qui protulerint, quantas cupiditates subegerint per humana gloria, que ea tanquam mercedem tali virtutum accipe meruerunt. Et valeat nobis etiam ad opprimendam superbiam, ut cum illa ciuitas in qua nobis regnare promissum est tamen ab hac distet, quantum distat celum a terra a terrena leticia vita eterna, ab omnibus laudibus solida gloria, a societate mortalium societas angelorum, a luce solis et lune lumine eius qui solem fecit et lunam, nihil sibi magni se

cisse videant, tate patrie ciues, si per illa adipiscenda fecerint boni operis aliquid, vel mala aliqua sustinuerint, cum illi per hac terrena iam adepti tanta fecerint, tanta pressi sint, preteritum quod remissio peccatorum que ciues ad eternam colligit patriam, hoc aliquid cui per vmbra quamdam site fuit asilum illud romanum leui, quo multitudinem que illa ciuitas oderet quos traheret delictorum congregauit impunitas. Pro eterna vita omnia fortiter ferenda si per hac terrena vita fortes viri in se et in filios impenderunt, c. xvij. Et omnia aduersa toleranda sunt per deo. Quid ergo magni per illa eterna celestis patria, cuncta seculi huius quilibet iocunda blandimenta continent, si per hac terrena ac terrena filios brutus et occidere potuit, quod illa facere neminem cogit. Sed certe diffidius est filios interimere quam quod perista facienda est ea que filios congreganda videbant atque seruanda, vel tonare pauperibus, vel si existat tentatio que id per fide atque fieri iusticia compellat amittere. Felices enim vel nos vel filios nostros non diuitie terrene faciunt, aut nobis viuentibus amittende, aut nobis mortuis a quibus nescimus, aut certe a quibus nolumus possidende. Sed deus felices facit qui est mentium vera opulencia. Bruto autem qui filios occidit in felicitatis prohibet testimonium poeta laudat, ait enim. Natosque patre noua bella mouentes. Ad penam pulchra per libertate vocauit. Infelix, ut quis ferent ea facta minores. Sed versus sequenti consolatur infelicem. Dicit amor patrie, laudemque imensa cupiditas. Hec sunt duo illa libertas et cupiditas laudis humane, que ad facta compulit miranda romanos. Si ergo per libertate mortuorum et cupiditate laudem que a mortalibus eripuntur, occidi filium a patre potuerunt, quod magni est, si per vera libertate, que nos ab iniquitatis et morte dyaboli dicitur liberos facit, nec cupiditate humane laudem, sed charitate liberandorum hominum non a tarquino rege, sed a demonibus et demonum principe, non filii occiduntur, sed christi pauperes inter filios copulant. Si alius est romanus princeps cognomine torquatus, filium non quod patriam peris, sed etiam per patriam non quod imperium suum, id est quod impauerat per impator ab hoste puocat iuuenili ardore pugnauerat, sed vicisset occidit, ne plus malo esset in exemplo imperii precepti quam boni in gloria occisi hostis, ut quod se iactent que per immortalis patrie legibus omnia que multo minus quam filii diligunt, bona eterna contemunt. Si fuit camillus etiam ingratus patriam, a cuius ceruicibus acerrimorum hostium vexantium iugum depulerat damnatusque ab emulis fuerat, a gallis iterum liberauit, quod non habebat potiores vbi possit viuere gloriosus. Tur extollat velut grande aliquid fecerit, que forte in ecclesia dei ab inimicis carnalibus grauissimam ex honore passus iniuriam, non se ad hostes eius hereticos transfudit, aut contra illam heresim aliqua condidit, sed eam potius, quantum valuit ab

Titulus XIII

hereticorum perniciosissima prauitate defendit. cum alia non sit ubi uiuat in hominum gloria. sed ubi uita acquiritur eterna. Si mutius ut cum porfena rege pax fieret. quod grauissimo bello romanos premebat quod porfena ipsum occidere non potuit. et pro eo alterum deceptus occidit in ardentem aram ante eius oculos dexteram extendit dicens. multos secum tales quales eum uideret in exitium eius coniurasse. **C**um ille fortitudinem et diuitiarum talium plures scies. sine ulla dubitatione se ab illo bello sancta pace compefcuit. quis regno celorum imputaturus est merita sua. si pro illo non unam manum neque sibi uultro facies. sed prosequere aliquid patiens totum flammis corpus impenderit. Si curnus armatus equo cocito in abruptum hyanti terre se precipitem dedit. deorum suorum oraculis seruiens. quam iusserant. ut illud lucidum quod romani haberent optimum admitterent nec aliud intelligere prouerunt. quam uiribus armisque excellere. **D**um uicem oportebat. ut deorum iussis illi interiorum uir precipitaret armatus. Quid se magnam pro eterna patria fecisse diciturus est. quod aliquem fidei sue passus inimicum. non se uelut in talem mortem mittens. sed ab illo missus obierit. quoniam qui de a domino suo eodemque suo rege patrie certi oraculum accepit. Nolite timere eos qui corpus occidunt. animam autem occidere non possunt. Si se occidendos certis modis quodammodo desecrandos. De quo uerunt. ut illis cadentibus. et iram deorum sanguine suo placantibus. romani liberarent exercitus. nullo modo superbiat sancti martyres tanquam dignum aliquid pro illius patrie participatione fecerint. probi eterna est et uera felicitas si uelut ad sui sanguinis effusionem. et non solum suos fratres pro quibus fundebatur. uerum et ipsos inimicos a quibus fundebatur sicut eis preceptum est diligentes charitatem fidei et fidei charitate certantes. Si marcus publius de dicans edem iouis iunonis minerve. falso sibi ab inuidis morte filii nunciata. ut illo nuncio perturbatus abscederet atque ita dedicationis gloriarum collega eius desquere. ita contempsit. ut eum etiam proci insepultum inleret. sic in eius corde orbitatis uolore. glorie cupiditas uicerat. quod magnus se pro euangelii sancti predicationem qua ciues sue patrie de diuersis liberant et colleguntur erroribus fecisse diciturus est. cui dominus de sepultura patris sui sollicito ait. Sequere me et sine mortuos sepelire mortuos suos. Si marcus regius ne crudelissimos hostes iurando falleret. ad eos ab ipsa roma reuersus est. quam sic romanis eum tenere uolentibus respondisse fertur posteaque aphris seruiert dignitate illic honesti ciuis habere non possent. etiam chartaginenses. quam contra eos in romano senatu egerat grauissimis supplicibus ne cauertit qui cruciatus non sunt pro fide illius patrie stemnendi. ad cuius beatitudinem fides ipsa producit. Aut quid retribuere domino pro omnibus que tribuit. si pro fide que illi debetur. talia fuerit ho-

mo passus. qualia pro fide quam perniciosissimis inimicis debebat passus est regulus. Quod autem se audebat extollere de uoluntaria paupertate christi anus. ut huius uite peregrinatione expeditorem ambularet. uiam que producit ad patriam. ubi uere diuinitas ipse est. cum audiat uel legat lucium ualerium. qui in suo defunctus est consulatu uelut adeo fuisse pauperem. ut nummis a populo collatis eius de sepultura curaret. Audiat uel legat quicum circumcinatum cum quatuor uigera possideret. et ea suis manibus coleret esse ab aratro adductum ut dictator fieret. maior uicibus honore quam consul. uicibus hostibus ingentem gloriam consequentem. in eadem paupertate mansisse. Aut quod magnus se fecisse predicabit. qui nullo premio mundi huius fuerit ab eterne illius patrie societate seductus. cum fabricium didicerit tantis muneribus pyrrii regis epyrrotarum. promissa etiam quarta parte regni a romana ciuitate non potuisse diuelli. ibique in sua paupertate priuatus manere maluisse. Nam isti licet reipublice haberent tam opulentissimam atque ditissimam. ipsi tamen in suis tomibus pauperes erant ut quidam eorum qui iam consul bis fuisset ex illo senatu pauperum hominum pellere ratione censoria quod decem pondo argenti in uasis habere comperit est. Ita idem pauperes erant quorum tamen triumphis publicum ditabatur erarium huius omnes christiani qui excellentiori proposito diuitias suas communes faciunt sicut in id quod scriptum est in actibus apostolorum ut distribuatur unicuique sicut cuius opus est ut nemo dicat aliquid proprium. sed sint illis omnia communia intelligant se nulla ob hoc uentilari oportere iactantia id faciendum pro obtinendo societatem angelorum cum pene tale quid illi fecerint pro conseruanda gloria romanorum. Ite et alia si qua homini reperiuntur nil aliud erat nisi ut romanum imperium longe lateque prorectum magnificis successibus augetetur proinde ad illud imperium tam preclarum tantorumque uirorum laudibus gloriosum et etiam illorum intentioni merces quas querebant est reddita et nobis proposita necessaria comonitionis exempla. ut si uirtutes quas isti pro ciuitatis terrene gloria tenuerunt pro dei gloriosissima ciuitate non tenuerimus pondere pungamur. Et si tenuerimus superbia non extollamur. Quoniam sicut dicit apostolus. Indigne sunt passionibus huius seculi ad futuram gloriam que reuelabit in nobis. **D**e caug. Maxime autem uelut mus fortes esse in fide. etiam nullatenus dubitare. sicut illud petri. in canonica. Aduersarius uelut ster dyabolus tanquam leo rugiens circumit querens quem deuoret. cui resistite fortes in fide. **D**icitur in sermone ait. Prouerimus. quod non sine magno discrimine de religionis ueritate disputamus. quam tantorum sanguine confirmata

Capitulum Secundum

videmus. Magni piculi res, si post prophetarum oracula, post apostolorum testimonia post martyrum vulnera, veterem fidem quasi nouellam discutere presumas, et per tam manifestos duces errore permanereas, et per sudores mortentium ostensa disputatio tendas. Et paulo ante idem ait. Quarta circa nos dei nostri est sollicitudo, dum nobis fidem veram duro agone martyrum commendat, a fictionum precedentium instructione efficit posterorum. Illos examinat ut nos erudiat, illos preterit ut nos accipiat, eorum cruciatus in nos vult esse perfectus hic ille.

Tertia fortitudo seu .s.v.

tertio modo accipitur fortitudo per virtute generali, i. quodam vigore mentis ad resistendum impugnationi cuiuslibet vicium aggrediendum labore actuus virtuosorum. Et sic canit ecclesia. Estote fortes in bello et pugna, cum anti, ser, et acci, reg, eternum. Non enim coronabit, ait apostolus, nisi qui legitime certauerit, ita, s. q. victoria hinc de omnibus vicibus. Et ps. vi. Expecta dominum et viriliter age, et confortet cor tuum et sine timore. Vbi nota quatuor regulas. Prima est presumptiois exclusiva expecta dominum. Secunda est fatigatio aggressiva, viriliter age. Tertia est debilitatio remotiva, confortet cor tuum. Quarta est perfectionis continuativa, sustine dominum. Quia militia est vita hominis super terram. In bello ut quis viriliter dimicet, oportet prius excludat a se presumptionem non confidendo de sensu suo vel viribus suis, vel opibus bonis. Leo papa in sermone. Nemo de cordis sui puritate confidat, quia pugil ille hostis acrioribus pullat infidus, quam maxime nouit abstinere peccatis. Et b. antonio, non confidas de tua iusticia, et est quod dicit, Expecta dominum, s. ut te iuuat. Item illud ps. cx. Auxilium meum a domino non a mea virtute. Item non egrediaris viam communem vineam traditam a sanctis. Tertia gradiamur via dixerunt antiqui israelite. In opibus enim singularibus, extra communem legem non sunt sancti imitandi, sicut illam regulam. Que a iure communi exorbitat, in consequentia non sunt trahenda, de re, iur. li. vi. nisi quis esset certus de diuina inspiratione ab illa vocatum. Non enim quia quidam sanctus pater accessit ad domum meretricis, ut eam pertereret quod et fecit, delectat quilibet idem agere, nec quia vnus audiens socium suum in fornicationem lapsum ut reduceret eum ad penitentiam quasi desperatum, meretur edicere se etiam in illud peccatum incidisse, exhortatus ut si irent ad patres per penitentiam recipienda, licet mereri et seipsum infamare. Nec quia arsenius vna tantum hora dormiebat in die naturali, aut quia iohannes baptista comedebat locustas, i. radices herbarum a vino abstinens, quod quis tale austeritatem assequere. Sed expecta dominum ut prius te docet ad hominum singularia agenda. Item si petis aliquid a domino vel liberari et adiuuari in aliqua tribulatione vel tentatione, et non ita cito exaudiris

ut velles expecta dominum ab alicuius, s. Si mora fuerit expecta eum, quia veniens veniet ad adiuuandum. Secunda regula est ut fortiter agat laboriosa opera. Viriliter enim et scia circa difficulta inquit phisica et temporalia. Virta est via, s. bonorum operum que ducit ad vitam. Et ideo viriliter age. Vir dicitur a virtute, et virtus est fortitudo, que inest generalis virtus est, hinc pugnare contra omnia vicia. Quelibet enim virtus hinc sibi inimicum, s. vicium sibi oppositum, imo duos inimicos, vnum a dextris per excessum, alium a sinistris per defectum. Et ideo apostolus ait, q. cor. vi. Per arma iusticie et virtutis dei a dextris et sinistris erubescamus nosmetipsos ut dei milites. Quales autem dominus talis et minister eius, quod sapiens, et qui mihi ministrat me sequatur, ait ipse dominus ioh. xij. Dominus autem fortis et potens, ait ps. xxiij. dominus potens in bello. Cum enim dyabolus fortis virtute nature, armatus malicie multiplicata teneret terram suam, s. mundi pacifice, quia nullus huiusmodi tentatori resistebat. Superueniens fortior eo terminus iesus vicit eum, ut dicitur Luc. xi. ex quo expectatus venit dominus bellans et fortiter vicit. Ergo viriliter age, a dextris in infidelitatem, a sinistris contra superstitionem, per arma virtutis dei fortis fidei, i. petri. v. Cui, s. dyabolo resistite fortes in fide. Contraria enim adinuicem bellant et mutuo se expellunt. Viriliter age a dextris presumptionis, contra dyabolum eam suggerentem, et a sinistris desperationis, per arma virtutis dei, s. spei. Esa. iij. In spe erit fortitudo vestra, s. ad vincendum dyabolum contra desperationem vel presumptionem. Viriliter age a dextris inordinate dilectionis a sinistris inuidie et rancoris. Viriliter age per arma virtutis charitatis, gen. xxxij. figuratiue dicitur. Si contra deum fortis fuisti, s. tu charitas contra magis contra homines preualebis. Charitas enim fortis dicitur contra deum, quia eum traxit ad terram, et ad mortem induxit. Viriliter age a dextris gula et luxurie, contra eas dimicando. Et a sinistris insensibilitatis a necessariis abstinentendo, per arma virtutis dei temperantie per uerbis, xxx. Accinxit fortitudine lumbos suos viriliter age a dextris iniusticie et sinistris nimig rigoris et seueritatis per arma virtutis dei, s. fortis iusticie, proverbi. xv. Domus iusti plurima fortitudo. Viriliter age a dextris prudentie nimie, s. suo sensui innitendo. Contra illud. Ne innitaris prudentie tue, proverbi. iij. Et a sinistris imprudentie et stoliditatis. Vir sapiens, i. prudens fortis, puer. xxiij. Viriliter age a dextris nimie audacie et a sinistris indebite timiditatis, puer. xxxi. Fortitudo et decus indumentum eius, s. anime virtuose. Tunc decus est fortitudo, seu animam decorat, cum nec precipitater se quis ingerit ad pericula, nec timiditate ab eis cum oportet retrahitur. Et quia in bello homo laborat, ne ex ipsa fatigatione deficiat

Titulus XIII

at. ponit tertia regula que reparat debilitatio-
nes. cum subditur. Confortetur cor tuum Apo-
stolus ad eph. iij. Confortamini in dño et in po-
tentia virtutis eius. Confortari in dño. est ex his
que sunt dñi. vt in verbis ei⁹. Sicut em̄ cibus
corpalis confortat corpus et corroborat. ita et p̄cis
doctrina sp̄ialis. act. ix. de saulo uerso dicit ac-
cipiens cibum confortatus est Sacramentorum frequen-
tatio confortat et roborat. p̄cipue eucharistia. Dñ
ecclesia in collecta dicit de eucharistia. Sit forti-
tudo fragilitatis. sit contra oia mundi picula firmamen-
tum. Confortat cor vino sp̄ialis leticie. qz vt dicit
h. eid. re. viij. Dñm mentem facit securam vinum. nec
aliquid ei met. Ita inquit. b. ant. h. i. vita spatium. Nil
ita facit mentem fortem ad oia aduersa inuicem
ta. sicut leticia sp̄ialis. Manus xpi confortat infir-
mum cor. vñ et dñ cordiale. hic autem est meditatio passi-
onis xpi. In ei⁹ figuram helias ambulauit in forti-
tudine subcineticum panis est. signauit christi
passionem. vsqz ad montem dei sup̄ne patrie. iij.
reg. xix. Sed non sufficit bene inchoasse et bene ad-
t̄ps p̄sequi. nisi ad finem vite diuersario sc̄ta tene-
atur. Et id ponit quarta regula ad videndum bona
dñi in terra uiuentium. p̄ quo p̄sequendo h̄cre-
gula dat. f. Sustine dñm. non solum suscipe p̄ gratiam
sed sustine. vt si te grauet vel grauis videat in cõ-
tinuando labores et aduersa. non deponas eam gra-
tiam p̄dendo. Nisiqz ab h̄re recedit dñs cum gratia
sua. nisi q̄s repellat eam a se. vñ dicit. Qui autem
sustinuerit vsqz in finem hic saluus erit. De his q̄
p̄diderunt sustinentiam dñi. Eccl. ij. i. p̄seuerantiam
Dñm et b. aug. de pe. di. iij. Inanis est peniten-
tia quam sequens vita commaculat. i. carens fructu
vite eterne. si non reuertat ad deum. Et sequit. esto
in patientia fortiter confirmatus. vitam bonam quam
cepisti tenere non deseras. bonum propositum p̄serua iu-
giter. h. c. b. aug.⁹.

Tentationes insurgunt hominibus a diuersis
Capitulum tertium.

Quia ad fortitudi-
nem potest est virtus generalis p̄tinet
bellare contra vicia. et tentationes quasi
let vincere. omittendo de fortitudine potest est virtus
sp̄ialis qz multa dicta sunt de ea et p̄tibus ei⁹ ma-
teria virtutibus in ista eadem parte. iij. solum agemus
de tentationibus que vincuntur tonis et gratia sp̄is sancti
Et h̄ in prima parte in ti. de causis peccatorum mul-
ta dicta sunt de tentationibus. Hic tñ p̄ alium modum
Et ad h̄ p̄t induci illud ps. xvij. Percinristi me
me virtute ad bellum. et supplantasti insurgentes in
me subtus me. p̄cinristi. i. p̄pasti adaptasti re-
stringendo lumbos cordis abstinentia et castita-
te. et vestimenta t̄paliu rex ad necessitatem stringen-
do non ad latitudinem et supfluitatem. p̄cinristi. f. tu
dñe a quo omne datur optimum et omne tonum p̄fec-
ctum. virtute. i. fortitudine interiori inducente me

ad tale restrictionem. Ad bellum sp̄iale tentatio-
num. Omnis enim qui in agone contendit. inquit apostolus
i. ad cor. ix. ab omnibus se abstinet. f. impediens vir-
tutem eius contra hostes. Et supplantasti insurgentes
in me subtus me. eos supando. Isti autem insur-
gentes contra nos in bello tentationum sunt. Hic ma-
lus. Mundus vanus. Exterior sensus. Carna-
lis appetitus. Diabolus vari⁹. Pessim⁹ anticipari-
stus. Sumimus autem hic tentationem potest communi-
sumus p̄ quadam. f. instigatione seu impulsione ali-
cuius ad peccatum vel ad noscendum vt dimittam⁹
de tentatione que tentat deus h̄rem. vel magis disci-
pulum sicut xps philippum ioh. vi. vel h̄o deum vt illi
israhelice que tetrauerit deum in cordibus suis in ps.
Contra quod dicit deute. vi. et mat. iij. Non tentab-
is dñm deum tuum. et de hac de qua loquimur tentatione
incitationis ad malum loquitur saluator cum tocuit
nos dicere in oratione dñica. Et ne nos inducas in
tentationes. mat. vi. Vbi non petit vt non terram.
qz meritum p̄derim⁹ et coronam. h̄ vt non succumba-
mus et vincamur a tentatione. Ad quod maxime iu-
uat. f. ad victoriam tentationum oratio. Dñs ipse dñs
iesus ait discipulis. mat. xxvi. Vigilate. f. refi-
stendo et orate ne intretis in tentationem. i. vin-
camini ab ea. Tentat igitur homo malus quum q̄s
suo verbo vel facto querit alium decepte inducendo
ad peccatum vel nocumentum. Et sic discipuli phari-
saeorum cum xrodianis tetrauerunt xpm vt capere-
ret eum in sermone vt possent calumiose accusare
eum ex aliquo verbo incaute dicto. vnde et christi-
stus eis interrogantibus tetrauerit de censu dan-
do vel negando cesari. rñdit. Quid me tentatis
ypocrite. mat. xxij. Sicqz in sua tentatione p̄ualue-
re non potuerit. sicut fecerit quum adduxerit adul-
teram ante eum. ioh. viij. et pluribus alijs verbis. sed
sp̄ confusi remanserunt et suum plantauit deus insur-
gentes in eum. Filij accedes ad seruitutem dei
formem. eccl. ij. Sta in iustitia et timore et p̄p̄a aiaz
tuam ad tentationem. Quum enim quis se reperit ali-
qua societate in seruitio dei vel in seculo dispos-
nit virtuose viuere vñ et deo seruire multi etiaz
aliquando sub specie boni reperiuntur tentato-
res. ij. cor. xi. piculum in falsis fratribus. et eye.
ij. dicitur increduli et subuersores sunt tecum et
cum scorpionibus habitas. scorpium palpat et
cauda pungit venenum infundit. augusti. Si fra-
tri tuo male p̄suades h̄c occidis. de peni. di. i.
Poli. Tentat nos mundus vanus insurgens con-
tra nos suis vanitatibus vt bonis nos amabi-
libus alliciens vt ei inhxreamus. Sapie. xviij. crea-
ture facte sunt in odium et tentationem et muscipula po-
nit lardum circa quod elaque⁹ capiuntur dñi mus tra-
ct⁹ appetitu lardi dñi capit. capif. vñ occidit. Sicut
ita insipientes. i. peccatores qui non h̄nt gustum
et veram noticiam de ultimo fine attendentes

Capitu Tertium

dulcedinem in cibis pulcritudines in feminis
utilitate in pecunijs nō aduerit quō illa q̄ran-
tur. Sed inordinate affecti dñi ea assumūt inde-
bite incurrūt laqueū peccati ⁊ in dānatōis eter-
ne. vñ ⁊. b. antho. vidit totū mundū plenum la-
queis sibūnuicē annexis. ⁊ cū clamass. q̄s istos
evadet. Audiuit humilitas. b. aug. in ser. Dupli-
cem p̄tra nos mōs aciē mittit. s. ad bellandū cō-
tra nos ⁊ tentandū. ⁊ mulcet p̄p̄is. ⁊ terret ad-
uersis. Nō te terreat aliena crudelitas. nō te vi-
cat p̄pria voluptas. ⁊ victus ē mūd. Eccl. xxv. q̄.
Dasa figuli p̄bat fornax ⁊ viros iustos tentatō
tribulatōis. Et itez nō laudes viz. Dec em̄ ten-
tatio lxim. s. incitans eos ad elationē. Tentat
tertio exterior. s. sensus insurgens p̄ nos cantū.
i. Filij matris mee pugnaverūt p̄ me. Mas pri-
ma hōim est sensualitas. q̄ q̄libet p̄rio regit ⁊ nu-
trit ante vsq̄ rōnis. Isti sensus exteriores mlti-
tipliciter pugnat p̄tra nos sua curiositate. Naz
vt dicit eccl. i. Nō satiat oculus visu nec auris
auditu. ⁊ sic alij sensus curiosi sunt circa sua ob-
iecta insatiabiles. S; nisi quis pugnet virilit̄
refrenādo. cito interficiūt animā. Dief. ix. mors
s. p̄ci introiuit p̄ fenestras n̄ras. s. sensuū. igres-
sa ē ⁊ mos nostras p̄scientiarū. s; fidelis deus
qui non p̄mittet vos tentari supra id qd̄ pote-
stis sed faciet cū tentatōe p̄ueniū. Nā si oportet
at quēlibet vti sensibus. inordinate delectatōes
suas querētib; tñ iuuat p̄cipue cū quis intēdit
mortificatōi eoz. In cui⁹ figurā. Josue cū nq̄
reges q̄ bellū inierunt p̄tra israelitas. i. fideles
eos deuicit ⁊ crucib; affixit. Qui s̄m Onogenes
signifiant sensus quinq̄ exteriores quos bellā-
tes p̄tra nos veri fideles iesu mandato cruci mor-
tificationis affigunt s̄m illud apli ad Gall. v.
Qui sunt xpi. carnē suā cū vitis ⁊ cupiscētis
crucifixerunt vt terrā promissionis obtineant.
Tentat quarto. carnalis cupiscētia. interiorib;
passionib; cupiscibilis. irascibilis amore. desi-
derio. delectatōe. odio. abhōiatōe tristitia. auda-
cia. spe timore. despatōe. ira. Dñ iaco. Dnus q̄s
q̄ tentat a cupiscētia sua abstractus ⁊ illectus
Dñ greg. de pe. vi. q̄. Sciendū inter h̄c. Aliud
est qd̄ de tentatōe carnis anim⁹ patit. aliud cū
p̄ consensu dilectatōis obligat. plerūq̄ ei cogi-
tatōne p̄traua anim⁹ pulsaf. sed renitit. plerūq̄
q̄ p̄uersus qd̄ p̄cipit intra semetip̄m. etiā p̄ de-
sideriū voluit. Dinc ⁊ p̄dicator egregi⁹ ait. Ten-
tatio vos nō apprehendat nisi humana. huma-
na quippe ē tentatio qua plerūq̄ turpi cogitati-
one tangimur etiā nolētes. qz vt nōnunq̄ illici-
ta ad aim veniāt. h̄c vtiq̄ in nobis inctipis ex
humanitatis corruptibilis pondere habemus.
Iam x̄o demoniaca ē ⁊ nō humana tētatio. cuz
ad h̄c qd̄ carnis corruptibilitas suggerit p̄ con-
sensu se anim⁹ astringit. h̄c ille. Dec caro sen-
sualitas siue cupiscētia carnis q̄ cupiscit

aduersus spiritum. est illa eua figuratiue. q̄ vi-
ro ade. i. sp̄i seu rationi. suadet edere lignū ve-
titū. vt cū ea delectet in malo. Sed audienda n̄
est. qz ad mortē inducē querit ⁊ a paradiso exclu-
dere. Sed arguenda. dicēdo dissensu quasi vna
de stultis mulierib; locuta es. iob. q̄. Dec est illa
la egyptiaca mulier que pulcra aia ⁊ corpore ac-
prudētē adolescentē ioseph. frequenter stimu-
lat ad oblectandū secū. s; relicto pallio. seculari
pueritatōis nō attendēda. sed fugienda ē. Ben.
xxix. Dec ā thamar. que deposita veste lugubri
s. penitentiē ⁊ cōpunctōis. induta terstro appa-
rentis boni. sedet in biuio quiescens in vanita-
te ⁊ voluptate. vt mulier ornata in habitu me-
reticio. ad capiēdas aias. iudaz q̄ interpretatur
p̄stiens. i. virū seu sp̄m deo p̄sistentē fide p̄ria p̄-
conis inducit ad illegittimū actū. Ben. xxv. q̄
Sicut ⁊ bethsabee dauid deo deuotū. Dec est Bas-
xl. que syfara. i. sp̄m fugientē de prelio tentatio-
nū. inuitat ad quiescēdū i tabernaculo. i. ad cu-
ras carnis hūdam in cupiscētia. ⁊ oblato vtre
lacris. i. delectatōis carnalis. tormiētē ab actu
rōnis occidit Iudic. Dec ē illa dalila que in-
pretat situla. q̄ Sansonē fortissimū. qui ei⁹ im-
portunis inuestigatōib; acq̄uit reuelādo secre-
ta ⁊ ingremio eius tormiuit. i. nimis curā eius
h̄ns crine virtutū spoliavit. ⁊ philisteis. i. demo-
nibus excecandū illudendū tradidit. ⁊ ideo as-
pere increpanda. Dec etiā satiat qz situla est.
s; duas filias h̄s sanguisugas que sp̄ dicit affer-
affer. puer. xx. i. auariciā ⁊ luxuriā. In sicco at
viere seu abstinentie tenenda ē vt moriaf. Dec
est Herodias copulata Herodi. i. dyabolo ince-
stuoso. que p̄ saltatōne filie sue. s. imaginariōis
xl delectatōis carnalis grata mūdānis fac am-
purare caput iob. baptiste. q̄ interpretat gratia
quā fac amittē. Marci. vi. Dec ē deniq̄ ancilla
ostriaria. q̄ si custodiā h̄eat s̄suū. fac petz. i. sp̄m
xpm negare scis. io. xvij. ē q̄ caro n̄ delitū fouē
uēda ne vigor sue tentatōis accrescat. s; castigā-
da exēplo apli. Castigo corp⁹ meū ⁊ i seruitutez
redigo. i. coz. ix. Sic sara dña agar acillā sibi re-
bellatē plerib; subūciebat. ⁊ fugiētī ab ea ab an-
gelo dictū ē ei vt inuertēt ⁊ dñe sue subūcietur
gen. xvi. Qui delicate pauerit seruū. i. corp⁹ i fi-
ne s̄tiet eū ⁊ t̄iacē. puer. xxix. Sic siba seru⁹ mi-
phiboseth ⁊ t̄p̄fir dñm suū ⁊ ip̄diuit ne sequēt.
vō. q̄. reg. xix. qz nimis dñm sibi p̄miserit i rebo-
suis. Fabulose narrat esopus. s; moralitate nō
tabili. qz cū quidā rustic⁹ p̄ deserrū trāfiret. inue-
nit serpētē frigore afflictū iacētē i fra q̄i mortuū
Cui p̄paties collegit. ⁊ i sinū suū posuit ⁊ calefe-
cit. q̄ s̄sup̄ virib; itoricauit eū. Cūq̄ ille argue-
ret eū de ingratitude. qz q̄i mortuū fouēat. Rñ
dit. Tu scis qz nata mea ē. qz nō nocēā nisi cale-
factus. ⁊ cū incaluerō. venenū necesse est effun-
dē. Nō q̄ iculpes me. si p̄prietatē nate mee serz

Titulus XIII

uqui. s; tibi imputa q̄ me calefecisti ⁊ fouisti. sic
 ⁊ caro cū ⁊ delicate fouet uenenuz ꝓcupiscentie
 qđ in se h; effundit. ⁊ id̄ ait apo. ad ro. xij. Exhi
 leatis corpa v̄ra hostiā uiuentē sc̄am deo placē
 tē. hostiā dicit in qua animal mactat. qz corp⁹ se
 sualitati aīali mactāda ē. Diua tñ remanet. vt
 s. ita mortificet caro. qz exercē valeat q̄ sibi in cū
 bñt agēda. Ego dñs. iquit. odio hñs rapinā i ho
 locaultū qđ fit. dñi indiscrete corpus maceratur
 vigilās abstinetās ⁊ h̄. vt dicit hier. d̄ col. di. v.
Non mediocriter. Quintū tentans ē dyabol⁹
Et iste sup oēs tentat ⁊ decipe querit. ⁊ hoc ē ei⁹
officiū. Dñ ⁊ anthronomacice dicit tētor mar.
iiij. Accedēs tentator dicit. Loquit aut̄ vel sen
sibiliter in forma hūana. quā aliqñ assumit vt
cōiter dī. qñ xp̄s tentauit. vel insensibilis diuer
sis modis mala menti suggerēdo. Dñ Joly. pa
pa. xvi. q. ij. Dñs ait. x̄futus hostis mille no
cendi h; modos nec ignozam⁹ astutiā ei⁹. Cona
tur em̄ a principio ruine sue vnitate eccie rescī
dere. s. ꝓ errores. charitatē vulnerare. qđ fit ꝓ qđ
libet mortale. sc̄oz opm dulcedinē inuidie felle
inficere. ⁊ oib; modis quib; pōt genus hūanū
euertere ⁊ pturbare. Dolet em̄ satis ⁊ erulescit
charitatē quā in celo nequirit h̄e hoies cōstātes
ex lutea materia in terra tenere. Dñ oz q̄tū fra
gilitati nostre ꝓccidit. vt oēs aditus nocēdi ver
surie ei⁹ muniam⁹. ne mors. s. pcti inarediat ꝓ
fenestras n̄ras. i. potētiās. h̄c oia ibi. Narrat in
li. de. viij. tonis. qz mḡ iordanus ordinis ꝓdica
toz sc̄tis h̄o. cū quendam obsessum a demone
sibi p̄ntatū adiuraret vt demon diceret ei nom̄
suum. R̄ndit qz mille artifex vocaret. quia mille
modos ⁊ artes hēbat ad decipiēdū hoies. Et vt
scias qz veritatē dico. Ego sum q̄ decipio maḡs
theologos ⁊ decretistas. ⁊ legistas. ⁊ phisicos ba
rones. milites. ꝓposito. mercatores ⁊ alios. et
cepit singuloz verba gestus modos ⁊ officia p̄n
tare vsq; ad tomicellas dñaz q̄ seruiūt eis i ca
meris eaz blandiēdo eis adulando. ⁊ molliter
loquendo. puta vt diceret. Theologos tento et
decipio. vt sciētificē ⁊ subtilia ꝓdicēt. vt videant
acuti. nō vt populorum salutē querant. Quēst
eē mḡri cū n̄ adhuc sint discipuli. ꝓdicatiōes si
bi ꝓcurant vñ plus pecunie vel gl̄ie hauriāt. Le
lebrare frequent̄ erulescere facio. retineo eos a
cōfessione vt maḡs boni habeant. occultatis coz
nequitās. Refectiōes pingues sibi ꝓcurare sua
deo. vt sint fortes ad ꝓdicandū. ad acquirēdas
⁊ augendas pecunias instigō sub ꝓtertu libroz
emendozū ꝓ studio ⁊ necessarijs puidēdis. p̄a
nos seu cap̄ as sumptuosas eos h̄e suggeroyt
sint in reuerentia apud magnates ⁊ ꝓpos. Di
sitaremoniales vel viduas sub ꝓtertu pietatis
admoneo frequent̄. vt demū nō solū ad amorē
s; ad cōmitionē adducā. In audienda cōfessā
one principū ⁊ diuitū admīto. vt bonū forū eis

faciant ne displiceant. ⁊ sic vterq; in foueam ca
 dant. **Questiones ⁊ opinionces nouas inutiles**
⁊ populis scandalizatiuas inf ipsos mḡos iue
nire laboro. vt sibūnuicē mordeat inuidie. et vt
scripturas sacras vt simplices l̄ras dimitat. et
phica ⁊ poetica vt magis audita in medijs ad
ducant allicio. ⁊ sic discurre ꝓ alia exercitia. S;
supplantasti. ait ꝓphā. insurgētes in me. i. demo
nes subtus me dādo mihi forti uudinē ad vin
cendū. Sic dyabolus tentator ē ille obstinatissi
mus pharao. qui israhelitas. i. fideles egredi af
fectantes de seruitute ei⁹ tyrānica maḡ grauae
in op̄ibus luti lateris ⁊ paleaz. tentatōib; s;
ꝓcupiscentie. auaricie ⁊ leuis supbie. Sed dei
tute egrossos in manu forti. adhuc persequens
in mari penitētie submersus est. Exo. xij. Sic
tentator est Nabuchodonosor potētissimus
qui fornacem malicie incendere fecit ꝓ suos mi
nistros demones septemplexiter. i. ꝓ septemvi
ria capitalia. ad incendendum ꝓnens naptaz
malazum cogitationū. supam ꝓauarum locu
tionum aliorum. picem tetentē malozum exē
plozum in opere alioz malleolos excusationū
vel tribulationum. Sed in h̄ac missi tres pueri
i. omnes in tribus virtutib; puros. roze celestis
gratie ignis nō lesit. Dan. ij. Sic est ille calli
dissimus Herodes qui non patiens christum
regnaturum. multos pueros in bethleem occi
dit. que interp̄tatur tomus panis. i. in eccle
sia. vt christum occidat ne sibi auferat regnum
Sed licet corpora sanctorū multipliciter afflixerit
vsq; ad mortem. xp̄m tamen. i. grām eius ex
tingnere nō valuit. Mat. ij. Sed grauissime
dei iudicio punitus est. De calliditate eius seu
malicia dicitur. Ben. ij. Serpēs callidior erat
cunctis animantibus terre Et tamen subditur
Ipsa mulier. i. ratio conteret caput tuum. Ca
put draconis est inuitū tentationis. qđ cū conte
ritur resistento ⁊ ipse dyabolus fugatur. Iaco.
iiij. c. Resistite dyabolo ⁊ fugiet a vobis. b. An
bro. in li. de paradiso. Nemo nostrū tenerur ad
culpā. nisi ꝓpria voluntate de se rexit. voluntari
um sibi militē eligit christus. voluntarium ser
uum sibi dyabolus actionatur. xv. q. i. Nō ē. De
ptate ei⁹ d̄ iob. Nō ē ptās filis ei sup̄ sc̄ā. Et de
obstiatōe ei⁹ d̄. Cor ei⁹ indurabit q̄ lapis. Ad
bellādū ⁊ eū vincēdū xp̄s hortat suo exēplo. Dñ
ap̄s ad heb. v. Nō. ei hēm ꝓnificē q̄ non possit
compati infirmitatib; n̄ris tēratū ꝓ oia ꝓ filiu
dine absq; pctō. In q̄ ei passus ē ipe ⁊ tērat. ꝓ
tēs ē ⁊ his q̄ tentant. auxilia. i. Docuit ⁊ modū
resistendi.

Secūdū aut̄ quatuor. s. i
 stat⁹ hōis. sic q̄duplicif tērat. d̄ q̄b; i. ꝓs. Sup̄ al
 pidē ⁊ basiliscū amb. ⁊ ꝓcul. leo. ⁊ dra. Asp̄s ē
 q̄ ad ꝓccātes. Basilisc⁹ q̄ ad ꝓficiētes. leo q̄ ad

Capitulum Tertium

permanentes. Draco qui ad presidentes. Sed qui habitat. i. continue manet in confidentia diuini adiutorij. ambulat et calcat sterens sathā sub pedibus suis. Est ergo aspis dyabolus qui ad peccantes. postquam enim ad peccatum induxit malignus. ipe conat et instigat hominem ad permanendum in eo et non audiendum vocem incantantis. scilicet remordentis conscientie vel scripture diuine talia arguentis vel predicatoris. Sed diuersas excusationes suggerit vel longitudinem vite. unde adhuc habet tempus penitendi et benefaciendi. In cuius figuram dicitur Be. rruij. qui sic postquam violauit Dinam filiam Jacob tristē effectam. blanditijs delinuit ut secus permaneret. Sic dyabolus animam virginē et innocentem. vicijs varijs eius integritatē auferens. cum conscientia remordēs eā tristat. quia ois malus implet penitendū. inquit plūs in li. ethicorū. dyabolus ei blandit ut non recedat ab eo. vel quod multū aliquid faciūt similia sicut illud. Eccl. xxxij. peccator vitabit correctionē. et iuxta voluntatē suā inuoluet operationē. i. similitē ei in malis. Sed ut dicit bea. Aug. non propterea minus ardebit quod cum multū ardebit. i. mali homines. ij. q. i. Multi. Vel dei misericordia est magna ad parcendum peccata. Sed dicit. Eccl. v. Ne dicas misericordia dei magna est peccatorū meorū miserebit. Adijcit. n. exempla sanctorū magnorū. qui et ipsi lapsi sunt. sed aliqui etiā non redierūt ad grām. Vel quod penitebit infuitur. sicut multi fecerūt et sic permittit sibi vitam longā. Cū tñ dicat. Eccl. v. Ne tardas uerti ad dñm neque differas de die in diē. Subito enim tibi ueniet ira eius. et in nouissimo dispdet te. Per istas igitur suggestiones et similes quibus conat peccantē detinere in malo. dicit dyabolus aspis quod dum incantat in unam aurem ponit caudā ne audiat incantantē suadens. i. longā vitā. aliā figit in terra. i. ad occupatōes terrenas ita immersus ut nil cogitet de salute. vel se terrenis excusationibus palpado ut dictū est. Sed non declines cor meū ait ps. in uerba malitie. i. non permittas me declinare. ad excusandas excusationes in peccatis. quod auget inde peccatū. Vel etiā si suggerit excusationē. sub occasione necessitatū vite. quasi non possit aliter uiuere. si restitueret vel dimitteret artē illicitā. Et sic uidet sibi quod deus habeat eū excusatū. cuius uelit ut uiuat. Dñs et dyabolus ut aspis se habuit in tētatōe christi cū ait. Si filius dei es dic ut lapides isti panes fiāt. Math. iij. psuadēs ei uicij gule sub pretextu necessitatis. Et sic suadet peccatori. ut quod filius dei est per creationē et adoptionē gratie baptismalis. lapides. i. duras sententias scripturarū que mādāt restitutōes fīdas usq. ad medicitatē et peccata oīa dimittēda. uertat in panes molles mēte opinando scripturas miti interpretādas. Scdo dyabolus ē ut basiliscus tentado qui ad perficiētes in bono. Dicit. b. bern. sup ps. ij. Qui habitat et sup dictū. b. q. basiliscus significat vanā

gloriam et inuidētā. Et sicut cōter pcedit a sūmo. Nam ex hoc aliq. est auidus glorie temporalis. cū uidet aliquē quē ex aliqua sua uirtute estimat magis se laudari inuidet ei. Circa ista tentat dyabolus perficientes in uirtutibus. ut querat se ab hominibus laudari. Dñs scilicet. Nulla est tā excelsa uirtus. q. dulce uine glorie non tangat. Dñs. b. bern. ubi sup. Basiliscus uana gloria est. Videte autē christus. ne iusticiā uerā faciatis corā hominibus. ut uideamini ab eis. ac si dicat. Fauete oculos basilisci. Hoc enim basiliscus ei qui plus uidet a basilisco. q. ipse uideat basiliscū. et tūc solo aspectu suo basiliscus ueneno inficit et occidit. sed si homo prius uidet eū ipse basiliscus morit. Videt ergo quis prius a basilisco. cū oculus intentionis sue mouetur in bonis operibus ob uanā gloriam. ut se laudet ab hominibus ex eis. et tunc spiritualiter occidit. quia mortuū est opus illud. Sed tunc primo uidet ipse basiliscū cum sibi cauet ab intentione glorie temporalis. et sic occiditur basiliscus id est tale uicium. Quod talē uicio tentet dyabolus perficientes. habes figuras in Iob. Bene. xix. cuius filie significant. ut exponit Origen. supbiam et uanam gloriam. inebriauerunt in monte scilicet uirtutū. et cognite sunt ab eo. exempla habes plura in dauid faciente populum dinumerare. ij. Reg. vlt. Ubi etiam ponitur sathan eum commouisse ad hoc. Dicit et ias bea. Bern. ubi supra. q. basiliscus significat inuidiam. Sic enim ait. basiliscus uenenu gerit in oculo. Nosce cupis oculum ueneratum neque oculum fascinantem. inuidiam cogitatio. Quid enim est inuidere nisi malum in alio uidere. Bene cupit inuidus. Si non fuisset basiliscus ille scilicet serpens antiquus inuidia eius mors non introisset in orbem terrarum. Sed uel misero homini qui basiliscum inuidum primo non uidit sed uisus ab eo occisus est. Quod spirituales tentent de hoc. habes exemplū in maria sorore. Maro Numeri. xij. et alia exempla in collatione et in uita patrum. Tentant basiliscus ille christus de uana gloria. cum ait. Math. iij. Mittite dorsum. ut scilicet gloriaretur ex laude hominum inde sibi secuta non lesio. Leo dicitur dyabolus quo ad permanentes in bono diuersis afflictionibus. i. Def. v. Aduersarius uester dyabolus tanq. leo rugiens circūit querens quem deuoret. Rugitus clamat per terrores et comminationes. Unguis dillaniat per diuersa flagella tentibus dillaniant per mortis tormenta. Sic apostolos in bono permanentes et predicantes iesum. comminanti sunt principes sacerdotum. ne amplius in nomine eius loquerentur. Sed propter minas non desisterunt quin predicarent. Acti. iij. Quasi unguibus leo iste dilacerauit Job dum egressus sathan a facie domini. opere suo diuitias ei abstulit. ignem de celo super oues mittendo. et falcos et chaldeos ad auferendum boues et asinas

Citulus. XIII.

et camelos inducendo. ventum concitando in aere. quo dirutum edificium comus filios et filias opprimeret. Demum percutiendo corpus ulcere pessimo. ut eum ad imparietatem induceret et ad blasphemiam concitaret. Sed in omnibus illis non peccavit Job. c. primo. Sicut et paulus apostolus ait de seipso. ii. Corinthi. ii. Datus est mihi stimulus carnis mee angelus sathane. qui me colaphizet. quem stimulum. b. Aug. et Remigius dicunt fuisse infirmitatem corporis capitis vel illius secundum aliquos. Secundum autem beatus Gregorius in moralibus et Bedam tentationem carnalem. Sed quodcumque esset diabolus per hoc tentabat instigando ad malum vel retrahere curando a bono per tedium. unde et ipse dicit alibi. Draconi sumus supra modum ita ut nos tederet vivere. Sic et b. antonio. proficientem in magno fervore videri sensibilibus affecerit. Quasi de tibi leo iste devoravit. cum instigavit tyrannos ad occidendum sanctos. ut exemplo eorum alios terreret et a fide auerteret propter mortem crudelissimam eorum. quod de se est ultimum terribilium. secundum psalmum. Sed concutiat sancti leonem istum. stemnendo vitam istam. et mortem hinc suscipiendo in dei adiutorio. scuto fidei protecti. Ita ait ipse Petrus. v. c. Leoni resistite fortes in fide. Sicut Paulus ad Hebræos. xi. sancti fortes facti sunt in bello per fidem obturaverunt ora leonum extinxerunt imperium ignis. effugerunt aciem gladium. Alii distenti sunt non recipientes redemptionem. id est evasionem mortis. Alii ludibria et vbera experti. insuper et vincula et carceres. lapidati sunt. secti sunt. tentati sunt. Dicit beatus Hieronymus super. Qui habitat in dicto. et non defuit christo ista tentatio. Unde et Lucas dicit. c. iiij. quod consummata omni tentatione. scilicet trina in deserto diabolus recessit ab eo usque ad tempus. scilicet passionis. Nam tunc iterum accessit ut leon rugiens vocibus dicentium. Crucifige. et rapies manibus gentium crucifigentium. Unde dicit in psalmi. Salva me ex ore leonis. Sed vicit leo de tribu iuda. Nam ut ipse ait. Jo. xiiij. Venit princeps mundi huius et in me non habuit quicquam. quod patienter et constanter omnia adversa. contumelias. flagella. irrisiones. et ignominiam crucis tuli. Demum quarto diabolus ut draco accedit ad presidentes. Draco dicitur per aera volitare. et in arena abscondit suo sibilo seu flatu venenoso. aves desuper volantes inficit et occidit. Dicit b. Hieronymus. Draco non esse cupiditatem vel iracundiam. Decem utique latitans in terrenis. inficit etiam celestia. id est sacramenta et spiritualia per simonias vel per munera. His. scilicet avaricia et iracundia. draco infernalis presidentes verat et multos occidit. Et de avaricia clarum est. quod a sacerdote usque ad levitum. a maiori scilicet rectoris usque ad minorem. omnes avaricie student. ait Hieronymus. non curantes de salute ovium. sed lana et lacte. et quia multa referunt mala rectoribus et non ab omnibus obediunt. hinc erurgunt motus ire. et ut dicit Gregorius. xi. q. iij. illa. restringenda est

sub ratione peccatorum. nec quid agendum per insensum concitata mens ad tranquillitatem redeat. Nam commotionis sue tempe iustum putat omne quod fecerit. Et ait draco christum de avaricia cum ait. Math. iij. Decem omnia tibi dabo si cadens in terram adoraveris me. Est etenim avaricia ydolorum servitus. secundum apostolum. His quatuor bestis correspondent. secundum b. Hieronymum. ubi super. quatuor anime passionum. que sunt principia vitiorum. Tristitia aspidi obstinatio tristitia desereret vitia. Basiliscus spei. Sperat enim consequi laudem vanegloriosus. Leon rugiens per tribulationes timori. que de eis habet. Draco cupiditati seu amori. Sicut secundum beatus Hieronymus. ubi supra. ambulat et calcatur omnia ista iustum. per quatuor virtutes. Tristitia et obstinationem per patientiam basiliscum invidiam et vanegloriam per iustitiam. que redditur que dei sunt. leonem timorem et tribulationem per fortitudinem. Draconem ire et avaricie per prudentiam.

De decem modis tentationis diaboli. §. II

Forma tentationis diaboli. ps. ciiij. Draco iste quem tu formasti ad illudendum ei. supple est in isto mari magno de quo super dixerat. id est in seculo. Iste diabolus inquit Job de leviathan. id est cete maximum piscem super alios. et velymoth. id est elephas maximum animalium terre draco maximum per aera discurrunt. Formavit liquidem deus hunc maximum in dignitate. super omnes pueros heros et angelos. Unde dicit Job penult. principium viarum domini. id est per maximum creaturam que dicitur via domini. id est operum suorum. Et eze. xvij. Tu signa culum similitudinis dei. Formavit liquidem enim quoniam nil de materia in eius natura posuit. sicut in homine et aliis. sed puram formam. id est spiritum formavit quia plenum formis. id est speciebus seu similitudinibus rebus creaturarum edidit. quas intellectui eius impositum fit. Unde dicit eze. xvij. Quod herub plenus sapientia et perfectus decore in delictis paradisi dei fuisti. Nam autem sciam per peccatum non amisit. sed ex longa experientia malicie adauit noticiam modorum ad recipiendum suis tentationibus. Quod autem tentat. et de quibus tentat diabolus. et quibus modis tentat. notat Apoc. xij. ubi dicitur de ista draconis forma et actione. Signum aliud apparuit in celo draco magnus et rufus huiusmodi capita. vij. et cornua. x. et super ipsa. x. diademata. et posuit se draco iste ante mulierem quam visus viderat Jo. amictam sole et luna sub pedibus huiusmodi et in capite coronam stellarum. xij. Decem est ecclesia amicta sole iusticie. et mundi septem. significat per hanc sub pedibus huiusmodi affectum cum corona. xij. stellarum. id est. articulo fidei. Deperit hęc mulier masculinam. quod deus natus est christus totus virilis. que rectum erat omnes gentes in vasa ferrea. id est. rectitudinem inflexibili. Ipse sum. n. iesum dedit. ait apostolus. caput ecclesie. id est. regendum eam. Quasi autem draco iste devorare eum per mortem corporalem. per herodem in infantia. et per iudeos in virili etate eius. intendens etiam devorare animam eius. id est. in inferno tenere per peccatum. Sed non

Capitulum Tertium

potuit quimo raptus est post mortē corporalem
an thronū dī in ascēdē. **U**lter autē ipa eccia
eo puata q̄tū ad p̄ntiam corpālē surgit. r itans
scz in e'ctis dī malicias draconis tentātis. r b
in solitudine. i. i p̄nā. r austeritate vite r secreto
p̄scientie. r ibi pascit' cibo grat e. factūq; erinde
subdit' plium magnū in celo militantis ecclesie
Et michael princeps ec'ie r angeli eius p̄liabā
tur cū dracone. r draco cū eis. r angeli eius ma
li adiutores eius. **I**n plio enī isto ecclesie plu
res sunt p nobis in adiutorium angeli boni. q̄
sunt angeli mali cū dracone ad nos decipiendū.
vt in figurā offēsum fuit giesi p orationē helisei
vt h̄. uij. Reg. vi. **E**t draco quidē pugnat cum
michaele r socijs. r ecouerso. q̄n vicz a mones
suggerētes diuersa vitia in tētationibz psuadēt
ad assensū. **S**z angeli boni pugnat' p nobis cuz
instigāt r illustrāt mentē tētati ad resistendū
diuersis modis. **D**emū dr̄ q draco supatus ab
angelis bonis. q̄ scz ad electos pietus est in ter
rā r tēctus rē. **D**raco igit' serpens antiqu'
qui r sarhanas. est vtiq; magn' potētia naturali
Nā ois materia elemētariē est naturaliter sibi
subdita ad mortū locale. vñ magnas r mirabiles
mutatōes facere pōt in elemētis r elemētarijs.
etiā circa corpa hōim. **R**ufus dr̄ malicia r auidi
tate nocēdi. vt sanguinolētus q̄rit mortē hōim
corpālē r spūalē. **S**eptē capita sunt. septē vitia
quibz morēdo in tētando mortē anime indu
cit. vñ r dr̄ **L**uc. ij. q̄ inuidus spūs assumit secū
vñ. spūs nequiores se intrāt r in hōie. s. vacante
a bonis. **D**ecē vō cornua quibz ferit seu p̄cutit
sunt decē modi tētandi quibz vñ. q̄nq; quidē q̄
ad sensus exteriores. r q̄nq; q̄ ad sensus interio
res. vñ in ymaginatiua in memoria. i. intellectu
in rōne in appetitu sensuali. **Q**uātū igit' ad vi
sum exteriorē diabolus tētāt rem vicz q̄ visui ob
iicit facēdo apparere pulciores. vel instigando
ad respiciendū rē pulcrā r delectabilē. vt eā mor
dinate p̄cupiscat. **S**icut instigauit dauid ad aspi
ciendū pulcrā bērsabee. ex q̄ aspectu enī ad adulte
riū induxit. q̄. reg. xi. **S**iliter vt legit' de beato an
thonio. q̄ ad h̄remū tēdētī diabolus discū argē
teum in terra posuit. vt eo viso acciperet r ad qui
tatem rediret. saltē pauperibz dispensandū. **S**z
dicens bea. Antonius figmentū tuū hoc diabo
le est. sed animū meū nunq; poteris reuocare.
Quo dicto. discus vt fūmus euauit. **V**ales
etiā exemplū in legenda beati andree. de illo scō
epō deuotissimo beati andree ad quē diabolus
in sp̄ne pulcerrime puelle aduenit. dicens se a
patre magno dño fugisse. qz p̄tra voluntatē suā
volebat eā nuptui tradere. cū virginitatē suā to
mino dedicasset vñ ad eū vt sanctū vix dī seruū
p̄fugerat. vt ab eo p̄tegeret r instrueret. **E**t post
multa sedentibz. ad mensam in prandio ipsa po
sita ei ex opposito ad sedendū diabolus instigās

ad aspiciendū. faciem eius stinute magis ac ma
gis pulciorē apparere faciebat. vt iam ep̄s capi
tus esset ad p̄cupiscantiā eius. **S**z bea. andreas
in forma pegrini apparens r ad hostiū pulsans
eū de periculo liberauit. post tres questōes solu
tas. declarans eam fore diaboli rē. **D**ñ r glosa
sup illud. **A**dversari' vñ diabol' tāq; leo rugēs
circūit querēs quē deuoret ait. **C**ircūit hostis an
tiquus quē deuoret. **N**ā offert oculis formas il
licitas. r facile incitat ad voluptatē. vt visu des
truat castitatem. **Q**uātū ad auditū tentat
instigando ad audiendūz aude r delectabiliter
fabulas poetaz r ornatum verborum in sermō
nibus magis q̄ vti' itatem. **C**ōtra quos ap̄lus
ad **Thi. uij. c.** **E**rit tempus cū sanā doctrinā nō
sustinebunt purientes quidē auribus a verita
te auditum auertent. ad fabulas aut conuerren
tur. **D**ñ legitur in vitasparnū q̄ cum quidā pa
ter sanctus aliquos q̄ ad se venerāt gratia edifi
catōis anima p̄luaz. de spūalibz admoneret in
p̄cessu sermōnis comitare ceperūt. **Q**uod ille p
pendens intermissa locutione diuinor. dixit ali
quid fabulosum. ad quod subito excitati ridere
ceperūt. ex q̄ facto ostendit ille vir sanctus. q̄
illud erat tentatio r opus diaboli. vt ad spūalia
comitare faceret. r ad fabulosa auide attēdere
Per sonoras etiā voces canticoz seu cantionū.
r instrumētōz musicoz tentat niniā in his de
ctationē p̄curans. **D**ñ. glo. **A**dversarius vñ ster
diabolus. **A**ures p̄ canora tentat. vt emolliat
christianū vigorē. **E**t hoc etiā in cantic' eccie et
organis. **D**ñ r. b. aug. in li. p̄fessionū ait. **C**ū ac
cidit mihi. vt me plus cantus q̄ res que cantat
delectat. i. sensus verbor' tūc me p̄nalit' peccare
cōfiteor. r tūc nollē audire cantatē. **Q**uātū
ad odoratū tētāt vt in humulindū nimis hō delect
ctetur. vel qd subtilior tentatio est. vt ex b̄ ad suū
sanctitatis reputationē inclinet. **S**icut legit' in
vitasparnū de beato iordane sancto viro. q̄ qdaz
t̄p̄sentiebat maximū odorē de manibz suis pro
dure. r cū ip̄e miraret' vñ hoc p̄cederet. ad altare
celebrando cū diceret. **A**uauo inter inotes ma
nus meas recessit ois ille odor. cognomitz q̄ tē
tatio fuerat diaboli. vt illū odorez ascriberet san
ctitati sue eximie r inde sup̄biret. **Q**uātū ad
gustū vt cū hō ponit se ad comedēdū r bibendū
p̄pter subletationē i ip̄a p̄mestioe nō iam p̄pter
subuentionē corpis. s. p̄pter ip̄am p̄placantiā ci
bi r pot' in gustu p̄tēret. **D**el p̄pter famē aliqd
inordinatū agat vt ieiunia debita soluēdo r h̄.
Sic diabolus christū tētavit de gula cū ait. **S**i fi
lius dei es dic vt lapides isti panes fiant. mat.
iij. **E**t. b. aug. dicit in li. p̄fessionū. **S**ic me vocū
isti dñe. vt tanq; ad medicamēta. sic ad alimen
ta accedā. **S**z dñ ad quietē sacietatis ex indigen
tie molestia transeo in ip̄o transitu infidiat mi
hi laqueus p̄cupie. **I**p̄e enī transitus voluptas

Titulus. XIII.

est. nō est aliud quo transeat ex q̄ trāsire cogit
necessitas. Et cū salus sit cācedendi ⁊ bibēdi. ad
iūgit se tāq̄ pedisse qua piculosa iocūditas. ⁊ ple
rūq̄ p̄ire conat̄ ut eius cā fiat. qd̄ salutis cā me
facere. vel dico. v̄l volo. **Hec ille.** Ad qd̄ facit qd̄
dicit. **Job. vii. c. fm̄ aliā l̄ra.** Cetero est vita h̄m̄
minis sup̄ terrā. i. illud v̄n̄ viuūt ⁊ sustentat̄. sc̄z
elūs ⁊ potus. Aliq̄ sp̄iales viros tentat de cō
trario. vt ob mortificandā talē delectationē gu
stus. vel tentationē carnis. inducit diabolus ad
vitiū insensibilitatis ⁊ indiscretōnis. necessariā
subtrahendo. **Dñ ⁊. b. bern̄.** se accusabat de indi
cretione p̄pter quā incurrit frequētes infirmi
tates. Et in vitasp̄trū legit̄. q̄ abbati iohanni
cū p̄pter nimīā abstinētiā foret debilitatus. ap
paruit ei diabolus dicēs. Indulge mihi abba.
quia te nimis fatigare feci. Quantū ad tactus
vt inordinate delectet̄ in eo. p̄uer. Qui tetigent
picē. i. aliq̄ inc̄ tana ad fetorē luxurie. inquina
bit̄. i. maculabit̄ ab ea. Et ideo ait ap̄ls. **i. Cor.**
vij. Bonū est homini mulierē nō tangere. sc̄z ex
tra matrimoniu. **Malū est ergo tangere quod**
ver̄ est. cū sit causa delectationis. Et cum semel
quidā frater accusasset locū suū q̄ tetigisset ma
nū mulieris. ⁊ ille se excusaret. q̄ mulier sancta
esset. **R̄ndit beatus Jordanus.** corā quo fuerat
ille inculpat̄. reprehēdēdo eū. Terra bona est. ⁊
aq̄ bona est. ⁊ tñ v̄traq̄ cōiuncta sit lutū qd̄ tur
pe est. Sanctus leo papa cū ei manus osculata
fuisset a quadā vidua ob deuotionē. incidit ima
ximā temptationē carnis qui zelo castitat̄ accen
sus manū scandalizantē abscidit. **Sy miraculose**
ei beata **Martha** cui deuote se cōmēdauerat
restituit. Et subtiliter diabolus aliq̄ decipit per
sonas sp̄iales. p̄cipue iuuenes. Nam aliq̄ ob
quādā familiaritatē. ⁊ amicitia sp̄ialē osculatur
vel amplect̄ alter alterū. vir mulierē. vel iuue
nis iuuenē. ⁊ amplect̄ vel solaciando. Aliquā
to puenitur ad tactū pudendorū quod raro est
absq̄ mortali. etiā si nō sequat̄ nefaria cōmirtō
Cauēda igit̄ sunt ista. ⁊ in seipso absq̄ necessita
te. et cū alio extra matrimoniu. Legit̄ in li. de
miracul. **b. Hieronymi.** q̄ intitulat̄ cirillo. q̄ cuz
quidā iuuenis seculo abrenunciās. deo se deuot̄
uisset. audita infirmitate p̄ris eū visitauit. Et cū
vna diez crura p̄ris fricaret cum germana sua.
Nā ⁊ qualitas infirmitatis tales fricatōes eri
gebat de consilio medicine. casu stigit manū fr̄is
stingere manū sororis sue. **Inde** q̄ illi tanta tē
ptatio carnis secuta est. q̄ illi nō repugnās non
inlto post vsq̄ ad incestū cū germana deuenerit
Tēptat quoq̄ et .§. III
ventilat animā cornib. v. interiorū sensū seu po
tētiā. Et p̄io ymaginatiā. i. primendo ymagi
nes ⁊ similitudinē diuersorum q̄ ad vicia tendūt.
Dñ ⁊. b. aug. in li. de diuinatione demonum ait.

Demones terrenoz amatorib. malefacta sua
vent miris ⁊ inuisibilib. modis p̄ subtilitatem
corpoz suoz corpa h̄m̄ nō sentiētia penetrando
a se cogitationib. eoz p̄ quedā imaginaria visa
se immiscēdo siue vigilantū. siue tormentum
Hec ille. **Dñ ⁊. b. beata katherina** de semis legie
q̄ cū postulasset sibi a dño dari tonū fortitudi
nis. reuelatū sibi fuit. q̄ perfectissime sibi p̄feret̄
sed p̄ exp̄ientiā grauiū certaminū cum vicisset.
post que cū virgo purissima foret. p̄ plures dies
magnas tentationes luxurie passā est. magis p̄
ymagines seu representationes sibi factas a de
mone. q̄ p̄ carnis stimulos. Nam representabat
ymaginationi om̄is actus immūdicie. ac si vide
ret virū ⁊ mulierē pariter cōmiscen. etiā cum in
oratione p̄sisteret adeo inopportune. vt quasi estū
maret toninū a se recessisse. nec posse habitare
in mentē tam turpib. cogitationib. occupatā.
Sed viriliter resistenti dñs a p̄parens solatus
est ea in. declarans sibi mentē nō cogitationib.
inquinari quantūcūq̄ turpib. cum nō assentit
nec eoz causa existit. **Aliter** etiā diabolus teutat
in ymaginatione. cū vicz per ludificationem seu
prestigia maleficz facit apparere quod in veri
tate non est. **Sicut** magi pharaonis p̄ suas incā
tationes fecerūt apparere serpentes. q̄ nō erant
ven serpētes fm̄ vnā exp̄ositionē sed apparētes
Pharaoni ⁊ seruis suis. vt p̄ **b. diabolus** indu
ceret ad obstinationē. **Et in libro de. vij. torus** re
fert ille se audisse. q̄ quidā incantator aditras
bat sic demones. q̄ ip̄e imp̄mebat in fantasia h̄m̄
minū. q̄ videbat eis q̄ vnus galli. q̄ filo trahē
bat festucā. traheret maximū trabē cū maximis
fumb. **Et** q̄ incantator modicā ligaturā feni dē
uideret p̄ plures particulas videret aspiciētib.
q̄ diuideret equū suū p̄ frusta. cū mitteret fru
sta dicta p̄ hospicia eis receptis. postea recedē
te illudē n̄yl inueniebāt. nisi modicas ligatu
ras feni. **Et** sic possent induci multa alia exēpla
vt de illa iuuenula q̄ arte malefica visa est p̄uer
sa in equā. **Sz** beatus **martharius** testuicta **trus**
te malefici oratōe sua. apparuit oib. mulier. vt
pus. **Ad b. etia** facit quod habet. **rrvi. q. v. Epi. ⁊**
c. Decmiz. ibi vide. **Sc̄do** inuadit sensum
seu potentiā memorie dñi ad mentē facit redu
cere mala que egit. v̄l vidit. aut audiuit. p̄cipue
turpia. vt in eis delectetur. **Sic** diabolus ad me
moriam reducebat multis ex egypto egressis de
carnib. ⁊ piscibus. ⁊ alleis. ⁊ p̄ponib. quibus
guloze vescēbant in egypto. ⁊ tñ eis carebant.
Dñ ⁊ dicebāt erodi. **rv. i.** **Q̄tinā** essem mortū
in egypto q̄n̄ sedebam sup̄ ollas carniū ⁊ c.
Et numeri. **q̄.** **Recordamur** piscū ⁊ c. **Sic** ⁊ bea
to benedicto in solitudine apparēs in s̄xie me
rule diabolus. ip̄a dispenste ad mentē ei reduxit
quandā iuuenulā forte sic vocatam quā amā
uerat. ex qua recordatione secuta est magna tē

Capitu. Tertium

tatio carnis. Sed ad se reuersus nudū se in spi-
ritu iacēs. dolore punctiōnū vicit stimulos car-
nis. **S**icut rōfessoribz ad mentē reducit cū sunt
ociosi. turpia audita. vt ex curiositate recogitēt
et delectent. vt r. b. greg. dicit. q. plerūq. fit vt re-
ctor audita tentatōe alterius. et ipse tentet. **S**ed
vt subdit citius liberat a sua. dū fatigat aliena.
si tñ cautus et timoratus sit. **S**ed et peccatoribz
volentibz recogitare. et memorare peccata sua.
vt toleant et ostentent. diabolus instigat. vt in ip-
sa recordatōe delectent. qd figuratū fuit. in pse-
cutione et morte asaelis q̄ insequēbat abner du-
cem exercitus saulis. **N**ā hasta aduersa retro-
sum in inguine percussus et occisus ē. **S**ic peccator
psequens diaboli seu peccatū intendens extin-
guere eū. aliqñ auersa hasta percussus. dū se pecca-
ti delectatione quod destruere nitebat occiditur
Et ideo caute procedendū. nec multū imorandū
quod locū hz in peccatis carnalibz. **T**ertio acce-
dit tentator ad intellectū. **E**t h̄ vel p nature sub-
tilitatē. cū se intellectū suū plenum formis seu
similitudinibz omnīū rez applicat humano in-
tellectui quod tanq̄ speculū est susceptiū om-
niū formarum. **S**icut enī de duobus speculis sibi ex-
opposito videntibz. forma que est in vno resul-
tat in alio. **S**ic forte est in anima humana q̄ for-
ma et species quā diabolus vult ei p̄sentare. exhi-
bet in sua intellectuā. et aliqñ applicat intellectui
eam humano. vt sibi resultent ita subtiliter q̄
videatur homini. q̄ sint cogitationes sue nō dia-
boli. **E**t hoc forsitan agit diabolus qñ tentat de
rebus incorporeis seu spūalibz que nō deprehē-
duntur in ymaginatione corpali. **D**icit enī Al-
gazel p̄t̄s de anima. q̄ anima ē tabula. breuis
continēs summā omnīū que in mūdo sunt. in q̄
inuenitur exemplū omnis rei. secundū quā sit
possibile recognoscere vniuersa. **E**t isto modo
videt fuisse tentatio angelorum maloz a prin-
cipio. p̄pter quod dicit. **A**pocal. xij. **D**e draco iste
rufus traxit caudā suā tertiā partem stellarū de
celo. i. angeloz. **N**ā videntes angeli inferiores
mali in intellectuā draconis seu luciferi. specie
seu similitudinē illius sup̄le cogitationis. qua
appetit et estimauit sua p̄pria virtute peruenire
ad gloriā inde alletri eius exemplo in similem
sup̄biam lapsi de celo ceciderunt. **D**el etiā alif
ascendit tentator ad intellectū. non quidē dire-
cte. sed indirecte. **N**am quia scdm̄ philosophū
necesse ē quēcumq̄ intelligentes fantasinata spe-
culari. fantasia autē est potentia affixa in organo
corporeo. **D**nde et fantasinata eius a similitudi-
nes rez apprehensaz per alios sensus non sunt.
nisi rerum corporearum. **D**ore est diabolus varia
fantasinata suggerere. incitatiua ad mala a qui-
bus intellectus capiat cognitionē. **T**amē quia
peccatū consistit in assensu voluntatis. nō in appre-
hensione intellectus. et si voluntas inclinēt ad

assentiendū ex obiecto facto p̄ intellectū. nō tñ
cogitur. p̄pterea dicit **J**acobus ap̄tus. **R**esistite
diabolo et fugiet a vobis. **E**t ad h̄ facit quod ait
ap̄stolus. **I**p̄e sathanas transfiguratur se in an-
gelū. lucis. quod agit nō solū p̄ corpales species
quibz apparet sub similitudine sanctorū angelo-
rum. vel sanctorum. vt intellectu apprehenden-
te eum vt angelum bonum. reuerentiam exhi-
beat. et demū voluntas assentiat ad aliquod ma-
lum. **S**ed etiā cū tentat de aliquo vicio sub spe-
cie virtutis scdm̄ illud. b. **B**reg. li. rlv. **S**epe vi-
cia se ingerunt. et virtutes se esse simulant. **Q**uo-
modo hoc opetur diabolus ponit practicā p̄ mē-
ta exempla. b. **B**reg. di. xxxij. moral. super illud
Cartilago eius quasi lamina. **D**el etiā et ter-
tio accedit tentator ad intellectū. quia vt dicit
in collatione abbatis sereni. **D**iabolus aliqñ in-
tellectui se applicat quā obscuritate et deformi.
vt obscuret mētē hūanā et obnubilet claritatē in-
tellectū vt in mētē tristitiā maximā veniat. vt ac-
cidit vt vanū timorē. vel bonoz obliuionē. **C**ō-
tingit h̄ p̄ corpis debilitate. cui. s. in illis mēbris
in quibus vigor animi continet immūduus spi-
ritus insidens. eisq̄ importabile pondus impo-
nens. obscuritate teterrima intellectualis sen-
sus anime inuoluatur. **D**el quarto accedit ad
intellectum p̄ somnia et visiones. **C**ū enim per
subtilitatem nature multa sciat nobis ignota. et
ex dispositione elementoz. vel corporum nostro-
rum plura valeat nobis occulta. nosse vt dicit. b.
Aug. rvi. q. uij. **S**ciendū. **P**renunciat aliqua
futura aliqñ. vt illis sic euentibus assue-
fiant tales eis demonijs credere. et tandem in
interitum ducunt. et ideo non multū credendū
p̄phetis modernis. **E**grediar ait diabolus et ero
spūs mendax in ore omnīū p̄phetarū. iij. **R**eg.
xij. **E**t sic deceptus fuit achab rex ysrael. **L**egit
q̄ quidā heremite venerūt ad sanctū anthoniū
vt conferrent cū eo de suis reuelationibz. **B**ea-
tus autē anthoniū predixit seu expressit quedā
que eis acciderant sibi in via. al quocumq̄ h̄ie
non intimata. et inter cetera de morte animi eoz
in via. **C**umq̄ illi quererent vnde hoc habuisset
Respondit sibi hoc a demonibz reuelatum. vt ex
hoc illi discerent reuelationibz non de leui acqui-
escendum. cum hoc aliqñ procedat a diabolo. vt
tandem decipiat. sicut de quodā legi in vita spa-
trum. q̄ cū assuetus esset h̄mōi reuelationibus
credere tandem reuelauit ei q̄ pater suus venie-
bat ad eū. p̄pter quod occurreret ei. **E**t addidit
Ip̄e venit vt occidat te iratus contra te. **E**t in
signum accedit cum bipenni in manu. vt te cum
ea percipiat. **D**nde tu eum prius percute ne te oc-
cidat. **Q**uod ille miser credens occurrit patri. et
cum videret bipennem in manu quem a casu de-
tulerat. non vt eum perciteret. existimauit verū
esse quod sibi reuelatū fuerat. vñ gladio quem

Titulus. XIII.

tulerat patrem occidit. ⁊ diabolus in eū potesta-
tem accipiēs subito suffocauit. **A**ccedit quat-
to tentator ⁊ draco iste ad rationem que facit
discursum de vno ad aliud. vt cum suggerit ra-
tioni esse falsum. vel impossibile quod predica-
tur de articulis fidei ⁊ sacramentis. adducens
rationes naturales in contrarium. vel cū inducit
rationem ad ppleritatez de quo exempla habes
et practicam. di. xij. **H**erui. ibi vide. vel cum in-
ducit rationes ex scripturis ad psuadendū ma-
lum. sicut diabolus cum christum tentauit in de-
serto. vt mitteret se deorsum de pinaculo templi
inducens auctoritatem psalmiste ad ostenden-
dum q̄ non lederet. **S**criptum est enim. quia
angelis suis deus mandauit de te ⁊c. **M**att. uij.
intendens ex illa sui reiectione ad superbiam in-
ducere. **S**ic ⁊ sanctam iustina temptauit. **H**az
accedens ad eam sub specie puelle. ex adiuratioe
Cypriani tunc magici. obtulit se ad manendū
secū in perpetua virginitate deo seruiendū. **O**na
autem diez cepit sibi dicere. **T**imeo soroz mea-
ne ex ista virginitate nra amittamus premium
celeste quod querimus. ex eo q̄ facimus contra
diuinum pceptum. **B**en. ix. **R**escite ⁊ multipli-
camini ⁊ replete terram. quod mandatū omēs
antiqui sancti impleuerunt. **A**braam dauid ⁊ ce-
teri. **S**ed virtute orationis **I**ustine innotuit de-
ceptio eius. **O**nde facto signo crucis subito eua-
nuit. **S**imiliter de filio regis iofaphat. conuerso
ad fidem p barlaam dicit **I**o. damascenus. qui
eius historiā scripsit. q̄ cū consilio teocle pessimi
viri misse fuissent ad eū seducendū ⁊ auertē-
dū a proposito castitatis. ⁊ a fide. pulcherrime pu-
elle. ⁊ inter alias filia cuiusdā regis speciosissima
ei pmittebat se futuram christianam. si matris
mōmū cū ea vellet contrahere. **E**t diabolus loq̄-
batur p os eius p auctoritatez veteris et noui te-
stamenti. ostendēs hoc laudabile. vt ad **h**eb. xij.
Honorabile nubitū thorus immaculatus. cum
ille rennueret. subintulit ipa vel saltem semel
cognosceret. ⁊ ipa conuerteretur ad fidem ⁊ cau-
sa esset sue saluationis. diabolo viriliter restitit
Per hanc viam accedit tentator cum aliquos
ad hresim trahit. psuadens errorem p auctori-
tates scripture male ⁊ falso expositas. vt qz chri-
stus dixit **I**o. xij. **P**ater maior me est. **H**inc
arnus cum sequacibz sumpsit sibi occasionē ex-
toris dicens filiū dei minorem patre scdm deita-
tem. cum christus ibi loqueret de se scdm hūa-
nitatem. **O**nde ne quis decipiatur in huiusmōdi
recurrendum est ad expositionem ecclesie non
pprio sensui. **T**entat ⁊ de fide subtiliter vel de de-
i peratione. ratione ostendens hominem nō pos-
se saluari propter multitudinem vel magnitu-
dinem peccatorum. sicut et tentauit beatum ber-
nardum. in infirmitate graui constitutum. cui
viriliter restitit ei rōdendo tentanti. se non suis

meritis. vel opibus sed misericōdia ⁊ liberalitate **J**e-
su christi posse saluari. ⁊ sperare. **E**t in li. de. vij.
tonis. refert auctor se vidisse pium ⁊ deuotum.
religiosum tentatū. **U**trum mūdus esset alia
quid vel somniū tantū. **E**t vtrū animā haberet
Et vtrum deus esset. ⁊ de hoc vsqz ad mortē to-
lebat adeo. q̄ in p̄cinctu erat desperationis nisi
saniori vsus fuisset consilio. scz q̄ non curaret.
quia culpa ei non erat. ex quo displicentiā hab-
lebat. **R**efert idem q̄ cū esset in quadā ciuitate
inquisitor contra hreticos. accessit ad eum mu-
lier nobilis innocēs ⁊ deuota. offerens se vt cū
bureretur tanqz hretica. cum cogitaret pessima
de articulis. ⁊ sacramentis. ⁊ cū interrogaret eā
si eis cogitatioibz assentiret. vel ei placeret. **R**e-
spondit cum lacrimis q̄ potius vellet mori et
comburī. q̄ illas habere cogitationes. **T**ūc ille
consolatus est eam ⁊ confortauit. q̄ non curaret
de eis. sed cōtemneret. quia nō peccabat ex quo
ei displicebant. **O**nde solata remansit. ⁊ tales
tentationes euauerunt. **A**ccedit quinto ten-
tator ad sensualitatem seu appetitum sensitiuū
Sicut enī in primorum parentum tentatioe ser-
pens antiquus accessit primo ad eam ⁊ seduxit.
⁊ per eam virum in esu ligni vetiti delectanti-
tis. **I**ta vt dicit magister sententiāz in sc̄bo li.
diabolus in tentando accedit ad sensualitatez
vt delectetur in aliquo malo quod diabolus sug-
gerit. vt eā sp̄placitiam in re prohibita porrigat
viro. i. rationi seu spiritui. vt assentiat. ⁊ licet in
sensualitate non inueniatur mortale peccatum
scdm beatum thomam in prima secunde. tamē
per eam peruenitur ad mortale. cui ratio assenti-
tit obiecto crimini vel etiam cum ratione occu-
pata. ⁊ distracta circa alia. parante diabolo nō
repellit talem delectationem sensualitatis in cri-
minalibz. vel reprimere negligit. p̄cipue aduer-
tens periculum. sicut accidit in delectatione mo-
rosa vbi est mortale. p̄pter quod dicitur **h**iere.
uij. **D**isque quo morabuntur apud te cogitatioes
norie. **H**ec tentatio figurata fuit secundū **O**ri-
genē. in ludo hismaelis cum ysaac. quem aposto-
lus ad **G**ala. uij. appellat persecutionem. **D**icit
enim q̄ is qui scdm carnem natus est id est ap-
petitus sensualis. persequabatur eum qui secun-
dum sp̄m natus erat id est appetitum rationa-
lem. **E**t quo ad litteram dicitur q̄ hismael iocū-
cando ita se habebat tanqz vellet ei dominari.
vel quia faciebat ymagines luteas inducēs illū
ad adorandum seu venerandum. **S**ic appetitus
sensualis diabolo instigante vult dominari rati-
onali appetitui ⁊ terrena querere. colere. ⁊ ve-
nerari. **S**ed sara. i. sapientia hoc perpendēs sua-
det **A**brae viro. i. homini virtuoso. vt eiciat eum
cum agar matre sua. i. appetitum sensualem cum
apprehensione sensitua que ipsū generat id ē
eos coerceat ne dominantur rationi. **P**er ma-

Capitu. Tertium

ime aut conatur diabolus inclinare appetitum
sensitivum ad venerea tanquam quid naturale

Et ut magis inclinaret. aliquando etiam motus
carnis excitat. qui potest esse peccatum si ratio
assentiat. vel exprimere. et ad petram allidere ne-
gligit. Aliquam etiam arte diaboli per aliqua visa vel
audita. vel imaginata tentatio. vel motus illicitus
percuratur. Et in experti quadam curiositati. incita-
ti ut experiantur delectationem. ut quid maximam
bonum quod turpissimum est. unde et maxime
erubescibile. Propter quod legitur de quadam
virgine deo serviente. quod cum ex nimia familiari-
tate incidisset in peccatum cum quodam sacer-
dote etiam devoto. intantum dolorem et confu-
sionem incidit de illa miseria. quod pro tristitia mor-
tua est. Ignitas vel incognitas carnis tenta-
tio. diabolus immittit etiam in servos dei. **D**ominus
sanctissimus hieronymus de se ait ad eustochium.
Quotiens in heremo constitutus. in illa vasta
solitudine que exusta solis ardore horridum mo-
nachis prestat habitaculum putavi me romanis
delictis interesse. Horrebant sacco membra de-
formia. Squalida cutis sicut ethiopice carnis
addiderat. Quotidie lacrimis. quotidie gemi-
tus. Et si quando repugnantem somnus immi-
nens oppressisset. unde humo vix ossa coheren-
tia collidebant. De cibis et potu taceo. cum languen-
tes aqua frigida utantur. et accepisse aliquid co-
ctum luxurie sit. Et tunc scorpionum socius et fe-
rarnm. sepe choris intereram puellas. et in frigi-
do corpe et carne per mortua. sola libidinis incen-
dia pullulabant. hec ille. Unde et dicit de diabo-
lo Job penultimo potestas eius in lumbis. et vir-
tus eius in umbilico terre. id est maxime ten-
tat et sepe superat per vitium luxurie tam viros quam
mulieres. Incitatum enim libidinis in viris di-
citur in lumbis. quia inde decedit semen ab eis
quo ad mulieres dicitur in umbilico. quia ex eo
loco in eis decedit semen. **E**xempla habes multa
in vitaspatrum. Speculiatem de illo patre quem
dam iuvenem multum de hoc vicio tentatum.
non est consolatus nec confortavit. sed dure argu-
ens in desperationem misit. Quem cum cunctis
ad seculi abbas Apollonius invenisset et casu audis-
set consolatus est eum dicens. et se huiusmodi tentatio-
nibus impugnari. et sic reduxit ad cellam. post
quod accessit ad illum senem qui illum ita in
desperationem induxerat. et rogavit deum ut tenta-
tiones illius iuvenis ipse pateretur. Quo facto
cum in cellam eius intrasset. invenit ita eum turbatum
et quasi amentem effectum per tentationem carnis
ut velle ad seculum redire. Sed ille admonuit
illum et dixit hoc ei accidisse. ut disceret compa-
ti tentationem. et non inducere in desperationem. Et
orante pro eo cessavit tentatio. **E**xempla patent
beatorum benedicti. Bernardi se immergentis in
aquam gelidam. Francisci post flagellum disci-

pline in nubibus permanentis in nuditate. Et in vi-
taspatrum de eo qui cum ex compassione mulierem
meretricem ab aliis missam. ut illum ad peccan-
dum induceret in cellam recipisset de nocte ne-
deoraretur a bestis. dum tentaretur vehementer.
posuit digitos manus singulos singillatim ad
lumen lucerne. ut dolore combustionis ignem ten-
tationis extingueret. illa videte ex horrore mor-
tua est. sed postea ab eo resuscitata. **N**ota etiam
exemplum notabile in legenda sancti basilii. de qua-
dam puella virgine quam pater devotus patri
deo vouerat. In cuius amorem quidam iuuenis
de servis patris erardescens. procuravit per opera
diaboli ipso fidem abneganti. quod illa puella ita
accensa est in amore sui quod langueret ad mortem.
Unde rogavit patrem obire quod daret ei illum in
vix alias moreret quod factum est. Sed basilii
illum reduxit ad penitentiam. **F**erribiliter diabo-
lus tentat per vicia carnis et perire multos facit.
Narratur in libro de vii. tomis de quadam muliere
sic seducta a diabolo. **E**cepit ista apud se cogita-
re quod esset munda et pura mulier. et talis quod esset
digna quod dominus faceret ei aliquas consolationes visi-
biles. Et cum aliquando esset in camera sua so-
la de hoc cogitans. visus est ei fulgur maximum
in camera sua intrare. et cum eo quidam rex pul-
cerrimus constipatus multitudinem plurimorum
hominum. dicens ipsi timentem quod non expavesce-
ret. quia esset christus cum discipulis suis. veni-
ens ad ipsam consolandam. Cui cum multa blan-
da dixeret. et multa ei promississet. si in eius amo-
re perseveraret. et ipsa hoc se facturam promitteret
recessit promittens ei quod eam sepe visiteret. Veni-
ens similitet secunda vice sollicitavit eam ad amplexus
et sedam commixtionem. **Q**ua consentiente
fecit eam iurare quod non revelaret alicui familia-
ritatem suam. sed occultaret ex humilitate pluri-
mum promittens. **T**ertia nocte in specie non ita spe-
ciosa apparuit. Deinde in forma militis. **A**lia
vice in forma clerici. **A**lia in forma rustici. **A**lia
in forma monachi. **P**ostea in forma goliardi. **D**e-
mum mulier perpendens se deceptam a diabolo.
accessit ad confessorem totum negotium referens
cum contritione. **V**eniens autem ad eam diabolus
sequenti nocte. fere insanire videbatur et commi-
nans ei cum non posset eam opprimere volebat
extinguere. sed non poterat. **Q**uoties autem pecca-
bat etiam venialiter diabolus magis eam terrebat
Quando autem confessio erat et communionem
recipiebat. a longe stabat. nec poterat appropin-
quare. vel ita eam turbare. **I**n vitaspatrum
etiam legitur. quod quidam sacerdos ydolorum
vidit in quodam templo. casu nocte ibi tormi-
ens sathan advenire cum maxima multitudie
ut iudex. et cum posito throno ei ab assistentibus de-
monibus. erigeret rationem a singulis de malis
ad que induxerant aut quos tentabat. vno refe-
rente quod fecerat quandam navim submergi in ma-

Titulus. XIII.

te. et inde multos suffocari. fecit euz sathan rex flagellare vt inutilem seruū. qui tam par mali parasset. Alio vero referente q̄ in quibusdam nuptiis se reperiens inter diuinas suscitauerat riras adeo q̄ multus ex eo sanguis effusus eēt et sponsus et sponsa occisi. Hunc etiā iussus vapulare tanq̄ remissum et negligentem. Surgens e medio tertius dixit se per. lxx. annos tentasse quendam anochoritam in hremo de fornicatiōe. et illa nocte obtinuisse victoriam illo collapso. hunc sathan amplexatus est et coronam capitis sui ei imposuit. multū collaudans de strenuitate sua super omnes. **S**ultra exempla ad idem induci possent et quos in vigilia inquinare nō valet. in somnis illudit. Nam et si nō imputet ad culpam. quod in somnis accidit. imaginaria cōmixtio quantūcūq̄ feda. tamen potest esse culpa. cum videlicet ex crapula. vel p̄cedenti turpi cogitatione cum delectatione. vel mentis reueratione secundum beatum thomam in. iij. Et dist. vi. testamētū. **T**amē diabolus sic illudit in somnis vt in talium recordatione expergefactus delectetur. vel vt inducat accidiam seu tristitiam inordinatam. **D**el vt perceptionem eucharistie impediatur. Sicut legitur in collatione **L**ixone. de quodam qui in festis cum debebat cum alijs cōmunicare. talem illusionem patiebatur. et cum perpendere patres illum non esse in causa huius. consolerent q̄ propter hoc non abstineret a comunione. quo facto cessauit illusio talis. **E**t sic ostensū est q̄ ex opere diaboli p̄cedebat.

Viso de cornibus. §. III.

huius draconis. modis sc̄z quibus tentat. declarandum est quomodo illudatur. quibus scilicet suffragiis et modis deiciatur. **D**icitur enim draco iste quem formasti ad illudendū ei id est vt ei illudatur. **T**enetur autē l̄ vt sequuntur. non causatiue. vt illud psalmiste. l. **V**alium coram te feci. vt iustificens in sermonibus tuis. **N**on peccatum dauid causauit iustificatione dei. sed ex peccato dauid hoc consecutū est. vt de inueniatur iustus id est verax in sermonibus suis. illo videlicet ps. cxi. **O**mnis homo mendax. **D**icit illud. ezechie. **I**n quacūq̄ die peccator cōuersus fuerit omnium iniquitatum eius non recordabor. **E**t tunc l̄ vt refert ad illud a delicto meo munda me. **S**ic ad propositum. **N**on enim deus creauit angelos seu dracones vt tentet. quia vt dicitur **J**acobi primo. **D**eus intentator malorum est ipse neminem tentat scilicet ad seducendum. **S**ed cum presciret deus eum conuertendum esse in draconem malicia sua. et cupientem ex eo inficere. et occidere homines. sicut ipse deus ex omnibus malis elicit maiora bona. ita de malicia draconis hoc elicit ex tentationibus eius. vt homines proficiant gratia eius res

sistentes. **S**ic ergo illudatur cui superatur ab hominibus. **I**lludatur cum ei insultatur et deridet. **I**lludatur cum ex eius impugnationibus. dum intendit bonum virtutis electis subtrahere. eis augetur. **V**nde beatus ambrosius. **I**lludatur et diabolus. vt seipm morsu suo vulneret. et contra se armet quem debilitandū putauit d̄ peni. di. i. fieri potest. **P**rimo ergo videamus de modis et auxiliis quibus draconi illudamus. i. tentationes eius vincendo. **E**t primū quidē et principale est dei gratia. sine qua nil fit sc̄dm illud ps. lxxxiij. **N**isi quia dominus adiuuauit me. sc̄z per gratiam paulominus habitasset in inferno anima mea. **E**t illud. **N**isi dñs custodierit ciuitates. frustra vigilat qui custodit eam. **E**t apostolus. ij. **C**or. xij. **C**um ter orasset vt ab eo auferetur stimulus carnis id est tentatio sibi fuit responsum. **S**ufficit tibi gratia mea. **I**n quacūq̄ minimo gradu gratia habeatur. sufficit ad resistendum omni tentationi. si quis velit sequi instinctū eius. **D**ñi et **J**ob. xij. pone me iurta te sc̄z per gratiam et cuius vis manus pugnet contra me. **S**icut autē diabolus. vt dictū est habet multos modos ad tentandum. ita et gratia dei. et ecclesia docet multos modos ad illudendum ei et superandum. **V**nde et cantico. quarto dicitur. **N**asus sponsie id est discretio ecclesie. quo discernit odores virtutum a fetoribus viciorum. sicut turris dauid que edificatur cum propugnaculis. mille clipei p̄tent ex ea. omnis armatura fortium id est vigor ecclesie qui est ex gratia. qui dicitur vt turris. q̄ a remotis videt insidias diaboli. propugnacula sunt auxilia angelorum. mille clipei sunt auctoritates scripturarum. **O**mnis armatura fortium sunt virtutes et exempla sanctorum. **S**ecundum adiutorium ad illudendum dyabolum et superandum est oratio. **S**at̄xi. xvi. **V**igilate et orate ne intretis in tentationē. i. per orationē ne succumbetis. sed vincetis tentatores. **I**n huius figuram legitur. **E**xo. xv. q̄ moyses dum pseuerabat in oratione manibus erectis ad celus. exercitus eius vincebat amalech. dñi dimiteret manus vincebatur ab amalech. vt exponit beatus hieronymus. disti. xxxvi. **S**i quis vult. **A**malech interpretat̄ lingens sanguinem. et significat demones qui delectentur in peccatis nostris designatis per sanguinem. **D**um ergo mens orat exercitatus potentiarum anime vincit tentationē pugna. **D**um relaxatur et ab oratione cessat. deicitur. **E**t in vitalpatrum dicebat abbas **J**ohannes. q̄ monachus immo et quilibet delectat esse similis sedenti sub arboze. qui cū nō potest effugere malas bestias occurrentes sibi. ascendit arborem. ita homo ascendens ad deum per orationē vitat morsus demonum. **E**st enim oratio secundum damascenū. ascensus intellectus ad deum. **T**ertium est humiliatio. ps. cxij. **C**ustodiā

Capitu. Tertium

paruos dominus. i. humiles. ne. s. ledantur a multis leuius occurrentibus. Et sequitur humiliatus suus et liberauit me. scz a periculis inferni. de quibus locutus fuerit eum inuenisse id est tentationes. Legitur de beato anthonio. q. in oratione positus vidisset mundum plenum laqueis se inuicem connectentibus. et clamasset. **Q**uis istos euadet. Responsum est a deo. Sola humilitas. Ita enim conera sunt adinuicem vicia. vt qui vnum querit euitare incidat in aliud. **L**uz enim quis vult vitium gulae tomare. incidit ad insensibilitatem. Et econuerso cum querit vitare indiscretionem incidit in gulam. **L**um tristitia vult remouere. incidit in dissolutionem et vanam leticiam et econuerso. **L**uz semel diabolus in angelum lucis transformatus apparuisset cuidam. et diceret se esse gabrielem archangelum. ille se humilians ait. **V**ide ne mittaris ad alius. **E**go enim non sum dignus vt angelus mittatur ad me. qui subito euauit. **D**e alio legitur in vitas patrum. q. cum demones vellent decipere eum. dixerunt. vis videre christum. **R**espondit. **A**na thematizo vos. et eum de quo dicitis. quia christo meo credo dicenti. **S**i dixerint vobis. **H**ic est christus. nolite credere. et subito disparuerit. **Q**uartum est velocitas resistendi. ps. **B**eat' qui tenebit ne scz ultra procedant. et allidet mortificando paruulos suos primos motus tentationum ad petram constantie seu resistetie de penitentia. di. iij. **I**n salicibus. **P**oeta scz ovidius. **P**ri cipis obsta. sero medicina paratur. **L**um mala per longas conualuere moras. **H**ieronymus. **I**n terfice hostem dum paruulus est. **I**n huius figuram dictum fuit antiquo serpenti. **B**en. iij. **I**nimicitias ponam inter te et mulierem id est animam et semen tuum. quod est suggestio peccati. et semen illius quod est naturalis instigatio ad bonum. **I**pa conteret caput tuum. i. ex hoc te superabit. si caput id est principium tentationis abhorreat et extinguere conetur. **C**ontritus in capite insidias calcaneo id est fini opis boni per aliquam elationem. vel incircumspetionem. vel fini vite. **D**nde in vitas patrum legitur de quodam qui vexabatur ab imundis cogitationibus a diabolo q. cum ad quendam sanctum virum recurreret exponens ei tentationes suas vt pro eo oraret. **L**um pluries ad eum rediret per simili causa. et ille per eo pluries orasset. admirans q. non exaudiretur. vt a tentationibus ille liberaretur ne eis succuberet. ostensum est ei diuinitus. q. ille erat in causa. quia non subito imundis cogitationibus resistebat. sed in eis moram faciebat et iocabatur cum eis. **D**nde reuertente ad eum admouit. ostendens ei defectum suum per exemplum posuit enim super humerum eius inclinatum saccum plenum terra vt portaret. **E**t cum surgere vellet ille pater retinebat et deprimebat ex parte

posteriori. **Q**ui pater ait. **Q**uare non surgis vt portes. **R**espondit ille non valeo quia tu impedis et deorsum trahis. **S**ic et tu inquit per negligentiam et desidia tua impedis defectus orationis mee pro te. **E**t inde sener cum non deorsum traheret. sed iuuaret sursum leuari. s. facile surgebat et portabat. **Q**uintum est sacre doctrine frequentatio. pro herbioz. xxx. **O**mnis sermo dei clipeus ignitus ps. **S**cuto circumdabit te veritas eius scz scripture. non timebis a timore nocturno tentationum scz. **S**ed non solum est sermo dei armatura defensiva vt scutum s. vt offensiva demonis. vt gladius. **D**nde apostolus ad ephesios. vi. c. postquam dicit. **S**umite armaturam dei. vt possitis stare aduersus insidias diaboli. subdit inter cetera arma spiritualia. **E**t gladium spiritus accipite quod est verbum dei. **D**t enim idem dicit ad hebreos. uij. **D**iuus est sermo dei. et penetrabilior omni gladio ancipiti etc. **S**ic dominus noster princeps exercitus ecclesie in deserto tetatus cum auctoritate scripture se defensas diabolum superauit. **M**atth. uij. prout in figuram dauid in plio singulari cum lapide scripture occidit imanem Holiath. vt habet. j. **R**egum. xvij. **E**t etiam pene omnia prelia que habent in sacra scripture figurant prelia tentationum. **E**t in ipsa scripture habent remedia contra omnia tentamenta. vt ait beatus greg. in moralibus. **B**erum remedium ad vincendas tentationes est reuelatio tentationum patri spirituali. et per manum in confessione. **D**nde in figuram dicitur iudicium primo. q. iudas qui interpretatur confessio factus est dux belli tanquam scz precipuus ad superanda bella tentationum. **A**d hoc facit quod dicitur in puerb. **Q**ui reuelat secreta id est occultas tentationes perdet fidem amici id est diabolus qui erat amicus eius per peccatum consentiendo. non confidit de eo. timens ne reuelet in confessione. vel patri spirituali occultas tentationes et sic remaneat ipse confusus. **Q**uidam etiam patrum dicebat. q. nihil ita elidit virtutem demonum. sicut vt si quis reuelet secreta malorum cogitationum sanctis patribus. **N**am reuelare secretis nisi sint bene timorati s. sibi augere certamen et alteri periculum. **I**n collatione patrum habetur credo abbatibus moysi. de abbate **J**ohanne adolescensulo. q. cum simlaret se cum alijs ieiunare. occulte accipiebat panem quem in secreto comedebat. **L**um autem quidam venissent ad visitandum patrem eius spiritalem causa edificationis et doctrine. contigit eum loqui de hac materia scz tentationum aperiendarum patri suo spirituali. q. hoc multum utilitatis afferret. **Q**uibus sermonibus presens **J**ohannes presatus. compunctus coram eis manifestauit receptionem suam et furtum. ponens in medium panem quem iam acceperat occulte ad comedendum. pater autem suus consolatus est eum. qz

Titulus. XIII.

Non tam ipse quam diabolus ex hoc confusus erat. et sic liberatus fuit a malo illo. **S**eptimum remedium est eucharistie deuota frequentatio psalms xxij. Parasti in conspectu meo mensas. i. eucharistias in mensa altaris. ponitur enim continens pro contento. aduersus eos qui tribulant nos. ut scilicet non preualeant. **H**inc crisostomus. Delut leones flammam in spirantes. sic ab illa mensa domini discedimus diabolus terribiles effecti. **I**n cuius figuram helyas labore fatigatus. et tedio ex persecutione Jezabelis. cum dormiret exprobratus ab angelo. et confortatus submerito pane significante venerabile sacramentum. ambulauit in fortitudine ubi illius usque ad montem dei. i. Reg. xix. **O**ctauum remedium est passionis christi deuota meditatio. et crucis signatio. **I**saias. xij. dicit. Super montem caliginosum leuate signum scilicet crucis id est super seui contra diabolum. **P**er signum crucis de inimicis libera nos deus noster. **I**n cuius figuram. ut habetur Numeri. xxi. illi qui in deserto erant a serpentibus venenati. si aspiciant in serpente encum sanabantur. alij moriebantur. **I**ta qui tentationibus urgentur. si ad christum crucifixum respiciunt. sanantur a tentationibus. **N**onum est in aliquo bono occupatio. **S**icut enim oculum. ut dicit beatus bernardus est mater nugarum. nouerca virtutum. omnium detractionum et malorum cogitationum nutrit. **P**ropter quod dicit sapiens. Omnia mala tocuit curiositas. **E**t poeta. **D**ariam dant ocia menti. **I**ta econtra dicit magister in. uij. distin. i. **N**on facile capitur a tentatore qui alicui bono vacat exercitatio. **E**t ideo ait hieronymus de consecratione distin. v. **S**emper aliquid boni facito. ut te diabolus inueniat occupatum. **H**inc et venerabilis Johannes cassi. narrat in tractatu de. viij. vitijs. quod cum quidam sanctus vir transiens ante cellam cuiusdam anachete. vidit diabolum aliquando intrantem. et aliquando exeuntem. **E**t ingressus ad illum quesuit ab eo opera sua que agebat tunc et inuenit. quod cum stabat bene occupatus diabolus recederet a tentatione eius. et foris cellam manebat. cum autem staret ociosus. tunc diabolus intrabat et eum tentabat. **D**e amari et vltimum est vitatio et fuga occasionum. **Q**ui enim amat periculum ait. **S**alomon in illo prebit. **N**on enim est fortitudinis. sed presumptionis et temeritatis exponere se ad pericula. ubi quis potest bene declinare. fugite ait apostolus. Corinthiorum. vi. fornicationem. non enim melius vincitur istud vicium quam fugiendo scilicet occasiones eius. ut cogitationes et locutiones de ea. quia corrumpit bonos mores colloquia praua ait terentius. **S**imiliter et malas societates. **D**icit enim vigesima octaua questione prima. **S**epe malorum consortia ad crimen inducunt innocentes. quantomagis eos qui ad vicia prouisi sunt. **S**icut enim ut dicitur.

in psalms. xvij. **C**um viro innocente innocens eris. ita cum puero prauertis Petrus apostolus cum sociis apostolis confessus est christum cum iudeis malis consociatus in tomio capite christum negavit. **E**t ysidorus ait distin. lxxi. **V**aleat quod congruum est inde corporaliter euelli. ubi quis illecebris deseruiuit. **E**t in figuram Loti educto de somnis mandatum fuit. ut in ciuitate non maneret neque in omni circa regione. **N**on enim sufficit peccatum dimittere. sed et circumstantias et occasiones malorum. **H**inc et abstinere ab aspectu vano. et abis superfluis. vi. questione. i. **E**t merito ubi dicit. **O**fficium singulorum carissimi non solum oculos habere castos. sed et linguam et cor. **H**ieronymus inquit. **S**ine cerere et baccho frigeret nus. **H**is tunc cornibus iusti. confringunt cornua peccatorum. quibus draco iste infernalis percussit tentando. **A**d hoc etiam scilicet vincendum tentationes. ut habetur in libro de septem tomis ponitur talis figura pro diuersis remedijs. **F**uit quidam cecus. qui volens euadere tyrannidem tomio sui. ascendit equum rufum. pretermittis omnibus bonis suis ad locum tutum. puerum equo supposuit. cuius ducatu dirigeretur et effugeret. **C**umq; incederet per viam. clamauit puer. dicens. **E**cce quidam insequitur nos cum equo nigro. quo audito vrgens cecus equum suum calcantibus euasit. postea mittitur alius a tomio cum equo albo ad eum capiendum. **C**lamat puer insinuans insecutionem eius cum equo albo. **E**t cecus similiter vrgens equum suum calcantibus euasit. **C**um autem paululum processisset clamauit puer. **E**cce alius cum equo simili nostro scilicet ruffo venit post nos. **T**unc cecus valde timuit. et cum multum eum insequeretur. ut pene attingeret ad eum. clamauit cecus ad puerum dirige me per viam lapidosam. si forte equus nos insequens deferratur et fatigetur. **Q**uo facto ex illo equo ruffo fugato. cum alius eum simili equo ruffo insequeretur. dixit cecus puero. ut sumeret viam lutosam et euasit tutus. **I**ste cecus est animus noster satis obscurus. **H**ic si vult euadere tyrannidem diaboli cuius serui nascimur. a tentationibus eius vincere. debet ascendere equum charitatis et puerum id est rationem sumere ducem itineris sui id est operis. **I**nsequens enim equo albo est diabolus tentans in prosperitate. **I**n equo nigro est tentans diabolus in tribulatione. **C**alcantibus quibus debet quis se vrgere ad vitandum tentationes est timor supplicij. et amor patrie. **I**n prosperitate enim tentat de superbia. inuidia. auaricia et huiusmodi. in aduersitate de accidia. tristitia et ira. **S**ed amor glorie. et timor inferni omnia facit superare. **E**quus ruffus est amor carnalis. et amator concupiscentie. qui persequitur vehementer et quasi capit. **S**ed ad resistendum huiusmodi tentationibus. incedendum est per viam lapidosam.

Capitulum Tertium

id est asperitas abstinentie. Quartus equus est tentatio vaneglorie et simulata charitate. Sed ad euadendum hanc, incedendum est per viam lutosam id est considerando se vilem terram et cinerem et peccatorem.

Ultimo uidendum .s.v.

est de multis fructibus seu utilitatibus tentationum. propter quas diabolus illuditur. ut cum querit detrimenta homini per tentamenta inferre. profectum suum inducat. Et primo quidem tentatio humiliat seu ab elatione preseruat. Unde apostolus. q. Corinthior. xij. Magnitudo reuelationum extollat me. datus est mihi stimulus carnis mee agelus sarbane q me colaphizet beatus gregorius. Quia vitia nos tentant proficientes in nobis virtutes humiliant. Sic est q israel Ierusalem tolerat. ut humana mens de se humilia sentiat. In vitaspatrum quidam ad hoc dabat exemplum dicens. q nisi velaret pistor oculos animalis molentis. ad molam verteret se animal. et comederet suos labores. Sic deus permittit cogitationes sordidas in mente nostra erurgere. et tentationes. que mentem nostram obnubilant. ne bona nostra videamus et ea per superbiam perdamus. Secundo tentatio hominem honorabilem reddit. Unde dicitur primo Machabeorum secundo. Abraham in tentatione sua inuentus est fidelis. et ideo reddit ei deus gloriam in gente sua. Magna vitis fuit tentatio quando tentauit deus Abraham. mandans ut immolaret filium suum. Gen. xxij. Bellabat enim paternus affectus. et promissio prius ei facta. cum precepto diuino. i. Petri. i. Sodicum si oportet nunc cristari in varijs tentationibus. ut probatio fidei vestre inueniatur in laudem gloriam et honorem. Legitur in vitaspatrum de beato anthonio. q cum viriliter dimicasset contra tentamenta demonum. qui etiam vsq ad mortem perne eum verberauerant. et prostratum ex dolore ad maiora certamina eos prouocantem in diuersas animalium ferocium formas visibiliter apparentes discernerent. cum sensisset diuinam adesse presentiam in radio lucis emisso clamauit. Vbi eras bone iesu. et cetera. Cui respondit dominus. Anthoni hic eram et certamen tuum expectabam. Nunc autem quia viriliter dimicasti. faciam te in toto orbe nominari. quod patet de se. Tertio bona multiplicat spiritualia. et temporalia primo Corinthiorum decimo. Faciet cum tentatione prouentum gregorius. Sulcum adicit sibi virtus lacessita. In cuius figuram. Job multipliciter tantato. adaucta sunt ei. et duplicata bona sua. ut patet Job ultimo. unde in vitaspatrum cum discipulus cuiusdam semis grauius tetaretur. et ut resisteret grauius

se affligebat. ait pater. Dis fili ut rogem totum num. ut auferat a te hanc tentationem. Respondit. non pater. quia sentio in animo meo ex eo profectum. quia huius occasione amplius vigilo. ieiunio. et oratione. Tantum ora pro me ut det mihi hi deus fortitudinem. De quo eum commendans gaudens est. Quarto in multis docet et illustrat. Ecclesiastici. xxvij. Qui tentatus non est. qualia cognoscit quasi dicat pauca. Et in figuram dicitur Iudicum. iij. Has igitur gentes chanaanorum dereliquit deus scilicet in israel ut ex toto non derentur. sed aliquando impugnarent. ut enudirentur hierusalem in eis. ut scirent artem pugnandi. dum enim tentatio instigat ad malum. docetur homo q si magna operatur et superat. hoc non a se. sed dei virtute agere. cum experitur sepe in minimis quasi deficere. etiam et nolit. Unde Gregorius. Tentari permittit deus. ut dum per tentationem homo concutitur. imbecillitate cognita fortius solidetur. potest etiam talia experitus aliter alios docere. et cautos reddere. Experientia enim est magistra rerum. Unde et de Christo dicit apostolus ad hebreos quarto. Non enim habemus pontificem qui non possit compati infirmitatibus nostris. tentatum per omnia pro similitudine absque peccato. quia scilicet in nullo cessit. In quo enim tentatus est. potens est. et his qui tentantur auxiliari. Quinto consolationem et refectionem spiritualem causat. In cuius rei exemplum. postquam Christus tentationes superauit in deserto. Dicitur mathei quarto. Ecce accesserunt angeli et ministrabant ei. Et hieronymus ad Eustochium de se ait cum tentaretur tentatione luxurie. Ipsam quoque cellam meam quasi cogitationum consciam pertimescebam. et mihi iratus. et rigidus solus deserta penetrabam. Et ut mihi testis est deus post multas lachrymas nunquam videbar mihi interesse agminibus angelorum. Hinc et Sara vxor thobie iunioris aiebat. Non delectaris deus in pditionibus nostris. sed post tempestatem tranquillam facis scis post tentationes quietem mentis. post lachrymationem et fletum exultationem infundis. thobie. iij. Dicitur a naturalibus de ceruo. q plians cum dracone. vel serpente. postquam occiderit quasi infectus est exflatu eius. ad fontem currens. in aquam se precipiens. torus refrigeratur et iuuenescit. sic seruus dei plians cum dracone infernali et quasi infectus ex tentatione mala ad flumem paradisi recurrens. totus confortatur et vigorat. Sexto malitiam demonum debilitat per. Latet a latere tuo mille scilicet demones tentantes in aduersitate significata per sinistram et decem milia a dextris. i. prosperitate tentantes. tibi autem non appropinquabit scilicet aliquis eorum qui victus a te cecidit. Dicit enim origenes ut

Titulus XIII

allegat magister. in. q. sniarum. q. viri sancti de
bellantes cum demoniis scz in tentationibus et
superantes diminuunt numerum eorum. vt scz
tales victi nō amplius valeant tentare. Quod
intelligit beatus thomas in scripto quo ad illū
qui vicit et pfecte vicit tentationes. Sed quōcū
q. sit. manifestum est q. sancti viri vincendo tē
tationes diaboli. assumunt magnas vires tra
eos. vt eis illudant nec valeant alijs nocere ad
petitiones eorum. Sic beata margaretha victo
demone qui apparuerat ei sub specie hominis cō
patientis ei de tormentis sibi illatis ad persuas
tendū. vt assentiret obhrio prefecto. picit eum
ad terram. pede suo eum calcans. et dicens. Ster
nere superbe demon sub pedibz femine. Cui ille
Dimitte me obsecro. satis illulisti mihi. San
ctus vero basilus p. eo qui fecerat cyrographū
sua manu diabolo se ei tradēs. reuertenti ad pe
nitentiam. orans cum populo. coegit diabolū
ad reddendum publice instrumentū talis obli
gatois. et liberauit illū de manibus eius. **Sep**
timo alios confortat. Vnde dicit thobie. ij. Hāc
tentationem dedit mihi deus. vt posteris daref
exemplū patientie eius. sicut et sancti Job. Cū
enim quis cōsiderat sanctos etiam tentatos. cō
fortatur. et non desperat. quasi solus ipse. vel pec
catores et imperfecti tententur. **Et** aduertens
etiam q. illi homines erant. et tamen dei adiuto
rio superabant tentationes. inde etiam confor
tantur et animantur ad fortiter dūnicandum.
Et si titubat. datur sibi occasio recognoscendi
debilitatem suam. Vnde et ps. xxy. Proba me
domine et tenta me. i. tentando pba me. nō qui
dem vt tu cognoscas me. quasi prius non agno
sceres. cum omnia noueris sed vt cognoscam
meipsum. **O**ctauo premiorum merita aug
mentat. Non enim quis meretur ex hoc q. non
furat vel mecharur. vel non odit cū super his nō
impugnetur. Sed cum tentatur de his et resistit
tunc meritum augetur Jacobi. j. Beatus vir q.
suffert tentationem. quoniam cum pbatu fuerit
accipiet coronam vite. Vnde in vitaspatorum
legitur. q. cum quidam adolescens discipulus
cuiusdam sancti senis semel cum eo diceret offi
cium et pater ppter vigilias precedentes tormi
tasset. pre reuerentia non audebat eū excitare.
sed tentatio cogitationis irrepsit ei. vt recederet
ad cellam suam vadens. et post tempus rediret
Sed sibi vim faciens rīdebat q. licentiā nō ha
buerat a patre suo. Sicq. septies sup hoc tenta
tus fuit. Erinde pater euigilans illū vidēs asta
re miratus est. et post officium dictū cum eo mī
sit ad cellam. Post quod in oratione se tradens
vidit in celis sedem patris cū semprē coronis de
super. **Et** cum ille miraretur. et quereretur cui illa
parata sedes esset. dictum est discipulo suo. **Et**
cum interrogaret quare septem corone super eū

posite erant. dictum est. quia illa nocte septē vi
cibus resisterat tēratōi instiganti eū ad recedem
dus. **Et** ideo p. qualibet vice sibi meruerat vnā
coronam. **N**ono tentatio peccata purgat. Sa
pientie. ij. Deus tentauit illos. i. p. misit tentat
ri. et inuenit illos dignos se. **T**anq. aurum in
fornace pbauit illos. Aurum autem in fornace
ignis purgatur a mixtura vili. hinc et beatus gre
gorius. ait. Ab electis suis temporali afflictōne
maculas iniquitatū curat abstergere. quas i. eis
in eternum non vult videre. de peni. distm. p. ia
Si peccatum. **I**ntentatiōne enim homo affigit.
dum sibi vim infert ne assentiat. in quo magis
frequenter anxiatur q. per afflictionem corpora
lem. Vnde patienter ferendo molestiam et resi
stendo. purgantur peccata quo ad penam debitā
scz per modum satisfactionis. **Et** ad hoc facit q.
legitur in vitaspatorum. q. cum quidam sanctus
religiosus ad extrema veniens. timores et horro
rem multum ostendisset extentionibz quas
patiebatur defunctus apparuit cuidam sibi fa
miliari. in statu glorie se esse affirmans. **Et** cum
ille quereretur quare tantum horrores et afflictio
nem habuisset in fine. Respondit. Nescis scrip
tum esse scz in Job. lx. capitulo. quia territi pur
gabuntur. **D**ecimo et vltimo in celo coronat
Luce. xxij. ait christus discipulis Vos estis qui
permanistis mecum in tentationibus meis. et
ego dispono vobis regnum. vt edatis et cetera.
Non coronabitur ait apostolus. q. ad **T**himo.
ij. nisi qui legitime certauerit. Certat legiti
me. qui resistit et vincit in prelio tentationum.
Vnde apocal. ij. dicitur. Vincenti dabo edere
de ligno vite quod est in paradiso dei mei. **H**ec
est fructio diuinitatis. **Et** ex his illudis draco iste
et serpens antiquus. et demum proicitur in ter
ram inferni. vt dicitur apocal. xij. ad ducta sibi
pena ex accidentalī malicia tentationum. et san
cti liberati ab eo gratias agunt omnipotenti do
de victoria habita eius gratia. **D**e materia tem
tationum habes etiam multa supra in prima
parte.

**De tribulatione maxima que erit tempore
Antichristi. Capitulum quartum**

Quia tentatio mari
ma fiet hominibus tpe antichristi iō
nunc de ea. **Et** quia locuti sumus de
diabolo tentante sub nomine draconis Johan.
apocal. xij. de dracone loquens ait. Vidi angelū
descendentē de celo habentē clauem abyssi et cal
thenam magnam in manu sua. et apprehendit
draconem serpentem antiquum qui est diabo
lus et sathanas. et ligauit eum per annos mille et
misit eum in abyssum. et clauit. et signauit sup
eum. **Et** subdit. **P**ost q. consummati fuerint

Capitulum Quartū

mille anni. soluet sathanas scz draco iste de carcere suo. et erit et seducet gentes. Et de eo etiā dicitur capitulo duodecimo q̄ draco iste cauda sua trahit de celo tertiam partē stellarū. Quis sit iste draco ipse Johannes insinuat. quia sathanas. angelus descendens de celo et deiciens et ligans eū in abyssum. potest dici eē magni cōsilij angelus scz christus q̄ passus. et ad inferos anima eius descendens cum veritate. patres de limbo eduxit ligans in inferno insatiabilem hominidam diaboli id est potentiam suā. et maliciam suā debilitans virtute sue passionis. ne q̄tum cupiat nocere preualeat in animabus. In corꝝ pꝛibꝝ autē seuiendo per tyrannos infideles contra christianos. precipue videtur fuisse ligatus tempꝛe. siluestri imperio ad fides conuerso. Dñi et in figuram huiusmodi. Siluester papa alligauit draconem materialem inficientē et occidentem populum rome in foueam pfundissimam. Dicit autem beatus gregorius. xxxij. moral. tractans illud Job. xl. Stringit scz beemoth caudā quasi cedrum. q̄ millenario numero ratioe sue perfectionis significat omne tēpus ecclesie quā tumcūqꝛ sit vsqꝛ ad finem eius id est tempus antichristi. Unde ponitur numerus tēterniatus pro iudeterminato. post quod dicitur solui draco sathanas de carcere suo qui tempore Antichristi permittitur amplius seuire corporaliter et spūaliter per illum pessimum hominem antichristum. Et hoc est cauda vbi maxime est venenum draconis et beemoth scz Antichristum q̄ in fine ecclie erit. quasi beemoth qui ad litteras est elephas. quia diabolus ipsum antichristum valde eleuabit in potentia. et temporali dignitate super omnes. sicut cedrus est altissima arbor et stringet duntia et feritate. Unde et tertiam partem stellarum dicitur draco iste deicere cauda. quia per antichristum multos qui valde resplendebant in ecclesia doctrina. et vita deiciet. Del prosternendo per mortem ad terram quoad sanctos. vel prosternendo multos spūaliter inducendo ad terrena. Quantū autē sit diabolus tunc tentationibus et tribulationibus seuiturus dominus noster Iesus insinuat. dicens. Mat. xxij. Erit tunc talis tribulatio qualis nō fuit ab initio mūdi vsqꝛ modo. nec fiet. Et nisi breuiati fuissent dies illi. nō fieret salua omnis caro. et vñ sit grauitas huius tentationis tūc beatus gregorius. vbi supra scz. xxxij. lib. moral. sic ostendit dicens. Didendū valde est cū beemoth iste caudā suam. vt cedrum subleuat. in quo tūc atrocior q̄ nunc se ererit surgat. Que enī pernarū. genera nouimus. que non iam vires martyrum exercuisse gaudemus. Alios enī improviso ictu. immeris gladius strauit. Alios crucis patibulo affixit in quo et mors puocata repellitur. et repulsa puocatur. Alios irsutis feri

ta tentibus attriuit. Alios armatos ferro insultans vngula sparfit. Alios beluina rabies mortibus detrancando comminuit. Alios ab intus viscerum p̄ cutem pressa vis verberis rupit. Alios effossa terra viuis operuit. Alios dimerlos in morte precipitium fregit. Alios in se pietos aqua repleta ablorbuit. Alios edax flāma vsqꝛ ad cineres de pasta consumpsit. Cū ergo beemoth iste caudam suā in fine mundi amplius dilatat. quid in illis tormentis tūc atrocius exurgit. nisi illud qd̄ in euangelio dominus dicit. Surgent pseudo p̄phete. et dabunt signa magna et prodigia. ita vt in errore mittantur si fieri potest etiam electi. Nunc enim fideles nostri mira agunt cum pueris patiuntur. Tunc autē beemoth huius satellites scz antichristi etiam cum praua ingerunt mira acturi sunt. Pensem⁹ igitur que erit illa humane mentis tentatio. qm̄ pius martyr et corpus tormentis ingerit. et tam ante oculos eius mira tortor facit. Quis tunc virtus non ab ipso cogitationū fundo quatitur. quanto is qui flagris cruciat signis coruscet. Sic ergo beemoth stringit caudā suam quasi cedrū qm̄ nimis et altus tunc erit veneratione p̄digij. et durus crudelitate tormētū. hec. b. greg. Et i antichristo fuit et erit fortitudo temporalis. In sanctis qui vincunt tentationes et tormenta erit fortitudo spūalis. Multa reperiuntur de antichristo pronuntiata in sacris scripturis et per doctores declarata. Sed per maxime de eo agitur Dan. c. viij. et viij. vt exponunt omnes doctores. Unde et christus loquens et pronūciās de exterminio et tribulatione marina hierosolyme ac etiā afflictione ecclesie durissima per antichristū. que postea cito habitura est finē. inquantū militis. p̄ finē mundi et finale iudicij dixit. Mat. xxij. Cū videbitis abominationē desolationis stantem in templo que dicta est a danielle p̄pheta. tunc qui legit intelligat scz tunc impleri illam p̄phetiam. hec propheta habetur daniel. ix. in fine. Vbi postq̄ danieli fuit reuelatum tempus determinatum future incarnationis in. lxx. ebdomadibus annorum. et de passione christi et fructu eius. et destructione hierosolyme per tyrum cum romano exercitu dicit post finem belli statuta desolatio scz hierosolyme. et paulo post. In templo erit abominatio desolationis. et vsqꝛ ad consummationem et finem perseverabit desolatio. vt dicit Nicolaus de lyra. Abominationem appellat hebrei idola seu ydolatrias. que inter vicia maxime est abominabilis. Abominatio ergo desolationis est ydoli positi in templo desolato. i. destructo. qd̄ fuit factū scdm̄ quosdā de ymagine. Tiberij impatoris quā pylatus posuerat in templo. Sed hoc iam factū fuerat. Dñi alij dicunt de imagine cay impatoris hoc. quam mandauit poni in templo vt adoraretur. quod fuit factum

Titulus XIII

post recennium a passione domini. **S**ed melius videtur exponendum, ut dicitur per comen. in historia scholastica. de eo quod gestum est per euerfionem hierusalem. per Titum ab adriano imperatore. qui posuit statuam suam in templo desolato et euerfio ubi archa stererat. Vestigia enim adhuc quedam civitatis remanserant, et iudei qui undecim usque venientes ad locum sanctum redibant et multiplicati remouerunt statuam. Et hoc adrianus audiens, posuit manum suam extremam, et funditus euerfit urbem et mandauit artissime ne quis iudeorum remaneret in terra illa. Nam ciuitas que postea fuit edificata et dicta helya, non fuit sita ubi prius erat, sed iuxta. De hac ergo abominatione id est ydolo abominabili posito in templo desolato, videtur intelligenda auctoritas Danielis, inducta a christo, que fuit data in signum propinquissime totalis euerfionis hierusalem. Et in figuram euerfionis quasi ecclesie et finis mundi, cum videlicet antichristus reedificata hierusalem et templo, ut ait apostolus, in templo sedeat tanquam sit deus, faciens se pro deo et vero messia iudeorum adorari. Et hoc erit signum propinquissimum destructionis totalis hierusalem spiritualis id est ecclesie. Non quod ecclesia deficiat ex toto tempore antichristi, licet tunc multi recedant ab ea et ruant spiritualiter. Sed quia post mortem antichristi communiter creditur quod parum durabit mundus, sed finem habebit. A christo veniente ad iudicium, et tunc deficiet ecclesia in quantum militans transfata in triumphantem. Hec igitur desolatio templi et ciuitatis durabit usque in finem id est circa tempus antichristi qui erit circa finem mundi.

De ipso antichristo .§.I.

et aduentu christi ad iudicium que sequentur, habent in dicto, c. vii, daniel. Vbi prius fit mentio de quattuor monarchiis mundi successiuis, que notantur per quattuor bestias exeuntes de mari magno, ubi pugnabant quattuor venti, id est angelice potestates ex quattuor mundi partibus per regna vel contra. Mare magnum est mundus, vel moraliter quattuor venti quattuor hominum passiones, gaudium seu delectatio includens in se amorem et desiderium, dolor seu tristitia includens odium et abominationem, spes includens in se audaciam et iram, timor includens in se desperationem. His enim passionibus homines dediti ad inuicem pugnant. Quattuor bestie exeuntes de mari vna post aliam, significant monarchias que habuerunt principalem dominium mundi temporalibus suis, que communiter bestialiter et tyrannice vixerunt. Hanc primam dicitur similem leone habenti alas aquile, cui ale auulse sunt, et datus est ei cor, et stetit ut homo significat regnum assyriorum, quod fuit primum in monarchiis. Assimulatur autem leone propter violentiam et libidinem talis gentis. Nam leona est animal violentum et luxuriosum. Due ale sunt due gentes, id est assyri et caldei, quibus precipue presunt. Ale iste dicitur aquile propter diuturnitatem talis regni. Aquila enim diu viuit. Incepit enim illud regnum sub saruch per auo abrae, forte a nemroth, vel saltez a Pino qui regnauit in ninuen, et durauit usque ad balthasar qui sedem regni tenebat in babilone, ubi interfectus fuit ut patet d. an. v. Quae auulse sunt ei ale, et postea datus est ei cor, refertur ad nabuchodonosor magnum autem vel paruum balthasaris, cui ad tempus sublatum est imperium cum scilicet propter superbiam conuersus est in bestiam. Sed postea restitutus ut patet daniel, vii. Secunda bestia egredia de mari similis dicitur ursi, habenti tres ordines dentium in ore eius dicebat. Surge et mede carnes plurimas, hec designat monarchiam persarum et medorum que simulatur urso propter patientiam laboris, et victus pericitatem. Nam per pulmentum sale vtuntur et cardamomo, cepit hec monarchia in dario, et cyro nepote eius postquam occidit balthasar capta babilone et durauit usque ad darium vrsani huius nominis quartum, deuictum ab alexandro magno per successionem, xvij, regum medorum et persarum. Dicitur autem in parte, et non in toto similis urso huic bestie, quia ita parca fuit in vultu hanc monarchiam, quod nil tamen crudele fecit in opere erga populum dei, scilicet iudeos sibi subditum. Tres ordines dentium sunt tria genera principum sibi astantium scilicet medorum, persarum, et caldeorum. Et quod ei dicebatur, Comede carnes plurimas, refertur ad regem assuerum, cui persuasum fuit ab Aman amicissimo, et iam litere destinate erant, ut certa die occiderentur omnes iudei ubicunque inuenirentur, sed reuocatum totum fuit, ut patet in historia Bester per torum.

Tertia bestia dicitur similis pardo habenti alas auis, et quattuor capita, et potestas ei data est. Hec significat monarchiam grecorum que assimilatur pardo, que est varii coloris, siue propter varietatem regnorum siue propter varietatem doctrinarum. Nam sub ista monarchia multum claruerunt philosophi. Aristoteles enim dicitur fuisse magister alexandri, Alas dicitur habuisse auis propter velocitatem adeptionis dominum. Nil enim velocius victoria alleradri, ut non videat bellasse se, volasse ad acquisitionem dominum. In xv, enim annis subiugauit sibi regna orientis. Et cum moueretur allate sunt epistole de regnis occidentis. Potestas ei dicitur data, quia non a se, sed a deo habuit tantum dominium ad punitionem malorum. Quattuor capita fuerunt quattuor reges qui ei successerunt in dominio macedonie. Nam in oriente regnauit Seleuchus in babilonia et syria ab occasu, Philippus in grecia, Ptolomeus in egypto versus meridiem, Antigonus in asia et in Ponto versus aquilonem, Baillarum

Capitulum Quartū

autem defecerunt. **Q**uarta bestia dissimilis
ceteris, licet nō ponat similitudo eius, tñ hebrei
dicunt similem apro, secundum illud ps. lxxix
Exterminavit eam aper de silua. Hec bestia ter-
ribilis, habens dentes ferreos, comedens et cū
tra comminūēs et reliqua pedibus conculcās,
est monarchia romanorū, que omnia sibi subie-
cit regna ferro armorum. Habebat autem hec be-
stia cornua decem quod respicit ad finem mūdi
Nam cepit hec monarchia a Julio cesare qui
primus sibi vsurpauit imperium, sed pfecta est
in octauiano augusto sub quo natus est christus
Et iam durauit ab ipa dñi natiuitate p annos
355. Sed circa finem mūdi diuiditur in de-
cem partes. Nouem enim regna recedēt a chri-
stiano imperio, et maior pars horū etiam ab
obediētia eccie, vt regnū indorū, Regnū turco-
rū, Regnū saracenorū, Regnū tartarorū, Regnū
armeniorū, Regnum georgianorū, Regnum
grecorū. Licet enim impator eorū cum patri-
archa suo redierint ad fidem romane ecclesie, tñ
non recognoscit imperatorem romanorū sibi
superiorem, Regnum boemorū qui iam, xxxv
annis elapsis recesserunt a sinceritate fidei, nec
dum reducti ad vnitatem, ecclesie. Regnum
francozum et si fidelissimum sit non tamen re-
cognoscit superiorem impatorē romanorū,
Decimum regnum seu decima pars imperij di-
uisi est romanum imperium, quod figuratum ē
per decem soles secundum vaticinium sibile.
Inter ista decem cornua vidit daniel oriri cor-
nu paruulum, et tria euulsa sunt de prioribz cor-
nibus a facie eius. Hoc cornu est anticristus de
tribu dan ignobilis, cum dan natus sit de an-
cilla, tria cornua euulsa de prioribz, vt dicitur in
hystoria scolastica, sunt tres reges scz aplice
egypti et ethiopiae, quos interficiet, Alij, vñ, colla
ei subiciēt vt victori, Oculi quasi hoīs quos
vidit daniel in cornu isto paruulo, est subtilis, et
alta eius scientia et malicia, Os autē ingentia lo-
quetur, quia Deum se dicit et messiam in lege
pmissum, Quod iudei credentes pfluēt ad eū
Qui reedificare faciet templum dei, Et in eo po-
net solium suū, vt deus, Et ad se trahet homines
terroze tormentorū, Promissione terrenorū,
et conatione operatione falsorū miraculorū
vt dicitur plenius infra, et interficiet, Enoch et
helyam, Et subdit daniel, Aspiciebam tunc po-
siti sunt throni scz assessorū, et antiquus diez
sedit scilicet deus maiestate sua iudicium faciet
Et ponitur dispositio eius ibi vide, Et libri aper-
ti scilicet scientie singulorū, tunc patebunt,
Et vidit q bestia illa quarta perisset et corpus
eius traditum esset igni, et potestas aliamm be-
stiarū etiam ablata, quia omnis principatus
mundi cessabit, Et ecce in nubibus celi filius
hominis veniebat, et obtulerunt eū vsq ad an-

tiquum dierum, et data est ei potestas honor et
regni, et omnis populus, tribus, et lingua seruit
et ei et cetera, Et subdit de cornu illo paruulo scz
Antichristo, q faciebat bellū aduersus sanctos
et preualebat, donec venit antiquus dierum,
Et putabit scz antichristus q possit mutare tē-
pora, et leges, et iudicium sedit, vt auferatur po-
tentia eius et conteratur.

In sequenti capitulo. §. II.

Danielis octauo ponit alia visio danielis quaz
habuit anno tertio Balthasar qui regnabat in
babilone monarcha vltimo assyriorū, Aliam
quā exposuimus in §. precedēti habuerat anno
primo regni eius, Et tangit de duabus monar-
chijs scz persarū et medorū, et de monarchia
grecorū, Et monarchia medorū ostensa ē sibi
in ariete, hñte duo cornua quibz ventilabat con-
tra omnes partes mundi, et nullus pōt resistere
Monarchia vero grecorū vidit in hircō capra-
rum qui habebat cornu magnum in fronte quod
esseratus in arietem occidit eum, Istud cornu
fuit alexander magnus, qui percussit arietem illū
cornua habentem duo, quia deuicit et occidit da-
rium vltimum monarchā medorū et persarū Illo
cornu fracto id est alexandro mortuo, orta sunt
quattuor cornua in capite hirci, quia diuisum
est imperiū alexandri in quattuor regna, In
egypto regnauit ptolomeus filius lagi, In ma-
cedonia philippus frater alexandri que est ad
occidentē, Syrie et babilonie, et superioribz locis
ad orientem, Seleuchus nichanor imperauit,
Asie et ponto et puincijs illius regionis antio-
chus ad septentrionē, Et hoc scdm orbis totius
plagas, Cornu autē modicum quod egressum ē
ex vno de his quattuor cornibus, et factum est
grande, hic est antiochus epiphanes descēdēs
a Seleuco, qui dum esset rome obses fugiens
inualuit in regnū et magnificatus est ptra meri-
diem, i. ptra egyptios et contra orientem, i. eos
qui in perfide moliebant nouas res, et ptra for-
titudinē celi, i. filios israel et deiecit de stellis i ter-
ram, i. de iudeis, et vsq ad principem fortitudi-
nis magnificatus est, i. ptra deum, quia ab eo ab-
stulit iuge sacrificiū, et deiecit locū sanctificatio-
nis, quia posuit in templo statuas Jouis, Vbi
sciendum q iste pessimus antiochus qui mar-
tyrizari fecit matrem cū septem filijs, et multos
alios ppter obseruantiā legis dei, figura fuit
anticristi veri, Vnde que dicuntur de ipso sig-
nato p illud cornu paruū, exponunt pōne omnia
et aptissime de antichristo et magis pprie, Dñs
et gabriel dixit Danieli, declarans sibi visionē
de cornu paruū, Ego ostendam tibi que futura
sunt in nouissimo maledictionis, quoniam ha-
bet tempus sinez suū, hoc autem non erit nisi
in fine mōi, Et post explanationē arietis et hirci

Titulus XIII

et quattuor cornuoz eius. exponens de alio cor-
nu paruo extorto inter illa ait. **Q**uod creuerint ini-
quitates. Surgens impudens facie scz antichri-
stus. et intelligens ppositiones. i. magna sciam
Et roborabit fortitudo eius. sed non in viribus
suis scz quia in malicia diaboli et arte magica q̄
vteretur. Et supra q̄ credi potest vniuersa vastat
bit. vt scz subiciat sibi omnes. Et prosperabit et
faciet. Et interficiet robustos scz Enoch et hely-
am et populum sanctorum scdm voluntatem suam
id est veros fideles. Et dirigitur colus in manu
eius id est fraus. et fallacia in miraculis facien-
dis. Et cor suum magnificabit vt scz faciat se ab
omnibus venerari. Et in copia rerum omnium
occidet plurimos scz promittendo et donando
diuitias credentibus sibi. Et contra principem
principum consurget id est contra christum.
dicendo non illum. sed se esse christum in lege
promissum. Et sine manu conteretur. quia scilicet
dum dicit se celum ascensurum fulminabitur.
Et paulo ante dicit. q̄ auferet a deo iuge sacrifici-
um scz celebrationem christiani cultus et sa-
cramentoz ecclesie. Et prosternetur veritas in
terra. quia non erit qui audeat predicare verita-
tem. Quod vero subditur hanc tribulationem
duraturam diebus duobus milibus trecentis
et postea mundandum sanctuarium. refertur ad
ipsum antiochum. quando hierusalem cepit et
violauit templum dei multis imundicijs. Que
apphanatio durauit tanto tempe id est circa sep-
tem annos. et postea mundatum est templum a
Iuda machabeo cum suis. In capitulo etiam
vndecimo danielis plura dicitur de isto Antio-
cho pessimo et antichristo. q̄da q̄ ueniunt antio-
cho et q̄da antichristo cuius figura extitit. vt dicit ma-
gister in hystoria scolastica. Et in capitulo duo-
decimo ponitur de michaele pugnante pro eccia
Et de tempe quantum durabit talis tribulatio
Et de tempe postmodum dando.

De antichristo lo .§. III.

quitur psalmista. cum ait ps. ix. Constitue dñe
legislatorem sup eos. vt sciant gentes quoniam
homines sunt. Et quid dñe recessisti longe des-
picias in opportunitatibz in tribulatione. dum su-
perbit impius incenditur paup glo. exponit hoc
de Antichristo. Iste antichristus venturus est
scdm voc. et scripturas. in fine mundi. Qui vt
dicit vincen. in speculo hystoriarum. circa finem
nascetur in babylone de tribu dan. ex viro et mu-
liere. Sed concepto et animato. vt dicit magister
in hystoria scolastica. descendet diabolus in vte-
rum matris. ad implendum eum omni malicia
vt vase suo. Et quamuis angelus bonus non ei
subtrahatur ad custodiam. sicut et datur alijs ex
vtero matris natis. vt dicit beatus Thomas in
prima parte. tamen postq̄ incipiet malicia vti.

nullum effectum custodie in eum exercebit eo
obstinato. Sic antichristus vt dicit Methodius
martyr. qui multa predixit de futuris nouissimis.
apparebit corozaym. que est ciuitas vici-
na iudee. nutrietur in nazaret. regnare incipiet
in capharna. tunc vt dicit Vincentius vbi
supra. veniet in hierusalem. et ibi faciet se circū-
cidi. vt ostendat se reformem patribz iudeoz. et di-
cet se messiam in lege eis promissum. Et iudei in eū
credent. et vt messiam suum suscipient et vene-
rabunt. Et h' est quod christus dixit eis. Jo. v.
Ego veni in nomine patris mei et non me rece-
pistis alius veniet in nomine suo scilicet anti-
christus. querens gloriam propria. et illi accipiet. scz
vt vex christi. Ipse igitur antichristus fortis in malicia
et potentia tyali. bellabit contra fortes virtuali-
ter scz fideles. Et inde sequet maxima tentatio
Et i dictis vobis ps. Potest notari quadruplex
modus tentandi. quo vteretur antichristus ad re-
ceptionem hominum. Primo p prolationem fallaci-
um doctrinarum ps. Constitui tomone re. Secū-
do p oblationem plurium diuitiarum. Sciant
gentes re. Tertio per illationem multiplicium
pressurarum. Et quid tomone re. Quarto per
patriationem rerum prodigiosarum. Dum super-
bit impius. Quantum ad primum ponitur
ibi plens imperatium p futuro indicatium. quod
frequenter faciunt prophete. Iuxta illud hie-
mie. xvij. Duplici contritione contere eos dñe
teus noster id est conteres. Non enim propheta
optat vel impetrat malum populo suo sed pnu-
ciat. Constitue ergo dicit. i. constitues legisla-
torem sup eos peccatores. videlicet qui legisla-
tor erit antichristus. vt dicit glosa. Dicit autem
teus illum constituere. non faciendo sed pmit-
tendo. vt enim ait beatus Augustinus in enche-
ridion. Nil in mundo fit. nisi omnipotēs fie-
ri velit. vel pmittendo fieri. scz quo ad mala q̄
non impedit. Vel ipse faciendo quo scz ad bona
quoz est actor. Antichristus igitur dicit se esse
messiam promissum iudeis in lege sua moysayca.
dicit ad se spectare condere nouam legem secū-
dum q̄ pdixit per hieremiam tomone Dabo
leges meas in cordibus eorum. scilicet et cetera
Et daniel. vij. dicit de antichristo q̄ putatq̄ pot-
est mutare tempe et leges. Et legem quidē mo-
saycam non reprobat. sed que in ea habent
de messia. vt illud. Prophetam suscitabit teus
de fratribz tuis. ipm tanq̄ me audietis. Deute-
rono. vicesimo octauo et cetera. dicit de se pnu-
ciata. et in se impleta. Dñi et multa occulta alijs
vel futura. diabolo reuelante pnu-
ciabit. vt ostendat se magnum prophetam. Christum autem que
adorant christiani. dicit per se et suos predica-
res fuisse receptorem. et ideo propter scelera sua
seu superbiam fuisse crucifixum. et a deo reuelatum.
Que autem in veteri testamento habent

Capitulum. III.

de passione eius, exponet falso diuersis apparen-
tibus veritatibus, vt etiam nunc exponit iudei
Ozalia legis male interpretabit, vt de usuris
lilelo repudij, psecutione inimicorū & huulinoz
di. que omnia cōcedet. Legales cerimonias vt
datis deo dicet obseruandas. Et vt dicitur a gre-
gorio. vij. de consecratione distinctōe. iij. peruent
Ipe faciet celebrari a suis diem sabbati vt pla-
ceat iudeis. cum hoc sit in lege eoz, & diem do-
minicam in venerationem sue nō dñsti resur-
rectionis. Dicit eni se moriturum & die tercia
resurrecturum. Vnde ibi dicitur q̄ festiuantes
sabbatum & dominicam sunt predicatorēs an-
tichristi qui vtrumq; faciet celebrari. Locus res-
sidentie antixpi dicitur fore hierosolyma. Sed
predicatorez suos mittet per orlem, sicut dñs
misit apostolos ad eum predicanduz & ma-
nifestandum esse dñstus. Vnde & antichristus
Mathei. xxij. **S**uli pseudo prophete surgēt,
& multos seducēt. Et paulopost, si dixerint vo-
bis scz pseudo prophete id est predicatorēs. Ec-
ce in deserto est christus, nolite exire scz ad vi-
tendum eum. Ecce in penetrabilibus nolite cre-
dere. Exponunt autē eius predicatorēs scripturas
fallaciter, et cum magna eloquonia et versutia
verborū. Predicatorēs autē ecclesie tacebunt, vel
timore passionis, vel amore terrenorū, vel igno-
rancia scripture sacre, ppter quam nescient con-
futurare expositiones extortas illorum. Et sic im-
plebitur illud signum p̄p̄nui iudicij datum a
christo **M**athei. xxij. Stelle cadent de celo id
est doctores decident ab intellectu et studio scri-
pture. Dicitur enim dan. xij. Qui ad iusticiam
erudiunt plurimos quasi stelle. Scriptura dicitur
celum. Vnde septimus papa dis. xxxvij. Sicut ait.
Mentes fidelium inherentes sacre
scripture firmamento id est celo, nō obscurabit
mundana iniquitas. Non tamen ex toto cessa-
bunt predicatorēs veritatis, et p̄maxime de pa-
radiso terrestri mittentur in mundū. Enoch et
Helyas quo fuerūt trāslati, vt habet. d. p̄io. Be-
ne. v. d. scdo. iij. Reg. ij. **H**i predicabūt contra an-
tichristum, detegentes eius fallaciam. De qui-
bus exponitur communiter illud **Apoca. ij.** Da-
bo duobus testibus meis et p̄brabunt id est
predicabunt diebus mille ducentis sexaginta
id est annis tñb? cum dimidio, quāto etiā tēpe
durabit p̄dicatio antichristi et p̄secutio. **A**mi-
cti erunt saccis, vt dicitur ad inducenduz exem-
plo ad p̄niam. **H**i sunt due oliue scz pleni mise-
ricordia, et duo candelabra lucētia scz doctri-
na in conspectu dei. **H**i habent potestatem clau-
dendi celum ne pluat, et potestates super aquas
conuertendi in sanguinem, et percutere terram
omni plaga. **O**pinio etiam est aliquorū, vt Jo-
hannis dominici, et thxophilij, q̄ **J**ohānes euā-
gelista non sit adhuc mortuus secundum illud

Johannis vltimo. Sic enim volo manere donec
veniam scz ad iudicium ait christus. **I**n paradiso
sum & terrestres et ipse translatus veniet, & ipse
predicaturus contra legem antichristi et suam
doctrinam. Satis enim videtur istis congruus,
q̄ si d tempore legis nature mitteretur vnus testis
pro christo contra antichristi fallacem doctrinā
scz enoch, et vnus de tempore legis moysayce scz
Helyas etiam et lex euangelica que est dignior
ceteris habeat suum testem qui erit **J**ohannes
euangelista, vt sit numerus plenus testum scz
ternarius. Et tunc cum eis bibet calicem passio-
nis ab antichristo occidendi. **E**i enim dictum
fuit **M**athei. xx. sicut et iacobo fratri suo. **M**alis-
cem meum bibetis. Quod nondū videtur ple-
ne impletum in iohanne cum martyrio non les-
gatur migrasse. **S**ecundo bellabit antichristus
contra fideles per diuitiarum donationem, vñ
dicit. **N**ō sciant gentes quoniam homines sunt
illi scilicet qui suscipient hunc legislatorem seu
legem eius, homines enim tales dicuntur p̄t
homo deriuatur ab humo id est rediti terrenis
diuitijs. Et liy vt ponitur consecutiue non causa-
tiue. Et hoc enim q̄ permittet deus illum anti-
christum dare legem, et multi eam recipient,
quia terrena cum ea p̄cipient, scient gentes q̄
tales sunt homines, nō viri ratione vtentes, &
virtute, sed terrenis deseruientes & ea querētes
Dn̄ & dan. vij. dicit, q̄ in copia rex omnū occi-
det plurimos, vt dictū est supra. Et dan. ij. di-
citur q̄ diuidet terrā gratuito, et thesauri copiosi
sibi manifestabunt. Et descendendo ad practi-
cam. **B**eatus vincentius maximus predicator
dicit in sermonibus scilicet q̄ predicatorēs sui
discurrētes p̄ orlem, facient populos congrega-
ri, vt zelantes salutem eoz dicentes, vt clare p̄-
cipiat, quia non querimus vestra bona, vt fe-
cerūt p̄dicatores christi, seductores mundi, qui
vt scitis non vacabant ad aliud nisi vt accipe-
rent bona vestra, petentes decimas, et p̄micias
& oblatōes, & elemosinas auaricie rediti. **N**on
hoc querimus a vobis, sed vt mandauit nobis
magister noster verus christus, salutē querim⁹
verā, & ex charitate volumus vobis subuenire
qui indigetis, veniant paupes in tali loco & eis
p̄uidebit. **T**erre atrenta cupiditate hōim qui nō
querunt nisi terrena, ista via est sufficiens ad se-
ducendum innumerabiles populos. **S**i enim
quotidie vt videt clare hōies p̄ vno floreno
immo & argento negant christum ope, quia mē-
dacia multa dicunt, & p̄iuria addunt, quāto ma-
gis cum eis magna quantitas pecunie, offeret.
Vnde beatus gregorius in penulti. moral. tra-
ctans illud **J**ob. xl. Sub ipso leuiathan erūt rā-
dij solis, & sternet sibi aurum quasi lutū dicit q̄
diabolus nūc p̄ callidas suggestiones, tunc scz
in fine mundi per damnatum illum hominem

Titulus XIII

scilicet antichristum. quem replet scilicet malicia solis
radios sibi. i. doctos quosque et sapientes subicit
Del aurum. i. viros sanctitate vite fulgentes.
quasi lutus vicis sibi substerneret scilicet ad ter-
rena querenda inducens. Et habetur hoc de pe-
nitentia. dist. ij. c. Qui seduci. In apocalypsi etiam
c. xij. dicitur quod bestie ascendenti de mari habenti
septem capita et decem cornua simili leopar-
to. sed pedes similes ursi. os autem simili leo-
ni. dedit potestatem magna draco scilicet sathanas
qui faciet omnes pusillus et magnos habere
caracterem in dextra manu aut in fronte et quod
nemo possit emere vel vendere nisi qui habue-
rit caracterem. Bestia ista antichristus est bestialis
de mari mundi eris. xij. capitalibus vicis plenus
et cornibus. scilicet transgressionibus preceptorum ad
que cunctos inducere conatur et cum eis vulne-
rare animam. leopardo variato in coloribus si-
milis est. propter maximam eius hypocrisim qua
sacritate simulabit. ursi et leoni propter crudelita-
tem. Hic faciet ut caracterem. i. ymaginem suam et
cultum eius quilibet habeat in manu dextera. i.
in operibus specialibus. ut ieiuniis. elemosinis. ora-
tionibus. et huiusmodi. hoc intendat eius venerationem
aut in fronte. i. saltem in apparentia. ut saltem
ab extra conformet se cum alijs in cultu et veneratione
sui. quia cor non potest videri huiusmodi. Alias
non possit cum alijs negociari. unde nec lucrari
tamquam excommunicati infideles vitandi propter quod
terrena amantes ei obedire et pibere. Et ex hoc sci-
ent gentes. quia huiusmodi. i. huiusmodi inhxerentes et ter-
ram querentes erunt qui recipient hunc Anti-
christum et legem eius. Neque enim iudei qui ipsius
ut messiam expectant aliquid sperant ab eo habere
propter quod ei adhxerant nisi terrenam patriam
hierosolimam. Libertatem a servitute et divitias
et gloriam. Tertio plerumque contra christianos
per pressuram. i. tormentorum illationem et tribulatio-
num a vnde ps. ix. Ut quid dicit recessisti etc. in
tribulatione per excessum. Erunt enim tunc inquit ta-
lis tribulatio. qualis non fuit ab initio mundi
usque tunc. ut dicitur a christo. math. xxij. Daniel
etiam. c. xij. dicit. quod veniet tempus quale non fuit
ab eo quo gentes esse ceperunt usque ad tempus illud
et apocal. xij. dicit. quod datum est bestie de qua su-
pra dictum est bellum facere cum sanctis et vin-
cere illos. Et data est ei potestas in omnem tribum
populum linguam. et gentem. Quia in bello vicat
sanctos viros intelligit quo ad corpus quia per
ualebit et occidet eos. etiam Enoch et helyas faciet
occidere in platea hierusalem. ut dicitur apocal. xi.
Et ad terrorem aliorum faciet corpora eorum iacere in
sepulta. Et quia tunc fideles viri non habebunt
quasi aliquod exterius adiutorium. nec predicatio-
num. nec miraculorum. nec confortantium sacramen-
torum. dicitur deum recessisse longe et despiciere suos in
tanta necessitate secundum apparentiam. Sed non

usquequaque deferens eos sicut premii confortas
Exercebit igitur antichristus omnia genera tor-
mentorum in christianos ad spectandum eos etiam
inaudita. Hanc autem pressuram insinuavit
Jacob patriarcha cum ait Gen. penult. et c. xlix.
fiat dan coluber in via cerastes. in semita mori-
tens equi ungulas. ut cadat ascensor eius retro
Salutare tuum expectabo etc. beatus grego-
rius exponit in moralibus ista de christo pronun-
ciata de tribu dan dicit antichristus nasciturus
et interpretatur causa. vel iudicium. quia ut caput
causa erit innumerabilium malorum. et iudici-
um sequitur eum. Hatus est dan de ancilla in
servitutem generanti. quia omnes sequaces eius
servi sunt diaboli. Et in numero signatorum. xliij.
milionum ex omni tribu israel. scilicet in libro vite non
ponitur tribus dan. quia eius sequaces reprobi
sunt. Dicit ergo fiat id est fiet. Dan id est anti-
christus descendens. vel signatus in Dan. colu-
ber in via. i. incedentes per viam mandatorum. vel
per viam latam viciorum. ut coluber colens vin-
tam per affectum. et veneno perfidie occidens. Et
in semita id est incedentibus per observantiam
consiliorum. et viam artem virtutum. Fiet cera-
stes. qui ut dicit beatus gregorius est serpens cor-
nutus. quia hoc persequet cornu potentie torrens
eos. et occidens. mordens equi ungulas. ut cadat
ascensor eius retro. equi secundum beati gregorii hic
signaret mundum currentem ad occasum. hu-
mans per superbiam. hynnitum faciens in luxu-
rie manifestationem fodiens ungula terram et
fodiens per avaritiam. Ungula que est ultima
pars corporis huius equi. est finis mundi. Ascen-
sor ipsius equi est qui mundo inhxeret. et a mundi
desert hinc inde amore. Mordet ergo dan. ut cera-
stes cornu ungulam equi. i. antichristus verat
in fine mundi existentes. Ad quid. Ut cadat
ascensor eius amator mundi retro. ubi non vi-
det et sensum amittat. ut scilicet non videant perditio-
nem suam in quam cadunt. Sancti tam fortiter
resistunt expectantes salutare domini in gloria.
Quarto certamen assumet contra fideles per
miracula. sed falsa. Et istud erit periculosius ce-
teris. propter quod dicit christus math. xxij.
Et dabunt pseudo prophete id est predatores
Antichristi prodigia magna ita ut si fieri potest
in errorem inducantur etiam electi. Et hoc in-
nuitur cum ait ps. Dum superbit impius anti-
christus anthonomastice. quia extra et contra om-
nem pietatem veri cultus divini. Superbit etiam
am intantum. ut dicit apostolus. ij. th. sa. ij. quod
extollitur super omne quod dicitur aut colitur
deus. ita ut in templo sedeat. tanquam sit deus. Et
ad ostendendum suam divinitatem. ut adoretur
dicit ibidem idem apostolus. Cuius adventus
est secundum operationem sathane in omni-
bus. scilicet virtute et signis. et prodigijs mendacibus

Capitulum Primum

his in omni seductione. Et apocal. xij. dicitur
q̄ data est ei p̄tās ⁊ signa facere ⁊ pdigia. ita
vt ignē faciat descēdere in terrā in aspectu homi
num. vt seduceret gentes. Eliget enim aliquos
pre ceteris fautores sue malicie. quos vt aplos
suos mittet p̄ orbem ad pdicandum. sup quos
opere diaboli faciet descēdere ignem de celo. ⁊ t̄
quasi sp̄m sanctū acceperint. Qui ⁊ ipi ope dia
boli pdigia facient. Et descēdendo ad practicā
leati uincētij. post q̄ sui predicatorēs p̄nuncia
uerint doctrinā ant̄ christi vt veri filij dei. dicēt.
Et nō dubitetis de ueritate doctrine nostre. ec̄
te miraculis firmabimus. Accedant infirmi
aliqui sc̄z in quos diabolus immittet infirmita
tes. quaz sc̄z curationē ⁊ eos publice sanabit.
Et si quos sanare nō potuerint. dicēt ex deo factu
fidei eoz p̄cedere. vel quia male uerentur sanita
te. Et quod plus est accedēt ad tumulos ⁊ faci
ent eos aperiri. ⁊ offundunt se aliquos suscitare d̄
notis populo. nō q̄ uere resuscitent. qz h̄ diabo
lus nō p̄t facere. sed assumet diabolus ip̄e cor
pus aereti illius talis notū. ⁊ loquet̄ ut ille. di
cens se esse illū ⁊ uirtute messie false t̄ suscita
tum. ⁊ de alia uita multa dicet diabolus in spe
cie illius. ⁊ christū quem coluerunt. Christiani
vt seductore damnati. ⁊ antichristū uerū deū.
Dum ḡ ita supbit impius antichristus. hincen
ditur paup̄. fidelis illuminat̄ interius a christo
incenditur zelo ueritatis. uolens ⁊ lachrymans
p̄ perditione ⁊ seductione tantoz. Hec tenta
tio utiqz marina erit. quia vt dicit greg. in mo
ral. Videbit martyr pro ueritate se extorqueri
sine operatione alicuius miraculi. ad p̄bandū
ueritatē sue fidei. Et contra tortorem suū ad
offensio nē sue falsitatis miracula facere. D̄
lis t̄ratio. Erte vt dicit christus Mat̄. xiiij.
Nisi breuiati fuissent dies illi non fieret salua
omnis caro. Nō enī durabit nisi p̄ tres annos
cū dimidio. quanto etiā tpe pdicauit christus.
vt habet Dan. r̄. Et apoc. xij. ⁊ xij. Post q̄
aut̄ antichristus ascenderit in tantā supbiam.
vt post simulationē sue mortis ⁊ resurrectionis.
dicat se publice in celū ascensurum. sup montē
oliueti stans fulminabit. vt dicit magister in
h̄stor. scola. ⁊ uinc. Et si nō de modo mortis ei
t̄ de morte eius ex p̄te habet Dan. viij. ⁊ xi. c.
in si. plenus. ⁊. ū. th̄sa. ū. Et apoc. xvij. Ante
mortē antichristi resurgēt Enoch ⁊ helyas ter
tia ⁊ se post occisionē eoz ⁊ publice uocati in ce
lū ascendent. Fortuo aut̄ antichristo quantum
mūdus sit duraturus incertū ē nobis. Videtur
t̄ q̄ ad min. xlv. dies uenit h̄lo seductis. vt re
uerti possint ad p̄niam. Ex eo qd̄ dicit Dan. r̄.
Beatus q̄ expectat ad dies mille trecetos triaḡ
taqz. Et an̄ ista ponit tps p̄secutōis antichri
sti. q̄ auferet iuge sacrificiū christi. numer⁹ r̄icz
diez mille ducēti nonagita. ⁊ tres anni. cū dimi

dio. q̄bus addendo. xlv. sunt. Mcccxxv.

Titulus. iiii. de dono ti moris. Q̄no ad timorē multa inducūt. Ca. i.

Timor domini est

tonū sp̄m sancti quod esaias enu
merando ipsa uona ponit in septi
mo loco. Sed hic ponitur in q̄nto.
Et licet multa dicta sint de timore in quantum
est passio in prima parte in titulo de passionib⁹
diffusius tamen hic agetur. ⁊ p̄ alium modum
et de multiplici timore. Sciendū aut̄ q̄ ad ti
morem d̄ni multipliciter inducimur ex v̄.

Primo ex scriptura theologicali. Secundo ex
tatione internali. Tertio ex figura spiritali.

Quarto ex creatura ymuerfali. Quinto
ex actione supernali. Sexto ex punitione diui
nali. Septimo ex utilitate plurali.

Primo dicitur Deutero. x. quid petit dominus a
te nisi q̄ timeas dominum deum tuum ⁊ am
bules in v̄s eius. ⁊ diligas euz ac seruias ei in
toto corde tuo. ⁊ i tota anima tua. ⁊ serues mā
data ei. p̄. xxij. Venite filij audite me timo
rem domini docebo uos. quis est homo qui uult
uita. ⁊ gratie ⁊ glorie. diligit dies uidere bonos
sc̄z in gloria quasi dicat. timor d̄ni est initium
huius. Et signa eius sunt. uelina a malo. quia
timor domini expellit peccatum. Eccl. i. Et fac
bonum. quia qui timet deum faciet bona. Inq̄
re pacem. quia timor domini quasi paradus.
Ecclesia. xxvij. qui est locus quietis ⁊ pacis. chri
stus in euangelio. Timete eum qui p̄t animā
et corpus perdere in gehennā. Mat̄. xxv. Princeps
apostolor̄ ait. Deum timete. i. p̄. q̄
Bern. sup can. In ueritate comperi nihil ē ita
efficax ad gratiam p̄merendam retinendā. re
cuperandam. q̄ si omni tempore coram deo in
ueniaris. nō alta sapere. sed timere. Beatus hie
ronimus in epistola. Timor custos est uirtutū

Secundo ratio interna nobis suadet deum
summe esse timendū multipliciter. Dicitur enī
ratio vt timeat qui superior est. qui nocere seu
flagellare potest. nec ualet ei resisti. Deus igitur
cum sit summus d̄ns dominorum. nec possit ali
quis resistere potestati uel uoluntati eius. ideo
merito timendus est super omnes. Hanc ratio
nem tangit moyses Deutero. x. Qui cū admo
nuisset populum. dominum deum timere. Sub
dit quasi pro ratione. Ip̄e est deus uestrorum. et
dominus uoluntati. deus magnus potens et
terribilis. D̄n ⁊ malach. i. dicitur. Si ego domi
nus uester sum ubi est timor me. Et hieremi.
xv. Quis nō timebit te o rer̄ gētū. Si demones
contremiscunt vt. asserit Iacobus in canonica
sua ad potestatem eius. cui nō est potestas simi
lis sup terram. quantum debet timere plenus